

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલય, અમદાવાદ

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નં. ૧૨૫૦૨/૨૦૧૦

સાથે

સિવિલ એપિલકેશન નં. ૧/૨૦૧૭

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી પી.પી. ભટ્ટ

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?	હા
૨	રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	હા

૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના
૪	હુકમશું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?	ના

=====

કલ્પતરુ લેન્ડ (સુરત) પ્રા. લિ.

વિરુદ્ધ

માનનીય ગુજરાત મહેસૂલ ટ્રિબ્યુનલ

=====

ઉપસ્થિતિ: અરજદાર(ઓ) નં. ૧ તરફથી શ્રી એનડી નાણાવટી, સિનિયર એડવોકેટ, એમ/એસ વાડિયાઘાંડી એન્ડ કો(પ્ર૫૭૯) માટે અરજદાર(ઓ) નં. ૧ તરફથી શ્રી પ્રકાશ જાની, એએજ સાથે શ્રી જેકે શાહ, એજીપી(૧) સામાવાળા(ઓ) નં. ૨- ૫ માટે એચસીએલએસ કમિટી(૪૯૯૮) સામાવાળા(ઓ) નં. ૨૧ માટે શ્રી દિલીપ એલ કનોજિયા(૩૬૯૧) સામાવાળા(ઓ) નં. ૭ - ૮ માટે શ્રી મિહિર એચ પાઠક(૫૨૬૧) સામાવાળા(ઓ) નં. ૨૧ માટે શ્રી એમટીએમ હાકિમ(૧૧૯૦) સામાવાળા(ઓ)

નં. ૯ માટે શ્રી એસ એન ઠક્કર(૯૦૧) સામાવાળા(ઓ) નં. ૬ માટે સુશ્રી કૃતી
એમ શાહ(૨૪૨૮) સામાવાળા(ઓ) નં. ૧૦- ૧૧.૧, ૧૨ - ૧૫.૧, ૧૬ -
૨૦ માટે રુલની બજવણી ડીએસ(૬૫) દ્વારા સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ માટે

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી પી.પી. ભટ્ટ

તારીખ : ૦૭/૦૮/૨૦૧૮

મૌખિક ચુકાદો

૧. વાદગ્રસ્ત હુકમની તારીખમાં સુધારો કરવાની મંજૂરી.

૨. અરજદાર, એક પ્રાઇવેટ લિમિટેડ કંપની, જે હેઠળ નોંધાયેલ છે કંપનીઝ
અધિનિયમ હેઠળની કંપની, એટલે કે કલ્પતરુ લેન્ડ (સુરત) પ્રા. લિ., એ
સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૪, ૧૯, ૩૦૦(એ), ૨૨૬ અને ૨૨૭ હેઠળ આ રિટ
એપ્લિકેશન દાખલ કરી છે ભારતનું બંધારણ અને ગુજરાતની જોગવાઈઓ હેઠળ
કૃષિ જમીન ધારણ મર્યાદા એક્ટ, ૧૯૬૦ (સંક્ષિપ્તતા માટે, 'ધારણ મર્યાદા
એક્ટ'), બોમ્બે જમીન મહેસૂલ સંહિતા, ૧૮૭૯ અને ગુજરાત જમીન મહેસૂલ
નિયમો, ૧૯૭૨ (સંક્ષિપ્તતા માટે, 'નિયમો'), બોમ્બે મહેસૂલ ટ્રિબ્યુનલ
અધિનિયમ, ૧૯૫૭ અને બોમ્બે રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલ નિયમો, એપ્લિકેશનના

પરિચ્છેદ ૧૪ માં નીચે મુજબની, અન્ય બાબતો ઉપરાંત, અરજઓ સાથે
૧૯૫૪:

“અ) આ માનનીય અદાલત કૃપા કરીને આ એપિલિકેશનસ્પેશ્યલ સિવિલ
એપિલિકેશનને દાખલ રાખી મંજૂર કરે; “અદાલતના તા. ૧૩.૧૦.૨૦૧૪ ના
હુકમ મુજબ સુધારો કરવામાં આવ્યો” સી.એ. નં. ૮૯૮૮/૨૦૧૪ માં. આઆ)
આ માનનીય અદાલત મહેરબાની કરીને પરમાદેશનો લેખ અને/અથવા
પરમાદેશના સ્વરૂપનો લેખ અને/અથવા અનુચ્છેદ – ૨૨૬ હેઠળ અન્ય કોઈ
યોગ્ય લેખ, હુકમ અથવા દિશાનિર્દેશ જારી કરી, એવો નિર્ધાર કરે અને જાહેર કરે
કે ગુજરાત કૃષિ જમીન ટોચ મર્યાદા એક્ટ, ૧૯૬૦ ની જોગવાઈઓનો
એપિલિકેશનસ્થ જમીન પર કોઈ અમલ પડતો નથી અને સામાવાળા
સત્તાધિકારીઓને અરજદારો દ્વારા ખરીદવામાં આવેલી, ગામ અભવા સ્થિત
આર.એસ. નં. ૫૦૬ પૈકી અંદાજે ૧૬૦૩ એકર જમીન બાબતે ગુજરાત કૃષિ
જમીન ટોચ મર્યાદા એક્ટ, ૧૯૬૦ હેઠળ કોઈપણ પ્રકારની કોઈ કાર્યવાહી કરતા
પ્રતિબંધિત કરવામાં આવે;

બી) આ માનનીય અદાલત ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ
પોતાની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને સર્ટિયોરારીનો રિટ અથવા મેન્ડેમસનો રિટ
અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરવા પ્રસન્ન થાય અને
માનનીય ગુજરાત મહેસૂલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા રીવિઝન કેસ નં. ટેન બીએસ ૧૦૪
ઓફ ૨૦૦૩ માં તા. ૧૫ મે, ૨૦૧૦ના રોજ (એન. : જી – ૩) અપાયેલ ચુકાદા

અને હુકમને, જ્યાં સુધી તેણે “અધિક મામલતદાર અને કૃષિ પંચ (સીલિંગ) દ્વારા તા. ૧૮ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૦ના રોજ સીલિંગ કેસ નં. ૧ ઓફ ૨૦૦૦ માં (એન. ‘એફ’) અપાયેલ હુકમ” ને રદ કર્યો છે, ત્યાં સુધી રદ કરે; “તા. ૧૩.૧૦.૨૦૧૪ના અદાલતી હુકમ મુજબ કરવામાં આવેલ સુધારો” ઇન સીએ નં. ૮૯૮૮/૨૦૧૪ બીબી) આ માનનીય અદાલત સર્ટિયોરારીનો રિટ અથવા સર્ટિયોરારી સ્વરૂપનો રિટ અથવા અન્ય કોઈ રિટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરવા પ્રસન્ન થાય જેથી સામાવાળા નં. ૧ દ્વારા રીવિઝન કેસ નં. ટેન બીએસ ૧૦૪ ઓફ ૨૦૦૩ માં તા. ૧૫ મે, ૨૦૧૦ના રોજ પસાર કરાયેલ હુકમને રદ કરવામાં આવે અને વધુમાં સીલિંગ કેસ નં. ૧ ઓફ ૨૦૦૦ માં અતિરિક્ત મામલતદાર અને કૃષિ પંચ (સીલિંગ) દ્વારા તા. ૧૮ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૦ના રોજ પસાર કરાયેલ હુકમને કાયમ રાખવા મહેરબાની કરે.”;

સી) આ એપ્લિકેશનની સુનાવણી અને અંતિમ નિકાલ બાકી રહેલા દરમિયાન, માનનીય અદાલત ગુજરાત રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા રિવિઝન કેસ નં. માં આપવામાં આવેલ હુકમ અને ચુકાદાની પ્રવર્તન, અમલવારી અને કાર્યાવહી પર સ્થગન આપવાની કૃપા કરે. ૨૦૦૩ ના ૧૦ બીએસ ૧૦૪, તા. ૧૫મી મે, ૨૦૧૦;

ડી) પ્રકરણના હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાને લેતાં, માનનીય અદાલત આ પ્રકરણમાં યોગ્ય અને વાજબી માનવામાં આવે તેવી અન્ય તથા વધુ રાહતો મંજૂર કરવા કૃપા કરે;

ઈ) ખર્ચા મંજૂર કરવામાં આવે.”

૩. નોંધપાત્ર છે કે શરૂઆતમાં, હાલના કેસમાં ગુજરાત રાજ્ય પક્ષકાર સામાવાળા હતું, તેમ છતાં, અનુવર્તી રીતે, અનુક્રમે નાગરિક એપ્લિકેશન નં. ૨૦૧૦ની ૧૬૭૬૫, ૨૦૧૦ની ૧૩૫૦૯, ૪૮૩૮ના સંબંધે તા. ૧૩.૧૦.૨૦૧૪ અને ૦૯.૦૬.૨૦૧૬ના પસાર કરાયેલા આદેશોના બળે પક્ષકાર સામાવાળાઓ તરીકે જોડાવા માટે ૨૦૧૧ અને ૨૦૧૫ ના ૭૧૪૦ માં, અનેક ખાનગી સામાવાળાઓને પણ પક્ષકાર-સામાવાળાઓ તરીકે સામેલ કરવામાં આવ્યા છે.

૩.૧ એપ્લિકેશન બાકી હોવા દરમિયાન, સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૬૩૬૮ ઓફ ૨૦૧૭ દ્વારા, સામાવાળા – રાજ્યએ હાલની એપ્લિકેશનની ગ્રાહ્યતા પડકારી છે અને આ અદાલત દ્વારા તા. ૧૫.૦૨.૨૦૧૮ ના રોજ પસાર કરાયેલા હુકમથી, તેને મુખ્ય એપ્લિકેશન સાથે જ સાંભળીને તેનો નિર્ણય કરવાનું આદેશિત કરવામાં આવ્યું છે.

૪. હાલના અરજિના નિકાલ માટે આવશ્યક હકીકતો નીચે મુજબ છે:

૪.૧ ઈસવીસન ૧૮૦૨માં, તે સમયે બરોડાના શાસક રહેલા ગાયકવાડે, તાલુકો: ચોર્યાસી, જિલ્લો: સુરત આવેલ “અભાવા ગામ” ઇનામરૂપે પૂર્વતન નવાબને આપ્યું હતું. ૧૯૪૯ સુધી, ગામ: અભાવાના મહેસૂલી દાખલાઓમાં ફોર્મ નં. ૭/૭અ/૧૨ના ઉતારાઓમાં માત્ર જૂનો સર્વે નં. ૪૦૦ જ ‘ખાર’ તરીકે,

ક્ષેત્રફળ ૨૭૬૩ એકર ૨૦ ગુંઠા દર્શાવવામાં આવેલ હતો. ફોર્મ ‘બી’માં દુરસ્તી પત્રક નં. ૨, તા. ૨૦.૦૯.૧૯૬૭માં નોંધાયેલ છે: “ઉક્ત ગામનું ૧૯૫૦-૫૧માં સર્વેક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું, (જૂના સર્વે નં. ૪૦૦નું) નવા સર્વે નં. ૫૦૦, ૫૦૧ અને ૫૦૨ અનુક્રમે ૩૦૪ એકર ૩૯ ગુંઠા, ૨૮૧૪ એકર - ૨૮ ગુંઠા અને ૧૭૬ એકર - ૨૦ ગુંઠા ક્ષેત્રફળવાળા ઠર્યા; તે અનુસાર નકશાઓ તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા. પરંતુ, સર્વે નં. ૫૦૦, ૫૦૧ અને ૫૦૨ પુનરાવર્તિત હોવાથી, આકાર બંધમાં દર્શાવેલ વિસ્તાર તથા છૂટી ગયેલ ખાર પાટની જમીનને ધ્યાનમાં રાખીને, તેઓ અનુક્રમે સર્વે નં. ૫૦૫, ૫૦૬ અને ૫૦૭ તરીકે સુધારવામાં આવ્યા, તેથી આ હાલનું દુરસ્તી પત્રક તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે.” તે ઉક્ત દુરસ્તી પત્રક ત્યારથી સતત ગામ: અભાવાના સુધારેલ સર્વે નં. ૫૦૬ને ૨૮૧૪ એકર - ૨૮ ગુંઠા ક્ષેત્રફળવાળો દર્શાવે છે, જેને સતત ‘પોટ ખરાબા’ અથવા ‘ખારી જમીનો’ તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યો છે. આ મહેસૂલી સર્વે નં. ૫૦૬ અંગે કોઈ કૃષિ કર લાદપાત્ર / આકલનપાત્ર ન હતો. સરકારની રાજપત્રિત સૂચના મુંબઈ ખાર જમીનો અધિનિયમ, ૧૯૪૮ ની કલમો ૧૨ અને ૧૩(૧) હેઠળ ગુજરાતના ખાર જમીન વિકાસ બોર્ડ દ્વારા ૧૭મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૧ના રોજ જારી કરાયેલ, તેમાં અભવા ગામને ભીમપુર ખાર જમીન યોજના (ભાગ-૧), તાલુકો: ચોર્યાસી, જિલ્લો: સુરતના કાર્યક્ષેત્રમાં આવતું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ તેમાં માત્ર ૧.૩૦ એકર સરકારી જમીનનો સમાવેશ કરીને અભવા ગામના સર્વે નં. ૫૦૬ને બહાર રાખવામાં આવ્યો હતો.

જ.૨ ઈ.સ. ૧૯૬૯માં, અરજદારના માલિકીહકના પૂર્વવર્તીઓએ છ નોંધાયેલ વેચાણ દસ્તાવેજો દ્વારા, ગામ: અભવા ના મહેસૂલી સર્વે નં. ૫૦૬માં આવતી કુલ ૨૮૧૪ એકર જમીનમાંથી અંદાજે ૧૬૭૩ એકર જમીન, તે સમયના ધારકો પાસેથી મૂલ્યવાન પ્રતિફળ ચૂકવી ખરીદી હતી. ઉક્ત પૂર્વવર્તીઓએ પોતાના કુટુંબજનો અને સંબંધીઓ તરફથી પ્રતિનિધિ હેસિયતમાં કાર્ય કર્યું હતું અને તે હેતુસર, ૧૮.૦૮.૧૯૬૯ના પરિવાર ગોઠવણમાં નોંધાયેલ મુજબ ૧૬૭૩ એકરની સમગ્ર માલિકી તેમના વચ્ચે વહેંચવામાં આવી હતી. તા. ૦૫.૦૪.૧૯૭૪ના રોજ, તપાસ કેસ નં. ૧૯૭૨ના રમાં અરજદારના માલિકીહકના પૂર્વવર્તીઓના નામો ફેરફાર કરતાં, મામલતદાર, તાલુકો: ચોર્યાસી એ બોમ્બે જમીન મહેસૂલ સંહિતાની કલમ ૩૭(૨) હેઠળ કાર્યવાહી આરંભી અને એવો નિર્ણય કર્યો કે અભવા ના મહેસૂલી સર્વે નં. ૫૦૬ની ઉક્ત કુલ જમીનો બોમ્બે પર્સનલ ઇનામ નાબૂદી અધિનિયમ, ૧૯૫૧ની જોગવાઈઓ હેઠળ સરકારની માલિકીની હતી.

જ.૩ મામલતદારના ઉપરોક્ત હુકમને ગુજરાત રેવન્યૂ ટ્રિબ્યુનલ (સંક્ષેપમાં, 'જીઆરટી') સમક્ષ અપીલ નં. ૧૯૭૪ ની ૮માં પડકારવામાં આવ્યો હતો. જીઆરટીએ, સરકારી અધિકારીઓના અહેવાલ અને મહેસૂલી નોંધપોથી સહિતના તમામ દસ્તાવેજો તથા અન્ય પુરાવાઓનું વિચારણા કરીને, એવું નિર્ધારિત કર્યું કે અરબી સમુદ્રના ખારા પાણીની ખરાબા જમીન હોવાને કારણે અને મિંધોળા નદીના જવારીય પાણીથી પ્રભાવિત હોવાને કારણે આ જમીન

મુખ્યત્વે અફષિયોગ્ય છે અને અંતે, ૦૮.૦૪.૧૯૭૬ના રોજ એવો નિર્ણય આપવામાં આવ્યો હતો કે અરજદારના માલિકીહક્કના પૂર્વગામી વ્યક્તિઓ ઉક્ત કુલ જમીનોના કાયદેસર ધારકો હતા.

૪.૪ તા. ૩૦.૦૧.૧૯૭૮ના રોજ ગુજરાત ટાઉન પ્લાનિંગ અને અર્બન ડેવલપમેન્ટ અધિનિયમ, ૧૯૭૬ હેઠળ સુરત અર્બન ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી (સુડા) ની રચના કરવામાં આવી હતી, જેના કાર્યક્ષેત્રમાં અન્ય બાબતો ઉપરાંત ગામઃ અભવા પણ આવતું હતું. તા. ૦૩.૦૬.૧૯૮૫ના રોજ અરજદારના હક-શીર્ષકના પૂર્વવર્તીઓએ, અતિસાવચેતીરૂપે, સહાયક કલેક્ટર, ચોર્યાસી પ્રાંત પાસેથી સ્પષ્ટીકરણાત્મક પત્ર મેળવ્યો હતો, જેમાં એવો અર્થ દર્શાવવામાં આવ્યો હતો કે સમગ્ર જમીનો ‘પોટ ખરાબા’ અને ‘ખારી લેન્ડ’ છે અને તેથી બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ અધિનિયમ, ૧૯૪૮ના કાર્યક્ષેત્રમાં આવતી નથી.

૪.૫ જીઆરટી દ્વારા તેના તા. ૦૮.૦૪.૧૯૭૬ના હુકમમાં કરાયેલ સ્પષ્ટ અવલોકનો પર આધાર રાખીને તથા સહાયક કલેક્ટર, ચોર્યાસી પ્રાંતના સ્પષ્ટીકરણાત્મક પત્ર પર પણ આધાર રાખીને કે જમીન પોટ ખરાબા/ખાર જમીન હોવાથી, અરજદારે વર્ષ ૧૯૮૫થી ૧૯૯૫ દરમિયાન વિવિધ નોંધાયેલ વેચાણ દસ્તાવેજો દ્વારા ગામઃ અભવા, જિલ્લો: સુરતના મહેસૂલ સર્વે નં. ૫૦૬ની ૨૮૧૪ એકર જમીનમાંથી ૧૬૦૩ એકર જમીન કિંમતી પ્રતિફળ આપીને ખરીદી હતી. પરિણામે, મહેસૂલ નોંધપોથીમાં અરજદારનું નામ તેના ધારક/માલિક

તરીકે દાખલ કરવામાં આવ્યું છે. જીઆરટીના વર્ષ ૧૯૭૬ના હુકમ અને વર્ષ ૧૯૮૫ વચ્ચે, ૨૮૧૪ એકરની સમગ્ર મહેસૂલ સર્વે નં. ૫૦૬ સંબંધે કોઈ બાકી મહેસૂલી કાર્યવાહી પ્રલંબિત નહોતી.

૪.૬ વિવાદિત જમીનને ગુજરાત ટાઉન પ્લાનિંગ અને અર્બન ડેવલપમેન્ટ અધિનિયમ, ૧૯૭૬ ની કલમ ૧૩(૨) હેઠળ સુડા ના બીજા સુધારેલા પ્રારૂપ વિકાસ યોજના ગેઝેટમાં ટાઉનશિપ માટે અનામત તરીકે નિર્ધારિત કરવામાં આવી હતી. રાજ્ય સરકારે વિવાદિત જમીન બાબતે અરજદાર વિરુદ્ધ, અન્ય બાબતો ઉપરાંત, વિવિધ કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી, જે સામાન્ય રીતે આર.ટી.એસ. કાર્યવાહી તરીકે ઓળખાય છે, અને જે બોમ્બે લેન્ડ રેવન્યુ કોડ તથા કૃષિ જમીન લિમિટેશન એક્ટ સહિતના સંબંધિત / અનુગામી અધિનિયમોની અનેક જોગવાઈઓના કથિત ભંગ અંગે હતી. કલેક્ટર, સુરતએ, કેસ નં. ૨૧ – ૫૯૪ નો નિકાલ કરતાં, તા. ૫મી નવેમ્બર ૧૯૯૭ ના ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા એવો નિષ્કર્ષ આપ્યો હતો કે અરજદાર ખેડૂત નથી અને તેણે વિવાદિત જમીન, જે પોટ ખરાબા અને અખેતીલાયક છે, તેની પ્રસ્તાવિત ટાઉનશિપ યોજના માટે ખરીદી છે અને કૃષિ જમીન લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓ વિવાદિત જમીનને લાગુ પડતી નથી. તે મુજબ કલેક્ટરે ગુજરાત લેન્ડ રેવન્યુ નિયમો ના નિયમ નં. ૧૦૮(૬) હેઠળ જારી કરાયેલ નોટિસને ફાઈલ કરવા હુકમ કર્યો હતો.

૪.૭ અધિક મામલતદાર અને ફૃષિ પંચ (સીલિંગ) એ ફૃષિ જમીન સીલિંગ અધિનિયમ, ૧૯૬૦ હેઠળ કાર્યવાહી આરંભી હતી અને તા. ૧૮.૦૯.૨૦૦૦ના હુકમથી એવો નિર્ણય કર્યો હતો કે વિવાદિત જમીન પોટ ખરાબા / ખર હોવાના કારણે સીલિંગ અધિનિયમની વ્યાપ્તિમાં આવતી નથી. તેમ છતાં, કલેક્ટર, સુરતે ઉપરોક્ત હુકમને નિયમ ૧૦૮(૬) હેઠળ સ્વપ્રેરિત પુનરીક્ષણમાં લઈ, ડેપ્યુટી કલેક્ટર, સુરત પ્રાંતને નવી સિરેથી કાર્યવાહી કરવા સૂચના આપી હતી. ડેપ્યુટી કલેક્ટરે તા. ૦૭.૦૭.૨૦૦૩ના હુકમથી એવો નિષ્કર્ષ કર્યો હતો કે વિવાદિત જમીન સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ મુક્તિપ્રાપ્ત ન હોવાને કારણે, અધિક મામલતદાર અને ફૃષિ પંચ (સીલિંગ) ના હુકમને રદ કરી, તેમને આગળની કાર્યવાહી કરવા સૂચના આપી હતી. અરજદારે ડેપ્યુટી કલેક્ટરના જણાવેલ હુકમને પડકારતા જી.આર.ટી. સમક્ષ તા. ૨૨.૦૮.૨૦૦૩ના રોજ નં. બી.એસ./૧૦૪/૦૩ની પુનરીક્ષણ એપિલેશન દાખલ કરી હતી.

૪.૮ ગુજરાત સરકારના મહેસૂલ વિભાગના મુખ્ય સચિવ (અપીલ), કલમ ૨૧૧ હેઠળની સ્વપ્રેરિત સત્તાઓમાં ગુજરાત જમીન મહેસૂલ સંહિતા હેઠળ કેસ નં. ૧/૨૦૦૨ ખોલવામાં આવ્યો અને તા. ૧૩.૦૩.૨૦૦૨ના ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા સૂરતના કલેક્ટરનો તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭નો હુકમ માત્ર એક જ આધાર પર રદ કરવામાં આવ્યો કે અરજદારના હક્કના પૂર્વવર્તીઓએ ઉક્ત કુટુંબીય વ્યવસ્થા સંબંધિત દસ્તાવેજ પર સ્ટેમ્પ શુલ્કની ચુકવણી ટાળી હતી. ઉક્ત હુકમ દ્વારા, મુખ્ય સચિવ, મહેસૂલ વિભાગ (અપીલો) એ અરજદારને તા.

૧૮.૦૮.૧૯૬૯ના ઉક્ત બિનનોંધાયેલ કુટુંબીય વ્યવસ્થાના મેમોરેન્ડમ પર લાગુ પડતું સ્ટેમ્પ શુલ્ક નિયમિત કરવા માટે નિર્દેશ આપ્યો હતો. અરજદારે એવો નિર્દેશ પાલન કર્યો હતો. અરજદારનો એવો કેસ છે કે અન્યથા ઉક્ત હુકમમાં ગુજરાત જમીન મહેસૂલ સંહિતા અને/અથવા તેની સંલગ્ન / સહાયક અધિનિયમોના કથિત ભંગ બદલ અરજદાર વિરુદ્ધના આક્ષેપમાં કોઈ સાર નહોતો એવું માનવામાં આવ્યું હતું.

૪.૯ ઉક્ત હુકમથી અરજદાર તથા સરકારના હકો તેમજ ગામઃ અભવા ની મહેસૂલી સર્વે નં. ૫૦૬ માં સમાવિષ્ટ બાકીની જમીનોના અન્ય ધારકોના હકો પણ વિવિધ રીતે પ્રભાવિત થતાં, મુખ્ય સચિવના ઉક્ત હુકમને પડકારતાં વિશેષ નાગરિક એપિલિકેશનઓનો એક સમૂહ આ અદાલત સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. એપિલિકેશનઓના આ સમૂહનો નિકાલ કરતા, આ અદાલતે તા. ૦૮.૦૮.૨૦૦૭ ના સામાન્ય હુકમ દ્વારા અરજદાર દ્વારા દાખલ કરાયેલી વિશેષ નાગરિક એપિલિકેશન નં. ૮૮૪૮ ઓફ ૨૦૦૨ મંજૂર કરી હતી અને વિશેષ સચિવ (અપીલો) ના હુકમને રદ કર્યો હતો તથા તે દ્વારા કલેક્ટરનો તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭ નો અગાઉનો હુકમ પુનઃસ્થાપિત કર્યો હતો અને અરજદારની વિવાદિત જમીન સંબંધિત નોંધમાં ફેરફાર / પુનઃપ્રવેશ કરવા નિર્દેશ આપ્યો હતો.

જ.૧૦ તે સમયના સૂરતના કલેક્ટરના સૂચનાનુસાર, ગુજરાત જમીન મહેસૂલ નિયમોનો નિયમ ૧૦૮(૬) હેઠળ તેમને પ્રદાન થયેલ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતાં, અધિક મામલતદાર અને કૃષિ પંચ (સીલિંગ) ને નિર્દેશ આપતા,

તાલુકો: ચોર્યાસી, સુરત ખાતે એપ્લિકેશનકર્તાની વિવાદિત જમીન અંગેની ધરપકડ કૃષિ જમીન લિમિટેશન એક્ટના ભંગરૂપ હોવાનું પુનરીક્ષણમાં લેવા માટે, અધિક મામલતદાર અને કૃષિ પંચ (સીલિંગ) એ કેસ નં. ૧/૨૦૦૦માં તા. ૧૯.૦૧.૨૦૦૦ની નોટિસ દ્વારા એપ્લિકેશનકર્તાને, જો કોઈ હોય તો, કૃષિ જમીન લિમિટેશન એક્ટ હેઠળ મેળવાયેલ મુક્તિ પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવા જણાવ્યું હતું. એપ્લિકેશનકર્તાએ કાર્યવાહી સાથે સંબંધિત તમામ દસ્તાવેજ પુરાવા રજૂ કર્યા હતા. અધિક મામલતદાર અને કૃષિ પંચ (સીલિંગ) એ એપ્લિકેશનકર્તા દ્વારા રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજોની સાવચેતીપૂર્વક મૂલવણી અને વિચારણા કર્યા બાદ, વિવાદિત જમીન આવક નોંધોમાં સતત પોટ ખરાબા અને ભરતી-ઓટની જમીન તેમજ અકર્ષણયોગ્ય તરીકે વર્ગીકૃત થયેલી હોવા, સહાયક કલેક્ટર, સુરત પ્રાંતનો તા. ૦૩.૦૬.૧૯૮૫નો સ્પષ્ટીકરણ પત્ર, કલેક્ટર, સુરતનો તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭નો હુકમ, જેને અનુગામી કલેક્ટર દ્વારા પ્રશ્નાધીન બનાવવામાં આવી શક્યો ન હતો, પ્રતિબંધ સિદ્ધાંત, ખરીદદારો ખેડૂત ન હોવા અને વિવાદિત જમીન પ્રસ્તાવિત ટાઉનશિપ માટે ખરીદેલી હોવા જેવા પાસાઓ ધ્યાનમાં લઈ તા. ૧૮.૦૯.૨૦૦૦નો હુકમ કર્યો અને નોંધ્યું તથા ઠરાવ્યું કે કૃષિ જમીન લિમિટેશન એક્ટ વિવાદિત જમીન પર લાગુ પડતો નથી અને તેથી

એપ્લિકેશનકર્તાને આપવામાં આવેલી નોટિસ દાખલ ગણવાની રહે છે. અધિક મામલતદાર અને કૃષિ પંચ (સીલિંગ) ના તા. ૧૮.૦૯.૨૦૦૦ના હુકમ સામે, કલેક્ટર, સુરતે ગુજરાત જમીન મહેસૂલ નિયમોનો નિયમ ૧૦૮(૬) હેઠળની પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને, નાયબ કલેક્ટર, ચોર્યાસી પ્રાંત, સુરતને અધિક મામલતદાર અને કૃષિ પંચ (સીલિંગ) ના ઉક્ત હુકમને પુનરીક્ષણમાં લેવા દિશા આપી. નાયબ કલેક્ટરે તા. ૦૬.૦૨.૨૦૦૧ની નોટિસ દ્વારા એપ્લિકેશનકર્તાને પ્રથમ સુનાવણીના દિવસે એટલે કે ૨૭.૦૨.૨૦૦૧ના રોજ તમામ દસ્તાવેજ પુરાવા રજૂ કરવા જણાવ્યું. તે મુજબ એપ્લિકેશનકર્તાએ તા. ૦૮.૦૩.૨૦૦૧ના રોજ મૌખિક તેમજ લેખિત રજૂઆતો કરી. નાયબ કલેક્ટરે સંયુક્ત પાસેથી કેટલાક દસ્તાવેજ પુરાવા પણ માંગ્યા

કૃષિ નિયામક, સુરતએ તા. ૧૪.૦૨.૨૦૦૨ના પત્ર દ્વારા એક યાદી રજૂ કરી, જેમાંથી એવું પ્રગટ થયું કે ગામ: અભવા નો કોઈપણ સર્વે નંબર ખર જમીન તરીકે સૂચિત કરવામાં આવ્યો નહોતો. તેથી ડેપ્યુટી કલેક્ટરે એવો નિષ્કર્ષ કર્યો કે વિવાદિત જમીન ખર લેન્ડ્સ અધિનિયમ, ૧૯૪૮ હેઠળ સૂચિત કરવામાં આવી ન હોવાને કારણે સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩(૧)(અઅ) હેઠળ કોઈ મુક્તિ આપી શકાય નહિ અને તેથી વિવાદિત જમીનને સીલિંગ અધિનિયમના કાર્યક્ષેત્રમાં આવતી કૃષિ જમીન તરીકે ગણવી પડશે. ત્યારબાદ ડેપ્યુટી કલેક્ટરે તા. ૦૭.૦૭.૨૦૦૩નો હુકમ પસાર કર્યો, જેના દ્વારા એડિશનલ મામલતદાર અને કૃષિ પંચ (સીલિંગ) દ્વારા તા. ૧૮.૦૯.૨૦૦૦ના રોજ પસાર કરાયેલ હુકમ

રદ કરવામાં આવ્યો અને તેને સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ નવી કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો.

૪.૧૧ ચોર્યાસી પ્રાંત, સુરતના નાયબ કલેક્ટરના ઉપરોક્ત હુકમથી વ્યથિત થઈને, અરજદારે બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ એક્ટની કલમ ૭૬ હેઠળ અને ગુજરાત એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ સીલિંગ એક્ટની કલમ ૩૮ હેઠળ જી.આર.ટી. સમક્ષ ટેન બી.એસ. ૧૦૪/૨૦૦૩ નંબર હેઠળ નોંધાયેલ રિવિઝન એપ્લિકેશન દાખલ કરી હતી. અરજદારે નાયબ કલેક્ટરના હુકમને રદ કરવા તથા સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ અરજદાર પાસે વધુ જમીન ધારિત નહોતી, કારણ કે તે ખાર જમીન હતી, તેવી કાયદેસરની સ્થિતિની પુષ્ટિ કરવા અરજ કરી હતી. સુનાવણી દરમિયાન, અરજદારે ફરીથી વિગતવાર લેખિત દલીલો અને રજૂઆતો સાથે દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કર્યા હતા અને આધારરૂપ સત્તાધિક નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો. જી.આર.ટી.એ તા. ૧૧.૦૫.૨૦૧૦ના હુકમ દ્વારા રિવિઝન એપ્લિકેશનનો નિકાલ કરતાં માત્ર તા. ૦૭.૦૭.૨૦૦૩નો નાયબ કલેક્ટરનો વિવાદિત હુકમ જ નહીં પરંતુ એડિશનલ મામલતદાર એન્ડ ફ્રી પંચ (સીલિંગ)નો અગાઉનો તા. ૧૮.૦૯.૨૦૦૦નો હુકમ પણ રદ કર્યો હતો અને તેથી, અરજદારે ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ રજૂ કરેલી તમામ દલીલો પર વિચારણા કરવા બાબતને પરત મોકલી હતી; જેનાથી વ્યથિત અને અસંતોષ અનુભવીને અરજદારે હાલની એપ્લિકેશન દાખલ કરી છે.

૫. અરજદાર તરફથી એમ/એસ. વાડિયા ઘાન્ડી એન્ડ કંપની માટે શીખેલ સિનિયર એડવોકેટ શ્રી એન. ડી. નાનાવટી, સામાવાળા નં. ૨ થી ૫ તરફથી શીખેલ એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ શ્રી પ્રકાશ જાની, સામાવાળા નં. ૭ અને ૮ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી દિલીપ કનોજિયા, સામાવાળા નં. ૯ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી એમટીએમ હકીમ, સામાવાળા નં. ૧૦ થી ૨૦ તરફથી વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી કૃતી એમ. શાહ અને સામાવાળા નં. ૨૧ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી મિહિર એચ. પાઠકને વિસ્તૃત રીતે સાંભળ્યા.

૬. અરજદાર તરફથી હાજર વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે પોતાની દલીલો મુખ્યત્વે બે પાસાઓ પર આધારિત રાખી છે, વિજ્. (૧) સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ વિવાદિત જમીન પર લાગુ પડતી નથી; (૨) અરજદારના હકો અને દલીલોને અખંડ રાખીને, જો અદાલત આ નિષ્કર્ષે પહોંચે કે સીલિંગ અધિનિયમ લાગુ પડે છે, તો આરંભવામાં આવેલી કાર્યવાહી ડિસ્ક્રેટના સિદ્ધાંતથી સંપૂર્ણપણે દૂષિત થયેલી છે અને અંતે તે સત્તાધિકારીને સોંપવામાં આવેલી સત્તાઓનો છદ્મ અને લક્ષિત ઉપયોગ ઠરે છે.

૬.૧ વિવાદિત જમીન પર સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી નથી તે મુદ્દા અંગેની રજૂઆતો:

૬.૧.૧ અરજદાર તરફથી હાજર વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે રજૂઆત કરી કે જમીન ખેતીલાયક નથી અને તેથી જ તે જમીનને 'ખાર ખરાબા' જમીન તરીકે ગણવામાં આવી હતી અને આ કારણે તે કૃષિ જમીન ટોચ મર્યાદા એક્ટના વ્યાપથી બહાર

છે. ત્યારબાદ તેમણે તા. ૧૧.૦૫.૨૦૧૦ના જી.આર.ટી.ના આક્ષેપિત હુકમનો કાર્યકારી ભાગ દર્શાવ્યો. તેમણે રજૂ કર્યું કે કલેક્ટરે આપેલા અનધિકૃત અને ગેરકાયદેસર નિર્દેશોના અનુસંધાને કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી, જેને કોઈક હદે સમર્થન મળતું જણાય છે, પરંતુ સંબંધિત સત્તાધિકારીને એવો નિર્ણય કરવા માટે આપવામાં આવેલા નિર્દેશો કે પ્રશ્નાધીન જમીન ટોચ મર્યાદા એક્ટને આધીન થાય છે કે કેમ અને તે કરતાં સમયે, કલેક્ટરને આવા સૂચનો આપવાની સત્તા છે કે કેમ; વિલંબનો પ્રશ્ન ઊભો થાય છે કે નહીં; જમીન 'ખાર જમીન' છે કે 'કૃષિ જમીન'; જો પ્રશ્નાધીન જમીન પર ટોચ મર્યાદા એક્ટ લાગુ પડતો હોય તો મુક્તિ આપી શકાય કે નહીં; વગેરે, અને તે મુજબ, જ્યારે કંપનીએ વર્ષ ૧૯૮૫માં સરકાર પાસેથી જમીન ખરીદી હતી ત્યારે આ સામાન્ય રિમાન્ડનો હુકમ નથી. કલેક્ટર કહે છે કે તે મંજૂર કરી શકાય તેમ નથી અને તેણે કાર્યવાહી શરૂ કરી, જે કરી શકાય તેમ નહોતું. આ સંદર્ભમાં તેમણે દલીલ કરી કે પ્રશ્નાધીન જમીનને કૃષિ જમીન ટોચ મર્યાદા એક્ટને આધીન કરી શકાય નહીં, કારણ કે તે આવકના રેકૉર્ડ મુજબ 'ખાર ખરાબા' જમીન તરીકે વર્ગીકૃત છે, ખેતીલાયક નથી અને જમીનની 'બી-૧' શ્રેણીમાં આવે છે. આ હકીકતને સમર્થન આપવા માટે તેમણે અરજ સાથેના પરિશિષ્ટ 'વી' પર પૃષ્ઠ ૨૪૨ ઉપરના દસ્તાવેજનો ઉલ્લેખ કર્યો, જે 'કમી જાસ્તિ પત્રક/દુસ્તી પત્રક' છે, ખાસ કરીને તેની કૉલમ નં. ૪નો, જેમાં જમીનનું વર્ણન 'ખાર ખરાબા' જમીન તરીકે કરવામાં આવ્યું છે અને તે જમીનની બી-૧ શ્રેણીમાં આવે છે.

૬.૧.૨ તે અનુસાર, તેમણે સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૨(૧) અને ૨(૬), કૃષિનો અર્થ તથા 'સૂકી પાક જમીન'ની વ્યાખ્યા તરફ સંદર્ભ કર્યો, જે નીચે ઉતારવામાં આવે છે:

“૨. આ અધિનિયમમાં, જ્યાં સુધી સંદર્ભથી અન્યથા આવશ્યક ન હોય ત્યાં સુધી—(૧) “કૃષિ” માં નીચેનું સમાવેશ થાય છે—

(એ) ઉદ્યાનકૃષિ, (બી) પાક, ઘાસ અથવા બગીચાની ઉપજનું ઉત્પાદન.

(સી) તે ખેડૂત દ્વારા તેની ધારિત જમીનનો અથવા તેના કોઈ ભાગનો ચરાઈ માટે કરવામાં આવતો ઉપયોગ.

(ડી) કોઈપણ જમીનનો ઉપયોગ, ભલે તે ચોખા અથવા ધાનની જમીન સાથે સંલગ્ન હોય કે ન હોય, રેબમેન્યોર માટેના હેતુસર, (ઈ) દૂધઉત્પાદન ખેતી, (એફ) કુકડપાલન.

(જી) પશુધનનું પ્રજનન, અને (એચ) લાકડું કાપવું : પરંતું એ શરતે કે નિર્ધારિત તારીખ પૂર્વેના કોઈપણ સમયગાળાના સંબંધમાં, “કૃષિ” માં ઉપખંડો (ડી), (ઈ), (એફ), (જી) અને (એચ) માં નિર્દિષ્ટ કરાયેલ કોઈપણ પ્રવૃત્તિઓનો સમાવેશ થતો નથી અને એ ઉપરાંત એવી અન્ય પ્રવૃત્તિઓનો પણ સમાવેશ થતો નથી કે જેઓ નિર્ધારિત તારીખ પહેલાં આ શબ્દમાં સમાવેશ ન થતી પ્રવૃત્તિઓ તરીકે વિહિત કરવામાં આવી હોય;]

(ક) "જમીનનો વર્ગ" નો અર્થ જમીનના નીચે દર્શાવેલ પૈકી કોઈપણ વર્ગ એવો થાય છે, તે કહેવા જોગ:—

(૧) સદાકાલ સિંચિત જમીન; (૨) મોસમી સિંચિત જમીન; (૩) ઉત્તમ સૂકી પાકની જમીન; (૪) સૂકી પાકની જમીન; સ્પષ્ટીકરણ ૧.—આ અધિનિયમના હેતુ માટે—

(એ) "બારમાસી સિંચિત જમીન" નો અર્થ એવી જમીન થાય છે કે જેને વર્ષ દરમિયાન કોઈપણ સિંચાઈના સ્ત્રોતમાંથી દસ મહિનાથી ઓછી ન હોય એવી અવધિ માટે નિયમિત અને વાસ્તવિક પાણી પુરવઠાની ખાતરી હોય અને જેના પરિણામે તે એક વર્ષમાં ઓછામાં ઓછી બે પાક ઉગાડવા સક્ષમ હોય અથવા શેરડીનો પાક ઉગાડવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતી હોય : પરંતું શરતે કે પાણીના બારમાસી સ્ત્રોતમાંથી ડીઝલ અથવા વિદ્યુત શક્તિ અથવા બન્ને દ્વારા સંચાલિત ટ્યુબ-વેલ અથવા ઉપસવણી સિંચાઈ દ્વારા સિંચિત અને સરકાર અથવા સ્થાનિક સત્તાધિકારી સિવાય કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા ૧૫મી ઓગસ્ટ, ૧૯૭૨ના રોજ અથવા તે પછી બાંધવામાં આવેલી જમીનને બારમાસી સિંચિત જમીન ગણવામાં આવશે નહીં;

(બી) "ઋતુગત સિંચિત જમીન" નો અર્થ એવી જમીન થાય છે જેને વર્ષમાં ૧૫મી સપ્ટેમ્બરથી ફેબ્રુઆરીના અંત સુધીના અવધિ દરમિયાન સિંચાઈના કોઈપણ સ્ત્રોતમાંથી દસ મહિનાથી ઓછા પરંતુ ચાર મહિનાથી ઓછા ન હોય એવા સમયગાળા માટે પાણીનો નિયમિત અને વાસ્તવિક પુરવઠો નિશ્ચિતપણે

પ્રાપ્ત થતો હોય, અને પરિણામે જે વર્ષમાં ઓછામાં ઓછો એક પાક ઉગાડવા સક્ષમ હોય;

(સી) "ઉચ્ચ શ્રેણીની સૂકી ખેતીની જમીન" નો અર્થ ધાનની જમીન અને ફળબાગ થાય છે;

(ડી) "ચોખાની જમીન" નો અર્થ એવી જમીન થાય છે જે એવા સ્થાનિક વિસ્તારમાં સ્થિત હોય જ્યાં સરેરાશ વાર્ષિક વરસાદ ૮૯ સેન્ટીમીટરથી ઓછો ન હોય, અને એવો સરેરાશ ૧૯૫૯ના વર્ષને તરત અગાઉના પાંચ વર્ષ દરમિયાન તે વિસ્તારમાં પડેલા વરસાદના આધારે ગણવામાં આવેલ હોય, તથા જેનો ઉપયોગ ચોખાની ખેતી માટે થતો હોય અથવા જે રાજ્ય સરકારના અભિપ્રાયે ચોખાની ખેતી માટે યોગ્ય હોય, પરંતુ તેમાં વર્ષભર અથવા ઋતુગત રીતે સિંચિત એવી જમીનનો સમાવેશ થતો નથી જેનો ઉપયોગ ચોખાની ખેતી માટે થતો હોય;

(ઈ) "સૂકી પાકજમીન" નો અર્થ ફક્ત (એ) થી (સી) માં નિર્દિષ્ટ જમીન અને ઘાસજમીન સિવાયની જમીન એવો થાય છે, અર્થાત્ એવી જમીન જેમાં કુદરતી રીતે ઉગેલું ઘાસ પ્રચુર પ્રમાણમાં હોય અને જે કૃષિ હેતુઓ માટે વાપરવા સક્ષમ હોય;

(એફ) ફક્ત (ઈ) માં ઉલ્લેખિત "ઘાસ જમીન" તે ફક્તમાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ બાબત છતાં, જો તે ફક્ત (ડી) માં ઉલ્લેખિત સ્થાનિક વિસ્તારમાં સ્થિત હોય

અને રાજ્ય સરકારના મત મુજબ તે ચોખાની ખેતી માટે યોગ્ય હોય, તો તે ચોખાની જમીન માનવામાં આવશે ;

(જી) સિંચાઈ યોજનાના સિંચાઈ હુકમક્ષેત્રમાં આવતી જમીન સિવાય, અથવા નદી, પ્રવાહ, કે જળના કુદરતી સંગ્રહસ્થાનના પટમાં, અથવા નિકાસ નાળામાં આવેલી જમીન સિવાય, ખોદકામ કરેલા કૂવામાંથી સિંચિત થયેલી જમીનને સિંચિત જમીન માનવામાં આવશે; સ્પષ્ટીકરણ ૨.-સ્પષ્ટીકરણ ૧ ના ખંડો (એ) અને (બી) ના હેતુસર, કોઈપણ જમીન અંગે ૬[સક્ષમ અધિકારી] દ્વારા, તે યોગ્ય માને તેવી તપાસ કર્યા પછી, આ પ્રમાણપત્ર આપવામાં આવે કે તે વર્ષભર સિંચિત જમીન છે, અથવા જે તે સ્થિતિ મુજબ ઋતુઆધારિત રીતે સિંચિત જમીન છે, અને સ્પષ્ટીકરણ ૧ ના ખંડ (જી) ના હેતુસર, ઉપરોક્ત ખંડ (જી) માં ઉલ્લેખિત કોઈપણ જળસ્ત્રોત અંગે, એ જ રીતથી, આવા અધિકારી દ્વારા અપાયેલું આ પ્રમાણપત્ર કે તે જળનો વર્ષભરનો સ્ત્રોત છે, તે બાબતમાં નિશ્ચિત પુરાવા ગણાશે;] [સ્પષ્ટીકરણ ૩.-સ્પષ્ટીકરણ-૨ ના હેતુઓ માટે, "સક્ષમ અધિકારી " નો અર્થ થાય છે -

(એ) બોમ્બે સિંચાઈ અધિનિયમ, ૧૮૭૯ ની કલમ ૩ ની ઉપકલમ (૬) માં વ્યાખ્યાયિત કરાયેલા કેનાલ-અધિકારીના અધિકારક્ષેત્રમાં આવેલ કોઈપણ અન્ય જમીન અથવા પાણીના સ્ત્રોતના સંબંધમાં, એવો કેનાલ-અધિકારી; અને,

(બી) કોઈપણ અન્ય જમીન અથવા જળસ્રોતના સંબંધમાં, રાજ્ય સરકાર સત્તાવાર ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા આ બાબતમાં જેમને નિયુક્ત કરે તેવા અધિકારી "] [(કએ) "સંહિતા" નો અર્થ બોમ્બે જમીન મહેસૂલ સંહિતા, ૧૮૭૯;]."

૬.૧.૩ ઉપરોક્ત કલમોનો ઉલ્લેખ કરતાં, તેમણે રજૂ કર્યું કે 'સૂફી પાકજમીન' પણ આવરી લેવામાં આવે છે, જ્યારે, 'ખાર ખરાબા જમીન' અધિનિયમ હેઠળ આવરી લેવામાં આવતી નથી

સીલિંગ અધિનિયમ અને ૧૯૬૦ થી આગળ જમીનની વર્ગીકરણમાં તથા જમીન મહેસૂલના આકારણમાં કોઈ ફેરફાર થયો નથી. તેમણે રજૂ કર્યું કે જમીનની વર્ગીકરણ સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા કરવામાં આવે છે, જે અંતિમ હોય છે, જેમ કે ઉપરોક્ત મુજબ એનેક્સર 'પ' ના દસ્તાવેજ દ્વારા હાલના કેસમાં કરવામાં આવ્યું છે.

ત્યારબાદ અરજદાર તરફથી વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે કલમોનો ઉલ્લેખ કર્યો

ગુજરાત જમીન મહેસૂલ સંહિતાની કલમ ૧૮ અને ૧૧૨ (સંક્ષિપ્તતા માટે, 'સંહિતા'), જે નીચે મુજબ વાંચાય છે:

"૧૮. સર્વે અધિકારીઓ. – અધ્યાય ૮, [૮-એ], ૯ અને ૧૦ [***] ના હેતુઓ માટે [રાજ્ય] સરકાર] સમયાંતરે જેટલા અધિકારીઓ જરૂરી જણાય તેટલા નિમણૂક કરી શકશે. આવા અધિકારીઓને ["સેટલમેન્ટ કમિશનરો"],

“સર્વેના કમિશનર”, “સર્વેના સુપરિન્ટેન્ડન્ટ”, “સર્વે સેટલમેન્ટ અધિકારીઓ”, [“સેટલમેન્ટ અધિકારીઓ”] અને “સહાયક” અથવા જરૂરી જણાય તેવા અન્ય નામોથી ઓળખવામાં આવશે, અને તેઓ [રાજ્ય] સરકાર] જે રીતે હુકમ આપે તે ક્રમમાં એકમેકને અધીન રહેશે. તેમની ફરજો અને સત્તાઓ. – [રાજ્ય] સરકાર] ના આદેશોને આધીન રહી, આમ નિમણૂક કરાયેલા અધિકારીઓને સર્વે અને સેટલમેન્ટ સાથે સંકળાયેલા તમામ બાબતોની જાણકારી લેવાની સત્તા સોંપવામાં આવે છે, અને તેઓ આ અથવા હાલ અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા દ્વારા વિહિત કરવામાં આવેલી તમામ એવી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરશે અને તમામ એવી ફરજો બજાવશે.

૧૧૨. જમીન મહેસૂલના પ્રહાલના બંધોબસ્તોનું જાળવણી. – [રાજ્ય] સરકારની સત્તા હેઠળ કરવામાં આવેલા, મંજૂર કરાયેલા અને પુષ્ટિ પામેલા જમીન મહેસૂલના પ્રહાલના સર્વે બંધોબસ્તો, આ અધિનિયમની જોગવાઈઓને આધીન રહીને, અમલમાં રહેશે અને તે મુજબ અમલમાં હોવાનું આથી જાહેર કરવામાં આવે છે.”

૬.૧.૪ ઉપરોક્ત જોગવાઈઓનો સંદર્ભ આપી, તેમણે રજૂ કર્યું કે તે અનુસાર જમીનનું વર્ગીકરણ કરવામાં આવે છે અને તે માટેની પ્રક્રિયાઓ અપનાવવામાં આવે છે. વિવાદિત જમીન 'ખાર ખરાબા' જમીન છે અને તે અધિનિયમ હેઠળ આવરી લેવાતી નથી. 'દુરસ્તી પત્રક' (પરિશિષ્ટ 'પ', પાનું ૨૪૨) નો ફરીથી સંદર્ભ આપી, તેમણે રજૂ કર્યું કે વિવાદિત જમીન 'ખાર ખરાબા' જમીન છે. તેમણે

સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૨(૧૭), એટલે કે 'જમીન' ની વ્યાખ્યાનો પણ સંદર્ભ આપ્યો, જે નીચે મુજબ છે:

“[(૧૭) “જમીન” નો અર્થ થાય છે – (૧) નિર્દિષ્ટ તારીખ પહેલાંના કોઈપણ સમયગાળા સંબંધે, એવી જમીન જેનો કૃષિ હેતુ માટે ઉપયોગ થાય છે અથવા થઈ શકે તેવી છે અને તેમાં એવી જમીનને અનુસંગિક ખેતીમકાનોના સ્થળોનો સમાવેશ થાય છે; (૨) કોઈપણ અન્ય સમયગાળા સંબંધે, એવી જમીન જેનો કૃષિ હેતુઓ માટે ઉપયોગ થાય છે અથવા થઈ શકે તેવી છે, અને તેમાં સમાવેશ થાય છે – (એ) એવી જમીનને અનુસંગિક ખેતીમકાનોના સ્થળો; (બી) એવી જમીનો કે જેમાં ઘાસ સ્વાભાવિક રીતે ઉગે છે; (સી) સૌરાષ્ટ્ર જમીન સુધારણા અધિનિયમ, ૧૯૫૧, સૌરાષ્ટ્ર બરખલી નાબૂદી અધિનિયમ, ૧૯૫૧ અથવા સૌરાષ્ટ્ર એસ્ટેટ્સ સંપાદન અધિનિયમ, ૧૯૫૨ હેઠળ, જે તે પરિસ્થિતિ મુજબ, ગિરાસદારો અથવા બરખલીદારો દ્વારા ધારિત બિડ જમીનો; (ડી) એવી બિડ જમીનો જે એવી વ્યક્તિ દ્વારા ધારિત છે કે જે, બંધારણ (છવ્વીસમો સુધારો) અધિનિયમ, ૧૯૭૧ અમલમાં આવવા પહેલાં, ગુજરાત રાજ્યના સૌરાષ્ટ્ર ક્ષેત્રમાં સમાવિષ્ટ ભારતીય રાજ્યનો શાસક હતો, અને જે તે રાજ્યના શાસકે કરેલા કરારના અનુસરણમાં તેની ખાનગી મિલ્કત તરીકે ધરાવતો હતો; (ઈ) એવી જમીન ઉપરના વૃક્ષો અને ઉભા પાક; (એફ) કૃષિના હેતુ માટે પાણીના પુરવઠા અથવા સંગ્રહ માટે એવી જમીન ઉપર બાંધવામાં આવેલા અથવા જાળવવામાં આવતા કેનાલો, નાળા, કૂવો, પાઈપો અથવા જળાશયો તથા અન્ય કામો;

(જી) નિકાસી કામો, કાંઠાબંધ, બંધારા અથવા એવી જમીનને અનુસંગિક અન્ય કોઈ કામ, અથવા કૃષિના હેતુ માટે તેના ઉપર બાંધવામાં આવેલ અથવા જાળવવામાં આવેલ કામો, અને એવી જમીન ઉપરની તમામ રચનાઓ અને સ્થાયી જોડાણો;

સમજૂતી.- ખંડ (ડી) માં, "રૂલર" અને "ઇન્ડિયન સ્ટેટ" અભિવ્યક્તિઓને સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૩૬૬ ના અનુક્રમે ખંડો (૨૨) અને (૧૫) માં તેમને સોંપવામાં આવેલા જે અર્થ છે તે જ અર્થ થશે અને "કંપનન્ટ" અભિવ્યક્તિઓ સંદર્ભ તે કંપનન્ટ તરફ રહેશે જેનો ઉલ્લેખ સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૮૧ માં, તે અનુચ્છેદને સંવિધાન (છવ્વીસમો સુધારો) અધિનિયમ, ૧૯૭૧ દ્વારા રદ કરવામાં આવે તે પહેલાં, કરવામાં આવ્યો હતો;]"

૬.૧.૫ ઉપરોક્ત કલમનો ઉલ્લેખ કરતાં, તેમણે રજૂ કર્યું કે તેમાં પણ 'ખાર ખરાબા' જમીન આવરી લેવામાં આવી નથી. તેમણે 'ખેતી કરેલી' અથવા 'ખેતીલાયક' શબ્દો પર ભાર મૂક્યો અને રજૂ કર્યું કે વિવાદાસ્પદ જમીન 'ખાર ખરાબા' જમીન છે અને તેથી, પરિશિષ્ટ 'પ', પાનું ૨૪૨ ખાતેના ઉપરોક્ત દસ્તાવેજથી સમર્થિત થાય છે તેમ, તે 'બી-૧' વર્ગની જમીનમાં આવતી હોવાથી 'ખેતીલાયક' નથી અને તેથી, તે સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ પણ આવરી લેવામાં આવતી નથી અને પરિણામે સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ વિવાદાસ્પદ જમીનને લાગુ પડતી નથી. તેમણે રજૂ કર્યું કે વિષયવસ્તુની જમીનનો ઉપયોગ ન તો કૃષિ હેતુ માટે થાય છે અને ન તો તે કૃષિકાર્ય માટે સક્ષમ છે અને તેથી તે

સીલિંગ અધિનિયમની વ્યાપ્તિમાં આવતી નથી. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે ઉપરોક્ત હકીકત સૂચવવા અને સમર્થિત કરવા માટે દસ્તાવેજી સામગ્રી ઉપલબ્ધ છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે અગાઉ નિયમ ૧૦૮(૬) હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી અને કલેક્ટર, સુરત દ્વારા તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭ના રોજ પસાર કરાયેલા હુકમ મુજબ (પાનું ૬૭ થી ૮૧ ટાઈપ નકલ – મૂળ નકલ પાનું ૮૧/એ પછીથી), એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે અરજદારે જમીન ટાઉનશિપ માટે હસ્તગત કરી હતી, કૃષિ પ્રવૃત્તિ માટે નહીં. તેમાં ખાસ કરીને આવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે જમીન 'ખાર ખરાબા' જમીન છે, જે સીલિંગ અધિનિયમના હેતુસર અરજદાર વિરુદ્ધ શરૂ કરાયેલી તપાસ પહેલાંનું છે. વધુમાં, સામાવાળા નં. ૧ – જી.આર.ટી. એ પણ તેના તા. ૦૮.૦૪.૧૯૭૬ના હુકમ દ્વારા, એપ્લિકેશનના પરિશિષ્ટ 'એ', પાનું ૩૨, જેમાં સંબંધિત ભાગ પાનું ૫૯ પર, પરિચ્છેદ ૧૧ના ભાગમાં છે, તેમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે જમીન 'ખાર ખરાબા' જમીન છે. તેમાં વર્ણવવામાં આવ્યું છે કે જમીન 'ખાર' જમીન છે એટલે કે 'ખારીયુક્ત' જમીન છે અને તે ખેતીલાયક નથી. આમ, અનેક સત્તાધિકારીઓએ વિવાદાસ્પદ જમીનને 'ખાર ખરાબા' જમીન તરીકે પ્રમાણિત કરી છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે 'કૃષિ', 'કૃષિ જમીન' અને 'કૃષિ હેતુ' શબ્દસમૂહોની સંકલ્પનાએ ન્યાયિક અર્થ પ્રાપ્ત કર્યો છે અને તે નિશ્ચિત છે.

૬.૧.૬ અરજદાર તરફથી રજૂ થયેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે રજૂઆત કરી કે જમીન, કૃષિ, જમીનોના વર્ગ વગેરેની આ બધી વ્યાખ્યાઓ અલગ અલગ રીતે

નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે અને તેમનું સંયુક્ત વાંચન કરતાં સ્પષ્ટ થાય છે કે પૃથ્વી પર આવેલી જમીનનો કોઈપણ અન્ય ભાગ જમીન તો હોઈ શકે, પરંતુ તે માત્ર જમીન છે એટલા કારણે સીલિંગ અધિનિયમના હેતુ માટે જમીન ગણાવી શકાય નહીં અને તેને સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓને આધીન કરી શકાય નહીં. જો જમીન 'બિનખેતીલાયક' હોય, તો તે અધિનિયમ હેઠળ આવરી લેવાતી નથી. વધુમાં રજૂ કરવામાં આવ્યું કે ભૂતકાળમાં પણ વિવાદિત જમીન ક્યારેય ખેડવામાં આવી નહોતી અને તેની ઉપર ક્યારેય જમીન મહેસૂલ આકારવામાં આવ્યો નહોતો. સત્તાધિકારીઓએ પણ આ નિષ્કર્ષ પર આવ્યા છે કે વિવાદિત જમીન 'ખેતીલાયક' નથી. આ સંદર્ભે તેમણે ફરીથી કલેક્ટર દ્વારા તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭ના રોજ પસાર કરાયેલા હુકમનો ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે આર.ટી.એસ. પુનરવિચારમાં કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરાયેલ તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭નો આ હુકમ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સુધી યથાવત્ રાખવામાં આવ્યો છે. ત્યારબાદ તેમણે મુખ્ય સચિવ, મહેસૂલ વિભાગ (અપીલો) દ્વારા સ્વપ્રેરિત પુનરવિચાર કેસ નં. ૧/૨૦૦૨માં તા. ૧૩.૦૩.૨૦૦૨ના રોજ પસાર કરાયેલા હુકમનો ઉલ્લેખ કર્યો, જેના દ્વારા તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭નો હુકમ રદ કરવામાં આવ્યો હતો; પરંતુ આ અદાલત દ્વારા વિશેષ નાગરિક એપ્લિકેશન નં. ૮૮૪૮ ઓફ ૨૦૦૨ તથા અન્ય સંલગ્ન બાબતોમાં તા. ૦૮.૦૮.૨૦૦૭ના રોજ આપવામાં આવેલા ચુકાદા અને હુકમથી ઉપરોક્ત તા. ૧૩.૦૩.૨૦૦૨નો હુકમ રદ કરવામાં આવ્યો અને કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરાયેલ તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭નો હુકમ પુનર્જીવિત થયો. અદાલતે પૂછેલા

પ્રશ્નના જવાબમાં કે રાજ્યએ ઉપરોક્ત હુકમને વડી અદાલત સમક્ષ પડકાર્યો હતો કે કેમ, અરજદાર તરફથી રજૂ થયેલા વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે રજૂ કર્યું કે રાજ્ય સરકાર દ્વારા વિશેષ નાગરિક એપિલિકેશન નં. ૫૯૮ ઓફ ૨૦૦૩ દાખલ કરવામાં આવી હતી, જે આ જ હુકમથી (તા. ૦૮.૦૮.૨૦૦૭) ફગાવી દેવામાં આવી હતી. તેમણે રજૂ કર્યું કે તેથી આ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ઉપરોક્ત ચુકાદા અને હુકમથી તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭નો હુકમ યથાવત્ રાખવામાં આવ્યો અને તા. ૧૩.૦૩.૨૦૦૨નો હુકમ રદ કરવામાં આવ્યો. આ હુકમ વિરુદ્ધ વિશેષ અનુમતિ એપિલિકેશન દાખલ કરીને માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ પણ લઈ જવાયો હતો, જે માત્ર વિલંબના આધારે તા. ૨૬.૦૮.૨૦૧૩ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી. ઉક્ત નામંજૂર વિરુદ્ધ પુનર્વિચાર એપિલિકેશનઓ પણ દાખલ કરવામાં આવી હતી, અને તે પણ ફગાવી દેવામાં આવી; પરિણામે, અંતે કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરાયેલ તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭નો હુકમ અંતિમતા પામ્યો છે. કલેક્ટરે સ્પષ્ટ નોંધ્યું છે કે આ જમીન ટાઉનશિપ બાંધકામના હેતુસર ખરીદવામાં આવી હતી.

૬.૧.૭ સોગંદનામું મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. દ્વારા દાખલ કરવામાં આવ્યું છે, જે અર્ધ-ન્યાયિક સત્તાધિકારી છે; તે ૧૧.૦૩.૨૦૧૮ એટલે કે રવિવારના રોજ, વલસાડ ખાતે સ્થિત નોટરી સમક્ષ સોગંદપૂર્વક કરવામાં આવ્યું છે, અને અરજદારને માત્ર ૧૨.૦૩.૨૦૧૮ના રોજ તામિલ કરવામાં આવ્યું હતું, જેના દ્વારા સામાવાળા – રાજ્ય દ્વારા કેટલાક દસ્તાવેજો રજૂ કરવામાં આવ્યા છે.

તેમણે રજૂ કર્યું કે સમગ્ર સોગંદનામામાં રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજની પ્રાસંગિકતા અંગે કોઈ કથન કરવામાં આવ્યું નથી. તેમણે રજૂ કર્યું કે સર્ટિયોરારીની રિટમાં, જે સામગ્રી નોંધપોથી પર નથી, તે આ સોગંદનામા દ્વારા જે રીતે નોંધપોથી પર મૂકવામાં આવી છે તે રીતે રજૂ કરી શકાય નહીં.

૬.૧.૮ અરજદાર તરફથી હાજર વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે ત્યારબાદ અરજ સાથેના પાનું ૨૦૨-ડી ઉપરના તા. ૨૪.૦૮.૧૯૯૯ના પત્રનો ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે મમલતદાર અને એ.એલ.ટી. દ્વારા જારી કરાયેલા ઉક્ત પત્રના અનુસંધાને કારણ દર્શાવો નોટિસ આપવામાં આવેલ. તેમણે રજૂ કર્યું કે કલેક્ટરે ૧૬૦૦ એકર જમીન ઉપરાંત વધુ ૬૦૦ એકર જમીનના મંજૂરીદાન માટેની એપ્લિકેશન નામંજૂર કરી હતી. તેમણે ઉક્ત પત્રનો ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે અરજદારની ઉપરોક્ત એપ્લિકેશન નામંજૂર કરનાર પત્રની નકલ મમલતદાર અને એ.એલ.ટી., ચોર્યાસી, ને મોકલવામાં આવી છે, જે કલેક્ટર દ્વારા કરવામાં આવી શકતું નહોતું, કારણ કે સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ મમલતદાર અને એ.એલ.ટી. આવક કાર્યવાહી જેવી રીતે કલેક્ટરના અધિનસ્ત સત્તાધિકારી નથી, પરંતુ અર્ધ-ન્યાયિક સત્તાધિકારી છે.

૬.૧.૯ અરજદાર તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે વધુમાં રજૂઆત કરી કે વિવાદિત જમીન પર સીલિંગ અધિનિયમ લાગુ પડતું નથી, તે અંગેના તેમના વાદને અખંડ રાખીને પણ, માત્ર દલીલ ખાતર જો એવું માનવામાં આવે કે વિવાદિત જમીન પર સીલિંગ અધિનિયમ લાગુ પડે છે, તો પણ સીલિંગ

અધિનિયમ હેઠળ મામલતદાર અર્ધ-ન્યાયિક સત્તાધિકારી છે. તેમણે સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૨ ની ઉપકલમ ૩૦ નો ઉલ્લેખ કર્યો, જેમાં ‘ટ્રિબ્યુનલ’ ની વ્યાખ્યા આપવામાં આવી છે. ત્યારબાદ તેમણે સીલિંગ અધિનિયમની કલમો ૧૦, ૧૨ અને ૧૩ નો ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે ટ્રિબ્યુનલને આ રીતે કાર્ય કરવાનું અનુમાનિત છે. ત્યારપછી તેમણે સીલિંગ અધિનિયમની કલમો ૨૧ અને ૨૨ નો ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે નિર્ધારિત દિવસે જો કોઈ વ્યક્તિ વધારાની જમીન ધરાવતી હોય, તો તેને તેની વિગતો આપવી જરૂરી છે અને જો એવી વિગતો આપવામાં ન આવે, તો ટ્રિબ્યુનલને કાર્યવાહી શરૂ કરવાની સત્તા છે; અને આવી યોજનામાં, અરજદાર દ્વારા વધારાની ૬૦૦ એકર જમીન માટે કરાયેલ એપ્લિકેશન પર કલેક્ટર જો મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. ને કાયદા મુજબ જરૂરી પગલાં લેવા દિશાનિર્દેશ આપે, તો વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટની રજૂઆત મુજબ, સંબંધિત અધિનિયમ હેઠળ મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. કલેક્ટર હેઠળની અધીનસ્ત સત્તા નથી. સહેલાઈથી અવલોકન માટે, ઉપરોક્ત કલમો નીચે પ્રસ્તુત કરવામાં આવે છે: “૨(૩૦). ‘ટ્રિબ્યુનલ’ નો અર્થ સંબંધિત ભાડે ખેતી કાયદા હેઠળ કોઈ વિસ્તાર માટે રચાયેલ કૃષિ જમીન ટ્રિબ્યુનલ એવો થાય છે અને જ્યાં ગુજરાત રાજ્યના કોઈ ભાગમાં સંબંધિત ભાડે ખેતી કાયદો ટ્રિબ્યુનલની રચના માટે જોગવાઈ કરતો ન હોય, ત્યાં ગુજરાત રાજ્યના તે ભાગમાં કોઈ વિસ્તાર માટે ટ્રિબ્યુનલ તરીકે રાજ્ય સરકાર જે અધિકારીની નિમણૂક કરે, તે એવો અધિકારી, જેનો દરજ્જો મામલતદારથી નીચો ન હોય.

૧૦.(૧)

[દરેક

વ્યક્તિ—

(એ) નિર્ધારિત દિવસે, માલિક તરીકે હોય કે ભાડૂત તરીકે હોય કે અંશતઃ માલિક અને અંશતઃ ભાડૂત તરીકે, સીલિંગ ક્ષેત્રફળથી વધુ જમીન (મુક્ત રાખવામાં આવેલી જમીન, જો હોય તો, સહિત) ધરાવતી હોય,

(બી) જે નિયત કરાયેલા દિવસના દિવસે અથવા તે પછી, કલમ ૯ માં વર્ણવેલ પરિસ્થિતિઓમાં, મર્યાદા ક્ષેત્રફળથી વધુ કોઈપણ જમીનનો (જેમાં, જો કોઈ હોય તો, મુક્તિપ્રાપ્ત જમીન તથા આ રાજ્યની બહાર ભારતના અન્ય કોઈ ભાગમાં ધારિત જમીન, જો કોઈ હોય તો, નો સમાવેશ થાય છે) માલિક તરીકે અથવા ભાડૂત તરીકે અથવા ભાગે માલિક અને ભાગે ભાડૂત તરીકે કબજો મેળવે છે અથવા ધારણ કરે છે,

(સી) જેની જમીનને જમીનની બીજી શ્રેણીમાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવે છે, અને જેના પરિણામે કલમ ૯એની ઉપકલમ (૧) માં વર્ણવેલ પરિસ્થિતિઓમાં તેની ધારિત જમીન મર્યાદા ક્ષેત્રફળ કરતાં વધુ થઈ જાય છે,

(ડી) જેની જમીન કલમ ૯એની ઉપકલમ (૨) માં વર્ણવેલ પરિસ્થિતિઓ હેઠળ વધારાની બને છે, -તે -

(૧) ખંડ (એ) હેઠળના કેસમાં, નિયત દિવસથી નેવું દિવસની અવધિની અંદર,

(૨) ખંડ (બી) હેઠળના કેસમાં, છત વિસ્તારથી વધુ જમીન તેના કબજામાં આવ્યાની તારીખથી નવ્વાણું દિવસની અવધિની અંદર,

(૩) ખંડ (સી) હેઠળના કિસ્સામાં, આવી રૂપાંતરણની તારીખથી નવ્વાણું દિવસની અવધિની અંદર (આવી તારીખ એવી તારીખ હોય કે જે રાજ્ય સરકાર દ્વારા કોઈપણ વિસ્તાર અંગે સત્તાવાર રાજપત્રમાં જાહેર કરવામાં આવેલી હોય),

(૪) ખંડ (ડી) હેઠળના કેસમાં, નિર્દિષ્ટ તારીખથી નેવું દિવસની અવધિમાં, જેની અધિકારક્ષેત્રમાં આવી જમીનનો કોઈપણ ભાગ આવેલો હોય તે દરેક મામલતદારને, નીચેની વિગતો દર્શાવતું સાચું નિવેદન રજૂ કરવું]– (૧) તમામ જમીનોની વિગતો, જેમાં તેમના સર્વે નંબરો અને વિસ્તારનો સમાવેશ થાય છે; (૨) મુક્ત રાખવામાં આવેલ તમામ જમીનોની વિગતો, જો કોઈ હોય, જેમાં તેમના સર્વે નંબરો અને વિસ્તારનો સમાવેશ થાય છે;

(૩) માલિક તરીકે ધારિત તમામ જમીનોની વિગતવાર વિગતો; (૪) ભાડૂત તરીકે ધારિત તમામ જમીનોની વિગતવાર વિગતો; (૫) જમીનો પર, જો કોઈ હોય, તો આવેલા તમામ ભારણોની વિગતવાર વિગતો, સાથે દેવાદારોના નામો અને સરનામાઓ; (૬) સંયુક્ત કુટુંબના સભ્ય તરીકે ધારિત જમીનોની વિગતવાર વિગતો, તેમની સર્વે સંખ્યાઓ અને ક્ષેત્રફળ સાથે; અને (૭) નિયમિત કરવામાં આવે તેવી અન્ય વિગતો, જો કોઈ હોય. [(૧અ) એવો દરેક વ્યક્તિ, જે આ રાજ્યની બહાર ભારતના કોઈપણ ભાગમાં કોઈ જમીન ધરાવતો ન હોય, તે આવા નિવેદન સાથે એ બાબતનું સોગંદનામું પણ રજૂ કરશે કે તે આવા કોઈપણ ભાગમાં કોઈ જમીન ધરાવતો નથી.]

(૨) મામલતદાર ઉપકલમ (૧) હેઠળ તેની દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલા નિવેદનો ટ્રિબ્યુનલને મોકલી આપશે.

૧૧. એક્સક્સક્સ

૧૨. બધી વધારાની જમીનોને જાહેર હેતુ માટે જરૂરી માનવામાં આવશે અને આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર રાજ્ય સરકાર દ્વારા તેમનું સંપાદન કરવામાં આવી શકશે.

૧૩. (૧) કલમ ૧૦ માં નિર્દિષ્ટ અવધિ પૂર્ણ થયા બાદ અથવા કલમ ૧૬ ની ઉપકલમ (૨) માં ઉલ્લેખિત વધારાની અવધિ પૂર્ણ થયા બાદ, શક્ય તેટલી વહેલી તકે, ટ્રિબ્યુનલ તે કલમોમાંથી કોઈ એક હેઠળ પ્રાપ્ત થયેલ નિવેદનો તથા નિયત કરવામાં આવ્યા હોય તેવા અન્ય અભિલેખોના આધાર પર વધારાની જમીન ધારણ કરતા વ્યક્તિઓની યાદી તૈયાર કરવાની કાર્યવાહી કરશે.

(૨) ટ્રિબ્યુનલ આવી યાદીમાં નિર્દિષ્ટ કરશે— (એ) દરેક વ્યક્તિ દ્વારા ધારિત કુલ જમીન, (બી) આવી વ્યક્તિને ધારિત રાખવાનો અધિકાર ધરાવતી જમીનનું મહત્તમ ક્ષેત્રફળ, (સી) આવી વ્યક્તિ દ્વારા ધારિત વધિયાત જમીન તરીકે ગણવાની જમીનનું પરિમાણ, અને (ડી) નિયમિત કરવામાં આવે તેવી અન્ય વિગતો. ૨૧.(૧) પ્રાપ્ત થયેલા વાંધાઓ અને સૂચનો, જો હોય તો, તથા કલમ ૨૦ હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલી વિગતો, જો હોય તો, ધ્યાનમાં લીધા પછી, અને યોગ્ય માને તેવી વધુ તપાસ, જો હોય તો, (જેમાં વધિયાત જમીનના

ધારકને સાંભળવાની તક આપવાનો સમાવેશ થાય છે) કર્યા પછી, ટ્રિબ્યુનલ આવી વધિયાત જમીનના ધારક અંગે ખાસ કરીને જાહેર કરતો હુકમ કરશે—

(૧) તેના કબજામાં રહેલી કુલ જમીન,

(૨) કુલ જમીનમાંથી કઈ જમીન વધારાની જમીન છે, અને (૩) કુલ જમીનમાંથી તે કઈ જમીન રાખવા હકદાર છે, તે નિર્ધારિત કરશે અને આ રીતે કરવામાં આવેલ હુકમનો સંદેશ એવો ધારકને પાઠવશે.

(૨) ઉપકલમ (૧) હેઠળ કરવામાં આવેલ હુકમ તેમાં નિર્દિષ્ટ વધારાની જમીન જાહેર હેતુ માટે આવશ્યક છે તે બાબતનો નિશ્ચિત પુરાવો ગણાશે અને આવી વધારાની જમીન કલમ ૧૯ તથા ભાગ ૬ની જોગવાઈઓને આધીન રહી, હુકમની તારીખથી અમલમાં આવે તે રીતે, તમામ બોજાઓથી મુક્ત થઈ રાજ્ય સરકારમાં ન્યસ્ત થશે. ૨૨.(૧) કલમ ૨૧ હેઠળ હુકમ કરવામાં આવ્યા પછી શક્ય તેટલી વહેલી તકે, ટ્રિબ્યુનલ તે ગામમાં, જ્યાં હુકમમાં નિર્દિષ્ટ વધારાની જમીન આવેલી હોય, જાહેર નોટિસ અપાવશે, જેમાં જણાવવામાં આવશે કે—

(એ) કલમ ૧૯ હેઠળ એવી વધારાની જમીન અથવા તેના કોઈપણ ભાગના કબજાના દાવાઓ, અને (બી) એવી જમીનમાં રહેલા તમામ હિતો બદલ વળતરના દાવાઓ, તેને કરવામાં આવી શકે છે,

(૨) આવી નોટિસમાં, કલમ ૧૯ હેઠળ કબજો માંગતા જમીનમાલિકને અને અન્ય કોઈપણ કિસ્સામાં, માલિક, ભાડૂત, જમીનમાલિક તથા જમીનમાં હિત

ધરાવતા અન્ય વ્યક્તિઓને, જેમાં જમીન પર કાયદેસર રીતે યથાવત રહેલા બોજાધિકારના ધારકોનો પણ સમાવેશ થાય છે, તેમાં ઉદ્દેખિત સમય અને સ્થળે ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ વ્યક્તિગત રીતે અથવા પ્રતિનિધિ મારફતે હાજર રહેવા માટે જણાવવામાં આવશે (એવો સમય ઉપરોક્ત તારીખ પછી પંદર દિવસ કરતાં વહેલો ન હોય) અને જમીનમાં તેમના અનુરૂપ હિતનું સ્વરૂપ [કલમ ૨૩ ની ઉપકલમ (૧) ના ખંડ (સી) હેઠળ, જો હોય તો, કાયમી બાંધકામો અને કૂવાઓનું અવમૂલ્યિત મૂલ્ય] તથા જમીનના કબજાના તેમના દાવાની વિગત અથવા, જે કિસ્સામાં જે લાગુ પડે તે મુજબ, આવા હિત માટેના વળતર અંગેના તેમના દાવાની વિગતો રજૂ કરવા માટે જણાવવામાં આવશે. આવું દરેક નિવેદન લેખિતમાં કરવાનું રહેશે અને હિતધારક વ્યક્તિ અથવા તેના પ્રતિનિધિ દ્વારા હસ્તાક્ષરિત કરવાનું રહેશે.

(૩) ટ્રિબ્યુનલ નોટિસ દ્વારા વધારાની જમીન ધારણ કરનાર વ્યક્તિને એ પણ આવશ્યક ઠરાવી શકે છે કે તે નોટિસમાં ઉદ્દેખિત સમય અને સ્થળે, શક્ય તેટલી હદ સુધી, કલમ ૧૯ હેઠળ જમીનનો કબજો મેળવવા હકદાર જમીનમાલિકનું નામ તથા સહહિસ્સેદાર, ગીરણદાર, જમીનમાલિક અથવા અન્ય રીતે જમીન કે તેના કોઈ ભાગમાં કોઈ હિત ધરાવતી દરેક અન્ય વ્યક્તિનું નામ અને તેવા હિતના સ્વરૂપનો સમાવેશ કરતું નિવેદન તૈયાર કરીને તેને સુપરત કરે.

(૪) ઉપકલમ (૩) હેઠળ નિવેદન આપવા અથવા પહોંચાડવા માટે જરૂરી દરેક વ્યક્તિને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમો ૧૭૫ અને ૧૭૬ના અર્થમાં તેવું કરવાનું

કાનૂની રીતે બંધાયેલ માનવામાં આવશે.” ૬.૧.૧૦ વધુમાં, અરજદાર તરફના વિદ્વાન પરિષ્ક વકીલે, સુરતના કલેક્ટરે નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીના કુલપતિને લખેલા તા. ૧૫.૧૨.૨૦૧૦ના પત્રનો (એપ્લિકેશનના પાનું ૨૦૨/એલ પર પરિશિષ્ટ 'ક્યૂ') ઉલ્લેખ કરીને રજૂઆત કરી કે જમીન ખેતીલાયક છે કે નથી તે અંગે નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીનો અભિપ્રાય પણ માંગવામાં આવ્યો હતો. તેમણે રજૂ કર્યું કે જી.આર.ટી. દ્વારા પસાર કરાયેલ આક્ષેપિત હુકમ તા. ૧૧.૦૫.૨૦૧૦નો છે અને એપ્લિકેશન પણ વર્ષ ૨૦૧૦માં દાખલ કરવામાં આવી છે. પ્રશ્નાસ્પદ જમીન અંગેના વિશ્લેષણ અહેવાલ (અભિપ્રાય), જે એન. એમ. કોલેજ ઓફ એગ્રીકલ્ચર, નવસારી એગ્રીકલ્ચરલ યુનિવર્સિટી, નવસારીના માટી વિજ્ઞાન અને કૃષિ રસાયણશાસ્ત્ર વિભાગના પ્રોફેસર અને વડા દ્વારા મોકલવામાં આવ્યો હતો, તેનો પરિશિષ્ટ 'જ' ખાતે ઉલ્લેખ કરીને (મોકલપત્ર પાનું ૨૨૮ પર અને અહેવાલ પાનું ૨૨૯થી શરૂ થાય છે, સંબંધિત ભાગ પાનું ૨૪૧ પર છે), જે અરજદારે માહિતીના અધિકાર અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ મેળવ્યો છે, તેમણે રજૂ કર્યું કે તે વિશ્લેષણ અહેવાલ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે પ્રશ્નાસ્પદ જમીન ખેતીલાયક નથી. તેથી, તેમણે રજૂ કર્યું કે જ્યારે જમીન પોતે જ ખેતીલાયક નથી, ત્યારે તે સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ કેવી રીતે વિષયવસ્તુ બની શકે. આવક રેકૉર્ડમાં તેનો ઉલ્લેખ 'બિનખેતીલાયક' તરીકે થયો છે; જમીન ક્યારેય ખેતીમાં લેવાઈ નથી; કૃષિ યુનિવર્સિટીએ પણ જમીનને 'બિનખેતીલાયક' ગણાવી છે; કલેક્ટરે પણ નોંધ્યું છે કે જમીન ખેતી માટે નથી અને કલેક્ટરના આદેશો અંતિમતા પ્રાપ્ત કરી છે; અને જી.આર.ટી.એ વર્ષ ૧૯૭૬માં

(૦૮.૦૪.૧૯૭૬, પરિશિષ્ટ 'એ', પાનું ૩૨, સંબંધિત ભાગ પાનું ૫૯ પર) બોમ્બે જમીન મહેસૂલ સંહિતા હેઠળની અપીલમાં એવો નિર્ણય આવ્યો હતો, જેનાથી સાબિત થાય છે કે જમીન ખેતીલાયક નથી અને તે સરકારમાં નિહિત થઈ શકતી નથી. જી.આર.ટી., જે હકીકતો અંગેની અંતિમ નિર્ધારક સત્તા છે, એ વર્ષ ૧૯૭૬ જેટલા પૂર્વે જ આવી હકીકત નોંધેલી છે. આ હુકમ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સુધી લઈ જવામાં આવ્યો હતો અને અંતે સરકાર દ્વારા દાખલ કરાયેલી એસ.એલ.પી.માં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે તા. ૦૨.૦૧.૨૦૧૩ના હુકમથી, વિલંબના આધારે તથા ગુણદોષના આધાર પર પણ, તેને નામંજૂર કરતાં, હુકમને અંતિમતા પ્રાપ્ત થઈ હતી; જેના વિરુદ્ધ પુનર્વિચાર એપિલિકેશન દાખલ કરવામાં આવી, તે પણ નામંજૂર થઈ. વધુમાં, રાજ્ય સરકારે પણ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતમાં અપીલ કરતાં ઘણાં પહેલાં જ વડી અદાલતના ચુકાદા અને હુકમ સ્વીકારવાનો નિર્ણય કર્યો હતો, જે પરિશિષ્ટ 'આઈ', પાનું ૨૧૮ પરના તા. ૦૮.૦૭.૧૯૯૩ના પત્રથી સાબિત થાય છે, જે કાનૂની વિભાગના સચિવે ગુજરાત વડી અદાલતમાં સરકારી વકીલોના કાર્યાલયને લખ્યો હતો. તેમણે રજૂ કર્યું કે આ બધાના છતાં, માત્ર આ એપિલિકેશન બાકી હોવાથી, વર્ષ ૨૦૧૩માં તેમણે એપિલિકેશન દાખલ કરીને આ હુકમને પડકાર્યો, જે સર્વોચ્ચ અદાલત સુધી ગઈ. ત્યારબાદ, નકલ પુરું પાડી તેમણે એસ.એલ.પી.ના આધારબિંદુઓનો ઉલ્લેખ કર્યો (તે જના પાનું ૨૨થી આગળ, આધારબિંદુ 'ડી', 'ઈ', 'એચ', અર્થાત્ ઉપલબ્ધ તમામ દલીલો ઉઠાવી હતી) અને રજૂ કર્યું કે જ્યારે નિષ્કર્ષોને માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સુધી પુષ્ટિ મળી ગઈ હોય, ત્યારે

બાબત ત્યાં સમાપ્ત થાય છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે આ તમામ કાર્યવાહીમાં સરકાર નિષ્ફળ ગઈ છે. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે રજૂ કર્યું કે આમ, આદેશોના બે સમૂહ છે, પ્રથમ ૧૯૯૭ના કલેક્ટરના હુકમ (૦૫.૧૧.૧૯૯૭) વિરુદ્ધ અને બીજો તા. ૦૮.૦૪.૧૯૭૬ના જી.આર.ટી.ના હુકમ વિરુદ્ધ, અને બન્ને કાર્યવાહીમાં સરકાર નિષ્ફળ ગઈ છે. તેથી, અરજદાર તરફના વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટની દલીલનું સાર તત્વ એ છે કે પ્રશ્નાસ્પદ જમીન પર સીલિંગ અધિનિયમ લાગુ પડતો નથી. ત્યારબાદ તેમણે આવક વિભાગના ઉપસચિવ દ્વારા કલેક્ટર, સુરતને લખાયેલા તા. ૧૫.૦૯.૨૦૧૪ના પત્રનો ઉલ્લેખ કર્યો, जिसकी नकल पातुं ૨૦૨/સી પર મૂકાશેલી છે, અને રજૂ કર્યું કે તે પત્ર દ્વારા સરકારએ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના આદેશો સ્વીકારવાનો નિર્ણય કર્યો હતો એવી જાણ કરવામાં આવી હતી. તેમણે તા. ૧૫.૦૯.૨૦૧૪ના જણાવેલ પત્રની છેલ્લી પંક્તિઓ પર ભાર મૂક્યો અને રજૂ કર્યું કે આ પત્ર પછી કલેક્ટરે જે કર્યું, તેના અંગે સરકારે પોતાની જવાબીઓમાં ક્યારેય કોઈ સ્પષ્ટતા કરી નથી અને હવે પણ નથી કરી. ૬.૧.૧૧ વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે વધુમાં રજૂ કર્યું કે એક તરફ સરકાર દરરોજ વડી અદાલત તેમજ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ હારી રહી છે અને બીજી તરફ ફરી કાર્યવાહી શરૂ કરીને અરજદારને, જો કોઈ મુક્તિ પ્રમાણપત્ર પ્રાપ્ત થયેલું હોય તો, તે રજૂ કરવા કહે છે, નહીં તો તેઓ અનુરૂપ કાર્યવાહી કરશે એમ કહે છે. ત્યારબાદ તેમણે ફરીથી એડિશનલ મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. દ્વારા પસાર કરાયેલા તા. ૧૮.૦૯.૨૦૦૦ના હુકમનો ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે આ હુકમ સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવે છે કે સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ પ્રશ્નાસ્પદ જમીન પર લાગુ પાડી શકાતી

નથી. ત્યારબાદ અરજદાર તરફના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે કલેક્ટર, સુરત દ્વારા ડેપ્યુટી કલેક્ટર, ચોર્યાસી પ્રાંત, સુરતને લખાયેલા તા. ૨૨.૦૧.૨૦૦૧ના પત્રનો ઉલ્લેખ કર્યો, જેના દ્વારા તેમણે ઉપરોક્ત તા. ૧૮.૦૯.૨૦૦૦ના હુકમને તેમાં દર્શાવેલ આધાર પર સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩ હેઠળ પુનરીક્ષણમાં લેવા નિર્દેશ આપ્યો હતો, અને રજૂ કર્યું કે કલેક્ટરની અપીલી સત્તાઓ ડેપ્યુટી કલેક્ટરને સોંપી શકાય. તેમણે સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩૫નો ઉલ્લેખ કર્યો, જે મામલતદારના હુકમ વિરુદ્ધ અપીલ માટે જોગવાઈ કરે છે. ત્યારબાદ તેમણે સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩૭નો ઉલ્લેખ કર્યો. ત્યારબાદ તેમણે કલમ ૨ની ઉપકલમ ૭નો ઉલ્લેખ કર્યો, જેમાં 'કલેક્ટર'ની વ્યાખ્યા આપવામાં આવી છે, અને રજૂ કર્યું કે તેમાં એડિશનલ કલેક્ટર અને આસિસ્ટન્ટ કલેક્ટરનો પણ સમાવેશ થાય છે. ઉપરોક્ત જોગવાઈઓનો ઉલ્લેખ કરીને તેમણે રજૂ કર્યું કે હાલના કેસમાં કલેક્ટર પોતાની સમક્ષ સત્તાધિકારીને અનુરૂપ કાર્યવાહી કરવાનો નિર્દેશ આપે છે, જે સીલિંગ અધિનિયમની ભાવના વિરુદ્ધ છે. ૬.૧.૧૨ ત્યારબાદ તેમણે રજૂ કર્યું કે વિવિધ વિવાદી કાર્યવાહીના બહાને ૧૬૦૦ એકર જમીન નિષ્ક્રિય પડી રહી છે, અને તે તમામ કાર્યવાહીમાં અરજદાર સફળ રહ્યો છે.

૬.૨ સત્તાઓના આભાસી ઉપયોગના મુદ્દા પર રજૂઆતો:

૬.૨.૧ અરજદાર તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે રજૂ કર્યું કે વિવાદિત હુકમ દ્વારા જી.આર.ટી.એ મેટર મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. સમક્ષ પરત મોકલી તેને એ બાબતે નિર્ણય કરવા દિશા નિર્દેશ આપ્યો છે કે શું કલેક્ટર

કાર્યવાહી આરંભ કરવા દિશા આપી શકતા હતા કે નહીં? આ સંદર્ભે, તેમણે પ્રથમ તો રજૂ કર્યું કે જી.આર.ટી. પોતે જ આ મુદ્દાનો નિર્ણય મેટર પરત મોકલ્યા વિના કરી શકતું હતું અને બીજા ક્રમે તેમણે રજૂ કર્યું કે શું કોઈ વૈધાનિક સત્તાધિકારીને, તેની ઉપરી સત્તાધિકારી દ્વારા પણ, કોઈ નિશ્ચિત રીતે કાર્ય કરવા અથવા કાર્ય ન કરવા માટે દિશા આપી શકાય? તેમણે રજૂ કર્યું કે જો મામલતદારને સત્તાઓ પ્રદાન કરવામાં આવી હોય, તો અપીલ અથવા પુનર્વિચારણામાં રહેલી સત્તાધિકારીએ તે સત્તાઓનો ઉપયોગ માત્ર અપીલ અથવા પુનર્વિચારણા સંદર્ભે જ કરવો અને અન્ય રીતે નહીં.

૬.૨.૨ ત્યારબાદ વિજ્ઞાન પરિષ્ઠ વકીલે પુનર્વિચાર કાર્યવાહી દરમિયાન ડેપ્યુટી કલેક્ટર, ચોર્યાસી પ્રાંત, સુરત દ્વારા જારી કરાયેલ તા. ૦૬.૦૨.૨૦૦૧ની નોટિસનો ઉલ્લેખ કર્યો, જે કલેક્ટર પાસેથી તેમને પ્રાપ્ત થયેલા પત્રવ્યવહારના આધારે છે, અને રજૂ કર્યું કે આવા નિર્દેશો કાયદા હેઠળ માન્ય નથી. આ મુદ્દા અંગે તેમણે નીચે મુજબના અનેક નિર્ણયોના ઉલ્લેખ કરીને તેના પર આધાર મૂક્યો (સ્પાયરલ પુસ્તક પૂરું પાડવામાં આવ્યું):

૧) પોલીસ કમિશનર, બોમ્બે વિ. ગોરધનદાસ ભાનજી, એ.આઈ.આર. ૧૯૫૨ એસ.સી. ૧૬ માં અહેવાલિત, વિશેષ કરીને, પરિષ્ઠ ૨૫ થી ૨૯; ૨) અનિરુદ્ધસિંહજી કરણસિંહજી જાડેજા અને અન્ય વિ. ગુજરાત રાજ્ય, (૧૯૯૫) ૫ એસ.સી.સી. ૩૦૨ માં અહેવાલિત, વિશેષ કરીને, પરિષ્ઠ ૧૧ થી ૧૪; ૩)

પંચમ ચંદ અને અન્ય વિ. હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, (૨૦૦૮) ૭ એસ.સી.સી. ૧૧૭ માં અહેવાલિત, વિશેષ કરીને, પરિષદ ૧૮ થી ૨૦;

૬.૨.૩ ઉપરોક્ત નિર્ણયોના ઉલ્લેખ કરતાં તેમણે રજૂ કર્યું કે, એક સત્તાધિકારીમાં નિહિત સત્તાઓનો ઉપયોગ બીજા સત્તાધિકારી દ્વારા કરવાનો પ્રયત્ન કાયદા હેઠળ માન્ય નથી. મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. અર્ધ-ન્યાયિક સ્વતંત્ર સત્તાધિકારી હોવાથી, કલેક્ટર આવો હુકમ આપી શક્યા ન હોત. તે મનમાનીપૂર્ણ, ભેદભાવપૂર્ણ છે અને અધિનિયમના દોષથી પીડિત છે તથા તેને સત્તાનો આભાસી ઉપયોગ કહી શકાય.

૬.૨.૪ અરજદાર તરફથી હાજર વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે વધુમાં રજૂ કર્યું કે, જે સત્તા કોઈ સત્તાધિકારીને પ્રદાન કરવામાં આવે છે, તે સત્તાધિકારીએ પોતાના હસ્તગત થયેલી સત્તાઓ મુજબ પોતાની ફરજનું નિર્વહન કરવું તે સુસ્થાપિત કાનૂની સિદ્ધાંત છે. અહીં, હાલના મામલામાં, માત્ર દલીલની ખાતર એવું માન્ય રાખીએ કે સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ એવી સત્તાઓ ઉપલબ્ધ છે, તો પણ સંબંધિત સત્તાધિકારી દ્વારા કરાયેલ કાર્યવાહી સત્તાનો આભાસી ઉપયોગ છે અને તેથી પડકારાયેલ કાર્યવાહી રદ કરવાની જરૂર છે. કોઈ વ્યક્તિને અરજદાર વિરુદ્ધ વ્યક્તિગત દ્વેષ ન પણ હોય, પરંતુ જો સત્તાધિકારી અરજદાર વિરુદ્ધ સતત કેટલાક આદેશો પસાર કરતો રહે, તો તે ગુપ્ત દુર્ભાવનાથી પ્રેરિત ગણાય, ગુપ્ત હકીકતથી નહીં.

ક.ર.પ આ સંદર્ભમાં, તેમણે ફરીથી અદાલતનું ધ્યાન કલેક્ટર, સુરત દ્વારા તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭ના રોજ પાડવામાં આવેલા હુકમ તરફ દોર્યું (પાનું ૭૯, ૮૦ પર સંબંધિત), જેમાં જમીનને 'ખાર ખરાબા' જમીન તરીકે ઉલ્લેખિત કરવામાં આવી છે અને તેથી, વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી નાનાવટીની રજૂઆત મુજબ, સીલિંગ અધિનિયમ લાગુ પડતો નથી. તેમણે રજૂ કર્યું કે કલેક્ટરનો આ હુકમ (તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭) માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સુધી અંતિમતા પામી ચૂક્યો છે. તેમણે આગળ રજૂ કર્યું કે કચેરીમાં પદાધિકારી બદલાઈ શકે, પરંતુ હુકમ પર કલેક્ટરની સીલ મહત્વની છે. એવું નથી કે વહીવટી નિર્ણયોનું પુનર્વિલોકન થઈ શકતું નથી, પરંતુ તે કેટલીક સ્વ-લાદેલ શિસ્ત અને સંબંધિત તમામ કારણો સાથે જ થઈ શકે. તેમણે આગળ રજૂ કર્યું કે ઉપરોક્ત હકીકતોમાં, તે કાયદાનો તથા હકીકતનો મૌન પ્રશ્ન છે કે વધારાની ૬૦૦ એકર મંજૂર કરવાની એપ્લિકેશન નામંજૂર કરતાં તેની નકલ મોકલી સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ જરૂરી કાર્યવાહી કરવા માટે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.ને નિર્દેશ આપવા કલેક્ટરને શું પ્રેરણા મળી. તેમણે રજૂ કર્યું કે તા. ૧૩.૦૩.૨૦૦૨ના રોજ એસ.એસ.આર.ડી.એ સ્વપ્રેરિત પુનરીક્ષણમાં કલેક્ટરના હુકમને રદ કરતાં હુકમ કર્યો, જેમાં પ્રથમ કારણ દર્શાવો નોટિસ તા. ૦૧.૦૧.૨૦૦૨ના રોજ આપવામાં આવી હતી અને સુનાવણી તા. ૨૩.૦૧.૨૦૦૨ના રોજ નક્કી કરવામાં આવી હતી. તેથી, ઓછામાં ઓછું તા. ૨૩.૦૧.૨૦૦૨ સુધી તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭નો હુકમ અમલમાં હતો. તેમણે રજૂ કર્યું કે આ અદાલતે એસ.સી.એ. નં. ૮૮૪૮ ઓફ ૨૦૦૨માં તા. ૦૮.૦૮.૨૦૦૭ના ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા કલેક્ટરનો હુકમ

પુનઃસ્થાપિત કર્યો હતો, જેના વિરુદ્ધ વિશેષ અનુમતિ એપ્લિકેશન તથા પુનર્વિચાર એપ્લિકેશન પણ નામંજૂર કરવામાં આવી છે અને તેથી, કલેક્ટરનો તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭નો હુકમ અંતિમતા પામી ચૂક્યો હોવા છતાં ફરીથી સ્વપ્રેરિત રીતે કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી છે, જે સત્તાનો પ્રપંચપૂર્વકનો ઉપયોગ બને છે.

૬.૨.૬ વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે આગળ રજૂ કર્યું કે, વર્ષ ૨૦૦૦માં પ્રથમ વખત સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ કારણ દર્શાવતી નોટિસ આપવામાં આવેલ. અરજદારે વર્ષ ૧૯૮૫થી ૧૯૯૫ની વચ્ચે આ જમીન ખરીદી હતી અને તેથી, કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં થયેલ એવો અતિશય વિલંબ, અરજદારને તેની અચળ મિલ્કત એટલે કે પ્રશ્નાસ્પદ જમીનથી વંચિત કરવા સિવાય બીજું કંઈ નથી અને તે સંબંધિત કારણો કરતાં પરોક્ષ કારણોસર થયેલ હોવાનું જણાય છે. અરજદાર બાંધકામ અને વિકાસના વ્યવસાય સાથે સંકળાયેલી કંપની છે અને પ્રશ્નાસ્પદ જમીન ખરીદતા પહેલાં અરજદારે કેટલીક પૂછપરછ કરી હતી અને કેટલાક દસ્તાવેજો શોધી કાઢ્યા હતા તથા બધા સંબંધિત પાસાઓની કાળજી લેવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ, લગભગ ૧૫ વર્ષ પછી, આવી કાર્યવાહી ઊભી કરવામાં આવી છે, જે ન્યાયસંગત ઠરાવી શકાય તેવી નથી. જ્યારે અરજદારે જમીન ખરીદી હતી, ત્યારે વર્ષ ૧૯૭૬નો જી.આર.ટી.નો ચુકાદો (મૂળ હકદારના પૂર્વવર્તી હકધારકના મામલે) યથાવત્ અસ્તિત્વમાં હતો, જેને અંતિમતા પણ પ્રાપ્ત થઈ ચૂકી છે. અહીં સત્તાનો મૂળભૂત અભાવ છે અને જમીન ખેતીલાયક ન હોવાથી, સત્તાનો ઉપયોગ મનસ્વી રીતે અને વિલંબિત તબક્કે કરવામાં આવ્યો છે.

૬.૨.૭ અરજદાર તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે ત્યારબાદ યુનિવર્સિટીના વાઈસ ચાન્સેલરને કલેક્ટર, સુરત દ્વારા લખાયેલ તા. ૧૫.૧૨.૨૦૧૦નું પત્ર (એપ્લિકેશનના પાનું ૨૦૨-એમ પર) નો ઉલ્લેખ કર્યો. તેમણે રજૂ કર્યું કે ઉક્ત પત્ર આ અદાલતે એપ્લિકેશન વિચારાધીન સ્વીકારી લીધા પછી લખવામાં આવ્યું છે. તેમણે વિશ્લેષણ અહેવાલ (પાનું ૨૨૮ પર) નો પણ ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે કોઈપણ બાબતના નિરાકરણમાં રાજ્ય સત્તાવાળાઓના વલણમાં સંપૂર્ણ નિષ્પક્ષતા હોવી જોઈએ. રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલા જવાબોમાં આ અહેવાલનો ક્યાંય પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી. તેમણે રજૂ કર્યું કે કદાચ તેનું કારણ એ હોઈ શકે કે યુનિવર્સિટીનો ઉક્ત વિશ્લેષણ અહેવાલ રાજ્યના વિરોધમાં છે. પરંતુ, કોઈપણ સ્થિતિમાં, રાજ્યની આ કાર્યવાહી મહત્વપૂર્ણ તથ્યના દબાવી રાખવા સમાન છે, જે એટલું જ ગંભીર છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે અહેવાલની નકલ મેળવવા માટે આવશ્યક ફી પણ ચૂકવવામાં આવી નથી, જે યુનિવર્સિટીના તા. ૦૩.૦૩.૨૦૧૧ના અગ્રેસર પત્રમાંથી (પાનું ૨૨૮ પર) પ્રતિબિંબિત થાય છે.

૬.૨.૮ વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે ત્યારબાદ રજૂ કર્યું કે અરજામાં નિયમ ૨૪.૦૯.૨૦૧૦ના રોજ જારી કરવામાં આવ્યો હતો, જે એકતરફી રીતે કરવામાં આવ્યો હોવાનું જણાય છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે રાજ્યનો અભિગમ વિવાદાત્મક ન હોવો જોઈએ. ઓછામાં ઓછું કાયદાની અદાલત સમક્ષ તો રાજ્યએ પર્યાપ્ત ન્યાયી રહેવું જોઈએ. ત્યારબાદ તેમણે હુકમાધીનતા અને સત્તાનો રંગીન

પ્રયોગના પાસા સંદર્ભે રહેવાસી ઉપકલેક્ટર, સુરત દ્વારા ઉપકલેક્ટર, ચોર્યાસી પ્રાંત, સુરતને લખાયેલા પત્ર તા. ૨૮.૦૪.૨૦૦૩ તરફ અદાલતનું ધ્યાન દોર્યું (પાનું ૨૦૨-૧ પરિશિષ્ટ 'પી' પર). તેમણે રજૂ કર્યું કે આ પત્ર હુકમાધીનતા અંગે ઘણું કહી જાય છે, કારણ કે કલેક્ટર લેવાયેલા પગલાઓ અંગે પૂછપરછ કરી રહ્યા છે, જે ખરેખર દયનીય છે. તે પત્રમાં જે હુકમનો ઉલ્લેખ છે તે ૦૭.૦૭.૨૦૦૩નો છે. તે જનો ઉલ્લેખ કરતાં તેમણે રજૂ કર્યું કે પ્રદાન કરાયેલ સત્તાનો ઉપયોગ કરવાની આ રીત નથી, કારણ કે તે નાગરિકોના મિલકત ધારણ કરવાના અધિકારના વિરુદ્ધ છે. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે જી.આર.ટી. દ્વારા પારિત વિવાદિત હુકમનો ઉલ્લેખ કર્યો (પાનું ૧૯૬ પર). ત્યારબાદ તેમણે ઉપકલેક્ટર, ચોર્યાસી પ્રાંત, સુરત દ્વારા જારી કરાયેલી નોટિસ તા. ૦૬.૦૨.૨૦૦૧ (પાનું ૧૬૨ પર) નો ઉલ્લેખ કર્યો, જેમાં અરજદારને તેમાં ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાનો જવાબ આપવા જણાવાયું હતું, જેના અનુસંધાનમાં ઉપકલેક્ટર, ચોર્યાસી પ્રાંત, સુરત વિચારણા આગળ ધપાવે છે; સંબંધિત નોંધો પાનું ૧૭૭ પર છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.એ માત્ર એટલું જ જણાવ્યું છે કે પ્રશ્નાસ્પદ જમીન પર સીલિંગ અધિનિયમ લાગુ પડતો નથી, એ નહીં કે જમીનને મુક્ત જાહેર કરવામાં આવી છે. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે પ્રશ્નાસ્પદ જમીન ખર જમીન અધિનિયમ હેઠળ આવે છે એવો કોઈનો કેસ નથી, તેમ છતાં ઉપરોક્ત હુકમમાં કરવામાં આવેલી નોંધોમાં એવી નોંધ કરવામાં આવી છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે ખર જમીન અધિનિયમ ૨૦૦૦માં રદ કરવામાં આવ્યો છે, પરંતુ 'ખર જમીન' ની વ્યાખ્યા મહત્વપૂર્ણ છે અને તે મુજબ જો કોઈ જમીન પ્રયત્નો કરીને ખેતીલાયક

બનાવવામાં આવે તો તેવા કિસ્સામાં એવી જમીન સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓમાંથી મુક્ત રહેશે. આ સંદર્ભે તેમણે ફરીથી આ અદાલતનું ધ્યાન સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩ તરફ દોર્યું, જેમાં 'મુક્ત જમીનો' ની જોગવાઈ છે, ખાસ કરીને કલમ ૩(૧)(અઅ), અને રજૂ કર્યું કે અરજદારે જમીન કૃષિ હેતુસર નહીં પરંતુ ટાઉનશીપના વિકાસ માટે ખરીદી છે. વધુમાં, જમીન અકૃષિયોગ્ય છે અને તેને કૃષિયોગ્ય બનાવવાનો ક્યારેય પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો નથી. તે મુજબ, અરજદારે મુક્તિ પ્રમાણપત્ર માટે એપ્લિકેશન કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી, કારણ કે પ્રશ્નાસ્પદ જમીન પહેલેથી જ તેવી જ હતી અને તેથી ખર જમીન અધિનિયમની કોઈ લાગુ પડતાશ નથી તથા મામલતદાર દ્વારા કરવામાં આવેલ આવો પ્રયોગ અનાવશ્યક છે. ત્યારબાદ તેમણે અધિક મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. (સીલિંગ), ચોર્યાસી, જિ.: સુરત દ્વારા તેમના હુકમ તા. ૧૮.૦૯.૨૦૦૦માં કરવામાં આવેલી નોંધો તરફ ધ્યાન દોર્યું (સંબંધિત ભાગ પાનું ૧૫૯ પર) અને રજૂ કર્યું કે ઉક્ત હુકમ અસંગત છે.

૬.૨.૯ અરજદાર તરફથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે અદાલતનું ધ્યાન ફરી એકવાર જી.આર.ટી.ના પડકારિત હુકમ તરફ દોરતાં (પાનું ૧૯૬ પર, સંબંધિત પાનું ૨૦૦થી આગળ) સૌપ્રથમ એવી રજૂઆત કરી કે જી.આર.ટી. કાયદા હેઠળ તેમાં નિહિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે ઉક્ત હુકમમાં ઉઠાવવામાં આવેલ પ્રશ્નનો નિરાકરણ જી.આર.ટી.એ પોતે જ કરવો આવશ્યક હતો. તેમણે રજૂ કર્યું કે એવો હુકમ કરતાં સમયે અગાઉના બધા

આદેશોની સંપૂર્ણ જાણ જી.આર.ટી.ને હતી અને તે તેના સમક્ષ ઉપલબ્ધ પણ હતા અને તેથી પડકારિત પરત મોકલવાનો હુકમ માત્ર પરત મોકલવા માટે જ કરવામાં આવેલ છે. આવી સ્થિતિ એ નથી કે કાયદો અથવા પ્રક્રિયાનું ઉદ્ધંધન થયું હોય અથવા કાર્યવાહી દરમિયાન કોઈપણ પક્ષને સાંભળ્યા વિના હુકમ કરવામાં આવ્યો હોય. તેથી, જો આવા આદેશો કરવામાં આવે, તો તે ન્યાયના હિતને પ્રતિકૂળ રહેશે, કારણ કે આવા કેસનો નિરાકરણ કરવામાં વધુ એક કે બે દાયકાનો સમય લાગી શકે. તેના બદલે, જી.આર.ટી.એ આવા પ્રશ્નોનો નિર્ણય પોતે જ કરવો જોઈએ હતો.

૬.૨.૧૦ અરજદાર તરફથી વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે ત્યારબાદ નીચેના નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કર્યો

૧) દેવેન્દ્ર ચંદુલાલ શાહ અને અન્ય વિ. શંભુ રૂડા અચાર અને અન્ય, સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૩૪૮૨ ઓફ ૨૦૦૮ માં તા. ૦૮.૦૫.૨૦૦૮ના રોજ આપવામાં આવેલ, વિશેષ કરીને, પરિચ્છેદ ૧૪, ૧૮; ૨) દરબશા સોરાબજી વિ. ગુજરાત રાજ્ય, ૨૦૦૫ (૨) જી.એલ.આર. ૧૪૦૯ માં અહેવાલિત, વિશેષ કરીને, પરિચ્છેદ ૫, ૬. ૬.૨.૧૧ ત્યારબાદ તેમણે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા કમિશનર ઓફ ઇનકમ ટેક્સ, વેસ્ટ બંગાળ, કલકત્તા વિ. રાજા બેનોય કુમાર સહાસ રોય ના મામલામાં આપવામાં આવેલ નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કર્યો, જે એ.આઈ.આર. ૧૯૫૭ એસ.સી. ૭૬૮ માં અહેવાલિત છે, વિશેષ કરીને, પરિચ્છેદ ૮૯, ૯૧, ૯૫. ત્યારબાદ અરજદાર તરફના વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે

'કૃષિ' ની વ્યાખ્યા (સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૨ ની ઉપકલમ ૧) નો ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે આ વિધાનમંડળે આપેલી કૃત્રિમ વ્યાખ્યા છે અને જ્યારે કાયદા દ્વારા કૃત્રિમ અર્થ આપવામાં આવે, ત્યારે તેની કડક રીતે વ્યાખ્યા કરવી જરૂરી બને. એક વાર આ વ્યાખ્યા એવી છે, તો જમીન પર કરવામાં આવતી કોઈપણ પ્રવૃત્તિ વ્યાખ્યામાં ઉલ્લેખિત પ્રવૃત્તિઓની અંદર આવવી જ જોઈએ. આથી, એક તરફ કૃષિનો અર્થ વિસ્તૃત કરવામાં આવ્યો છે અને બીજી તરફ રાજ્યએ સૂચિબદ્ધ પ્રવૃત્તિઓને મર્યાદિત કરી છે. અત્રે સુધી કે સીલિંગ અધિનિયમમાં સમાયેલ મુજબની કોઈ કૃષિ પ્રવૃત્તિ પણ પ્રશ્નગ્રસ્ત જમીન પર કરવામાં આવી રહી નથી.

૬.૩ સામાવાળા – રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલા જવાબી સોગંદનામાંના પાસા અંગે, અરજદાર તરફથી હાજર વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે અદાલતનું ધ્યાન રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલ પ્રથમ સોગંદનામા તરફ દોર્યું (પાનાં ૨૮૪ પર, જેનું સમર્થન ડેપ્યુટી કલેક્ટર, જમીન સુધારણા, સુરત દ્વારા ૨૯.૦૯.૨૦૧૪ના રોજ કરવામાં આવ્યું હતું). તેમણે તેના પેરા ૬ પછીના ભાગનો ઉલ્લેખ કર્યો. ત્યારબાદ તેમણે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલા બીજા સોગંદનામાનો ઉલ્લેખ કર્યો, જે ૧૧.૦૪.૨૦૧૬ના રોજ, અર્થાત્ પ્રથમ સોગંદનામા પછી લગભગ બે વર્ષ બાદ, ડેપ્યુટી કલેક્ટર દ્વારા સમર્થિત કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અગાઉના સોગંદનામાની લગભગ સમાન સામગ્રીનું પુનરાવર્તન છે. ત્યારબાદ તેમણે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલા ત્રીજા સોગંદનામાનો ઉલ્લેખ કર્યો, જેનું સમર્થન ડેપ્યુટી કલેક્ટર દ્વારા ૦૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ સુરતમાં કરવામાં આવ્યું હતું, ખાસ કરીને

તેના પેરા જનો, અને રજૂઆત કરી કે આટલા વર્ષો પછી પ્રથમ વખત રાજ્યએ અરજાની જાળવણીયોગ્યતાનો મુદ્દો ઉઠાવ્યો. ત્યારબાદ તેમણે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલા ચોથા સોગંદનામાનો ઉદ્દેશ કર્યો, જે ૧૧.૦૩.૨૦૧૮ના રોજ વલસાડ ખાતે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. દ્વારા શપથપૂર્વક કરવામાં આવ્યો હતો, ખાસ કરીને તેના પેરા ૩ અને જનો.

૬.૪ કેટલાક ખાનગી સામાવાળાઓને, વિશેષ કરીને સામાવાળા નં. ૬, ૭ અને ૮ને પક્ષકાર તરીકે જોડવાના પાસા અંગે, અરજદાર પક્ષના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે રજૂઆત કરી કે વિવાદિત જમીન ઉપરનો તેમનો દાવો, તેમનો દાવો, ફર્સ્ટ અપીલ તથા માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતમાં એસ.એલ.પી. સુધીની તેમની કાર્યવાહી નામંજૂર કરવામાં આવી છે.

૬.૫ ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરતાં, એવો આગ્રહ કરવામાં આવે છે કે ૨૦૦૦માં મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમ પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે.

૭. તેના વિપરીત, સામાવાળા – રાજ્ય તરફથી વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલ શ્રી પીકે જાની સાહેબે શરૂઆતમાં એપિલકેશનમાં કરવામાં આવેલી અરજઓ વાંચી બતાવી અને રજૂ કર્યું કે એપિલકેશનમાં કરવામાં આવેલી એકમાત્ર અરજઓ આ છે: પ્રથમ, વિવાદિત જમીન પર સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી નથી એવી જાહેરખબર કરવામાં આવે અને દ્વિતીય, જી.આર.ટી.ના તા. ૧૧.૦૫.૨૦૧૦ના હુકમને રદ કરવામાં આવે (પૃષ્ઠ ૧૮૬ થી ૨૦૨). તેમણે રજૂ

કર્ચુ કે આ એપ્લિકેશન દાખલ કર્યાના ચાર વર્ષ બાદ, સુધારાની રીતેથી, અરજમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો, જેના દ્વારા વિવાદિત જમીન પર સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી નથી એવી જાહેરખબર માંગવામાં આવી હતી.

૭.૧ ત્યારબાદ વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે હાલના અરજદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી પુનરાવર્તન એપ્લિકેશનમાં જી.આર.ટી.ના તા. ૧૧.૦૫.૨૦૧૦ના હુકમનો ઉલ્લેખ કર્યો, જે ભાગે મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો અને કેટલાક નિર્દેશો સાથે મેટર ફૃષિ જમીન ન્યાયાધિકરણ, ચોર્યાસી સમક્ષ પરત મોકલવામાં આવ્યો હતો, અને રજૂ કર્યું કે આ પુનરાવર્તન એપ્લિકેશન અરજદાર કંપની દ્વારા ડેપ્યુટી કલેક્ટર, ચોર્યાસી પ્રાંત, સુરતના તા. ૦૭.૦૭.૨૦૦૩ના હુકમને પડકારતી દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેના દ્વારા અધિક મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. દ્વારા પસાર કરાયેલ તા. ૧૮.૦૮.૨૦૦૦નો હુકમ રદ કરવામાં આવ્યો હતો અને મેટર મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.ને પરત મોકલવામાં આવ્યો હતો. તેમણે રજૂ કર્યું કે આ હુકમ આ અરજાનો વિષયવસ્તુ નથી, કારણ કે અરજ ખંડમાં તેને રદ કરવાની અરજ કરવામાં આવી નથી.

૭.૨ વિદ્વાન અતિરિક્ત એડવોકેટ જનરલે ત્યારબાદ તા. ૧૮.૦૮.૨૦૦૦ ના હુકમનો (પાનું ૧૪૮ પર, અમલકારી ભાગ પાનું ૧૬૧ પર) ઉલ્લેખ કર્યો, અર્થાત્ મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. ના મૂળ હુકમનો, જેના દ્વારા તેમણે સીલિંગ

અધિનિયમ હેઠળની નોટિસ રદ કરી હતી, કારણ કે તેમના મતે સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ વિવાદિત જમીન પર લાગુ પડતી નથી. તેમ છતાં, તેમણે આ જ હુકમમાં (પાનું ૧૫૭, ટાઇપ કરેલી નકલ) અરજદારના ભાગે રહેલી સંબંધિત કબૂલાત તરફ અદાલતનું ધ્યાન દોરી જણાવ્યું કે જો પ્રયત્નો કરવામાં આવે, તો જમીન 'ખેતીલાયક' બની શકે છે, અને રજૂ કર્યું કે આથી અરજદારે પોતે જ કબૂલ્યું છે કે પ્રયત્નો કરીને જમીન ખેતીલાયક બનાવી શકાય છે.

૭.૩ ઉપરોક્ત રજૂઆતોની વચ્ચે, વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે રજૂ કર્યું કે કોઈપણ સ્થિતિમાં, ૩૯ એકરથી વધુ જમીન ધારણ કરવા અંગે, સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે.

૭.૪ વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલે વધુમાં રજૂ કર્યું કે પ્રશ્નાધીન જમીનના પાંચ વ્યક્તિઓ ૧૯૭૬માં માલિક બન્યા હતા; તેમણે સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓમાંથી બહાર આવવા માટે ૧૯૬૯નો પાછલી તારીખનો કરાર કર્યો અને તેમાં ઉલ્લેખિત ૬૭ વ્યક્તિઓ જમીનના હિસ્સેદારો છે એવી જાહેરાત કરી અને તેના દ્વારા તેઓ જમીનના તૂટક હિસ્સાઓમાં (ટૂંકા ટુકડાઓમાં) માલિક બન્યા અને આ રીતે તેમણે કુશળતાપૂર્વક સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓને બાજુ પર મૂકવાનો પ્રયાસ કર્યો. હાલના અરજદારે આ ૬૭ વ્યક્તિઓ પાસેથી રૂપિયા ૩૦ બિન-ન્યાયિક સ્ટેમ્પ પેપર પર જમીન ખરીદી અને તેના દ્વારા નોંધણીઓ દાખલ કરાવી, જેમાંથી પ્રથમ નોંધાયેલ એન્ટ્રી નં. ૫૯૧ ૧૯૯૬માં છે. વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ

જનરલે રજૂ કર્યું કે કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં, કલેક્ટર દ્વારા તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭ ના રોજ પસાર કરાયેલ હુકમ માત્ર નોંધ નં. ૫૯૪ અંગેનો જ છે અને અંતિમતા પ્રાપ્ત થવી માત્ર મહેસૂલ નોંધપોથીની તે નોંધ સાથે સંબંધિત છે, તે મુદ્દા સાથે નહીં કે સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી નથી. તેથી, વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલની રજૂઆત મુજબ, જો અન્ય અધિનિયમોની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી હોય તો રાજ્ય કાર્યવાહી કરે તે બાબતમાં કોઈ કાયદાની અદાલતે રાજ્યને પ્રતિબંધિત કર્યું નથી.

૭.૫ વિદ્વાન અતિરિક્ત એડવોકેટ જનરલે, વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી એનડી નાણાપટ્ટી દ્વારા કરવામાં આવેલી આ રજૂઆતના પ્રતિસાદરૂપે કે કલેક્ટર મામલતદારને દિશાનિર્દેશ આપી શકતા નથી, ફરીથી જીઆરટીના પડકારાયેલ હુકમનો, વિશેષ કરીને પાનું ૧૯૭ પરની નોંધોનો ઉલ્લેખ કરી રજૂ કર્યું કે હકીકતમાં, સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ પુનર્વિચારક સત્તાવાળું પ્રાધિકરણ એવા કલેક્ટરે, એએલટી (ફૃષિ જમીન ટ્રિબ્યુનલ) તરીકે કાર્યરત મામલતદારને સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ તે મુજબ કાર્યવાહી કરવા માટે જાણ કરી હતી. તેમણે રજૂ કર્યું કે પુનર્વિચારની સત્તાઓમાં નીચલી સત્તાને દિશાનિર્દેશ આપવાની આવી સત્તાનો પણ સમાવેશ થાય છે. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે કલેક્ટરની પુનર્વિચારની સત્તાઓનો ઉલ્લેખ સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩૭માં કરવામાં આવ્યો છે, જ્યારે ટ્રિબ્યુનલની સત્તાઓનો ઉલ્લેખ સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩૮માં કરવામાં આવ્યો છે. તેમણે, જીઆરટીના પડકારાયેલ હુકમને ફરી વાંચીને, વિશેષ કરીને

પાનું ૨૦૦ અને ૨૦૧ પર, રજૂ કર્યું કે જીઆરટીએ સ્પષ્ટપણે નોંધ્યું છે કે અરજદારે સંબંધિત જમીન ‘ખાર લેન્ડ’ છે એવા તેના દાવાના સમર્થનમાં કોઈ પુરાવો રજૂ કર્યો નથી. વિદ્વાન અતિરિક્ત એડવોકેટ જનરલે વધુમાં રજૂ કર્યું કે સરકારને પૂર્વ નોટિસ આપવામાં આવી નહોતી; અરજદાર દ્વારા કોઈ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નહોતો; માંગવામાં આવેલા દસ્તાવેજો ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવે તે પહેલાં જ હુકમ પસાર અને ઉચ્ચારિત કરવામાં આવ્યો હતો, આ કારણોસર મામલતદાર અને એએલટીનો હુકમ અનેક ગેરકાયદેસરતાઓ અને મનસ્વિતાથી દૂષિત છે.

તે ઉપરાંત, માનનીય અધિક એડવોકેટ જનરલે રજૂ કર્યું કે, પડકારાયેલ હુકમ દ્વારા, મેટર બંને પક્ષોમાંથી કોઈપણ પક્ષને ઉપલબ્ધ રહેલી બધી જ દલીલો ખુલ્લી રાખીને નવી રીતે નિર્ણય કરવા માટે પરત મોકલવામાં આવ્યો છે અને તેથી, કોઈપણ પક્ષને કોઈ પૂર્વગ્રહજન્ય નુકસાન થવાનું નથી. વધુમાં, માનનીય અધિક એડવોકેટ જનરલે રજૂ કર્યું કે અન્યથા પણ, કલેક્ટરે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.ને સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે આપેલા આવા નિર્દેશ અંગે એપ્લિકેશનકર્તા દ્વારા કોઈપણ તબક્કે કોઈ પડકાર કરવામાં આવ્યો નથી અને કલેક્ટરની કાર્યવાહી સામે કોઈ તાત્વિક પડકાર કરવામાં આવ્યો હોવાનું સૂચવે એવું નોંધ પર કંઈપણ ઉપલબ્ધ નથી.

૭.૬ ત્યારબાદ વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે તા. ૦૮.૦૪.૧૯૭૬નો જી.આર.ટી.નો હુકમ (પાનાં ૩૨ ઉપર) ઉલ્લેખ્યો, જે એક મગનભાઈ બેચરભાઈ

પટેલ તથા અન્ય ૦૪ દ્વારા દાખલ કરાયેલ પુનર્વિક્ષણ એપ્લિકેશનમાં પસાર થયો હતો, એટલે કે અરજદારના હકના પૂર્વવર્તીગણ, અને ખાસ કરીને તેનાં અમલકારી ભાગનો પાનાં ૬૪ ઉપર ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે આ પુનર્વિક્ષકગણ સફળ રહ્યા હતા અને જી.આર.ટી.ના આ ચુકાદા મુજબ તેઓ વિવાદિત જમીનના માલિક બન્યા હતા. ત્યારબાદ તેમણે પાનાં ૧૦૦૫નો ઉલ્લેખ કર્યો, જે રાજ્ય દ્વારા તા. ૧૧.૦૩.૨૦૧૮ના રોજ દાખલ કરાયેલ સોગંદનામું છે, અને તેની સાથે પરિશિષ્ટ એફ.એ.૧ તરીકે જોડાયેલ દસ્તાવેજનો ઉલ્લેખ કર્યો, અર્થાત્ ઘોષણાપત્ર-ખત, જે પાનાં ૧૦૧૩થી શરૂ થાય છે, અને રજૂ કર્યું કે તેમાં દર્શાવેલ તારીખ ૧૮.૦૮.૧૯૬૯ છે (જે પાનાં ૧૦૨૦ ઉપર પ્રતિબિંબિત થાય છે). આ કરાર રૂપિયા ૩/- ના સ્ટેમ્પ પેપર પર વર્ષ ૧૯૬૯માં કુલ ૬૩ વ્યક્તિઓના હિતમાં કરવામાં આવ્યો હતો, જેઓ વિવિધ સ્થળોના, વિવિધ જાતિના અને વિવિધ વયના હતા. તેમણે રજૂ કર્યું કે આ હકીકત સૂચવે છે કે આ વ્યવસ્થા (૬૩ વ્યક્તિઓની માલિકી) માત્ર સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓથી બચવા અને તે વિશિષ્ટ વિસ્તારમાં નિર્ધારિત ૩૯ એકરની સીલિંગ મર્યાદાથી બચવા માટે જ કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે ફરી તા. ૦૮.૦૪.૧૯૭૬ના જી.આર.ટી.ના હુકમનો, ખાસ કરીને તેના અમલકારી ભાગનો પાનાં ૬૪ ઉપર ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે વર્ષ ૧૯૭૬માં ૦૫ વ્યક્તિઓની માલિકી જાહેર કરવામાં આવી હતી. મગનભાઈ અને અન્યો વર્ષ ૧૯૭૬માં (૦૮.૦૪.૧૯૭૬) જી.આર.ટી. સમક્ષ સફળ રહ્યા હતા. વર્ષ ૧૯૬૯ના આ કરાર અને વર્ષ ૧૯૭૬ના હુકમના આધારે મગનભાઈ અને

અન્યો સંબંધે તા. ૦૫.૧૦.૧૯૭૬ની એન્ટ્રી નં. ૫૯૧ અને ત્યારબાદ ૬૭ વ્યક્તિઓ સંબંધે તા. ૦૯.૧૨.૧૯૭૬ની એન્ટ્રી નં. ૫૯૪ સંબંધિત આવકવેરા નોંધોમાં દાખલ કરવામાં આવી, જેમાં દર્શાવાયું કે ૧૬૦૩ એકર જમીન ૬૭ વ્યક્તિઓ દ્વારા એવી રીતે ધારિત છે કે જેમાં તેમના હિસ્સાઓ ફાળવવામાં આવ્યા છે. ત્યારબાદ તેમણે અરજદારની તરફેથી કરવામાં આવેલી એ દલીલના પ્રત્યુત્તરમાં સંહિતાની જોગવાઈઓનો ઉલ્લેખ કર્યો કે આ એન્ટ્રીઓ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સુધી અંતિમતા પ્રાપ્ત કરી ચૂકી છે. તેમણે સંહિતાના ઉદ્દેશ્યો અને કારણો વાંચ્યા અને રજૂ કર્યું કે સંહિતા તેમાં દર્શાવેલ ત્રણ મુખ્ય બાબતો માટે રચાયેલ છે અને તેનાથી આગળ કશું કરવાની જોગવાઈ નથી. તેમણે સંહિતાની કલમ ૧૩૫(એ)(બી)(સી)(ડી) થી (૧) નો ઉલ્લેખ કર્યો – હકના દાખલાની જોગવાઈઓમાંથી મુક્તિ – અને રજૂ કર્યું કે ગુજરાતમાં વર્ષ ૧૯૯૭ પછી જમીન મહેસૂલ વસૂલવામાં આવતું નથી, પરંતુ તેના સ્થાને શિક્ષણ ઉપકર વસૂલવામાં આવે છે. ત્યારબાદ તેમણે ગુજરાત જમીન મહેસૂલ નિયમોના પ્રકરણ ૧૫(એ) નો ઉલ્લેખ કર્યો, જેમાં અપીલો માટે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. ઉક્ત પૃષ્ઠભૂમિમાં તેમણે કલેક્ટરનો તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭નો હુકમ (ખાસ કરીને પાનાં ૮૧-એ, બી) એન્ટ્રી નં. ૫૯૧ અને ૫૯૪ના મુદ્દા અંગે ઉલ્લેખ્યો. તેમણે રજૂ કર્યું કે જો કોઈ એન્ટ્રી માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સુધી પુષ્ટિ પામે, તો પણ તે જમીનને સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ વ્યવહારિત કરવામાં આવવાથી અટકાવી શકતી નથી. ગુજરાત ખર લેન્ડ્સ અધિનિયમ માત્ર વર્ષ ૨૦૦૦માં રદ થયો છે. મુક્તિ માટે સરકારે જાહેરનામું બહાર પાડવું પડે અને

દાવેદારે તે જાહેરનામા સાથે મુક્તિ પ્રમાણપત્ર માટે એપ્લિકેશન કરવી પડે. હાલ અરજદારે વિવાદિત જમીન (તે ૬૭ વ્યક્તિઓ પાસેથી) ખરીદી છે અને તેથી માત્ર અરજદાર-કંપનીને જ નોટિસ આપવામાં આવી છે, કારણ કે તે એકમાત્ર માલિક છે અને કારણ કે જમીન નિર્ધારિત સીલિંગ મર્યાદા કરતાં વધુ છે. તેમણે આ અદાલત દ્વારા વિશેષ નાગરિક એપ્લિકેશન નં. ૮૮૪૮ ઓફ ૨૦૦૨ તથા સંબંધિત બાબતોમાં પસાર કરાયેલ હુકમનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો, ખાસ કરીને તેનાં પાનાં ૧૪૨ ઉપરના પરિષ્કેદ ૧૭ નો, અને રજૂ કર્યું કે અંતિમ જે છે તે એન્ટ્રી નં. ૫૯૧ અને ૫૯૪ તથા અન્ય એન્ટ્રીઓ છે, પરંતુ શું તે અંતિમતા કોઈપણ નાગરિકની કોઈપણ અન્ય કાયદા પ્રત્યેની વૈધાનિક જવાબદારી દૂર કરે છે? અને તેમની રજૂઆત મુજબ તેનો જવાબ ‘ના’ એવો રહેશે.

૭.૭ ત્યારબાદ વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલે રજૂ કર્યું કે ગામઃ અભવા માં નિર્ધારિત સીલિંગ ૩૯ એકર છે, જે કાયદેસર રીતે જાહેર કરાયેલ સીલિંગ મર્યાદા છે. તે સંદર્ભમાં તેમણે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલ અંતિમ જવાબી સોગંદનામાનો ઉલ્લેખ કર્યો, જેમાં પૃષ્ઠ ૧૦૧૭ થી આગળ તમામ ૬૭ વ્યક્તિઓની જમીનહિસ્સેદારીનો ઉલ્લેખ છે અને રજૂ કર્યું કે મોટા ભાગના ભાગીદારોની જમીનહિસ્સેદારી ૨૦ એકર જેટલી છે, જ્યારે પૃષ્ઠ ૧૦૨૦ પર દર્શાવ્યા મુજબ ૬-૭ વ્યક્તિઓ પાસે ૪૦ એકર જમીન છે. આ તમામ વ્યક્તિઓ કદાચ ખેતી કરતા વ્યક્તિઓ ન હોય કારણ કે તેઓ જુદા જુદા સ્થળોએ રહે છે અને અમલમાં રહેલી કાનૂની જોગવાઈ મુજબ એવો પ્રતિબંધ હતો

કે કોઈ ખેતી કરતા વ્યક્તિને વિવાદિત જમીનથી ૦૯ કિ.મી.ની વ્યાસમર્યાદા બહાર ખેતી કરતા વ્યક્તિ તરીકે ગણાવી શકાય નહીં. જોકે, તેમણે સ્વીકાર્યું કે હાલ ઉક્ત જોગવાઈમાં ફેરફાર થયો છે, પરંતુ તે સમયે તે અમલમાં હતી. વધુમાં, તેમણે નં. ૩૫ થી ૪૪ સુધી દર્શાવાયેલા નામો તરફ ધ્યાન દોરતાં રજૂ કર્યું કે આ ક્રમાંકો વ્યાસ પરિવારના છે, જે મુંબઈ ખાતે વસવાટ કરતા હતા; તેવી જ રીતે અન્ય પરિવારો પણ છે અને તેથી, તેમના રજૂઆત અનુસાર, જ્યારે તેઓ વચ્ચે કોઈ સંબંધ જ નથી, ત્યારે વિવિધ જાતિઓ અને અલગ અલગ સ્થળોના આ વ્યક્તિઓ વિવાદિત જમીનના ધારકો કેવી રીતે બની શકે. ત્યારબાદ તેમણે પૃષ્ઠ ૧૦૧૩ થી આગળ આવેલા ડિક્લેરેશન એગ્રીમેન્ટનો ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે તેની તારીખ ૧૮.૦૮.૧૯૬૯ છે, જ્યારે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલ ૧૧.૦૩.૨૦૧૮ના સોગંદનામા મુજબ, પૃષ્ઠ ૧૦૦૫ થી આગળ વેચાણખતની તારીખ ૧૬.૧૦.૧૯૬૯ દર્શાવવામાં આવી છે. આમ, કુલ પાંચ વ્યક્તિઓ વચ્ચે વેચાણખતો ઓક્ટોબરથી ડિસેમ્બર ૧૯૬૯ દરમિયાન અમલમાં આવ્યા હતા. ઉપરોક્ત વેચાણખતો દ્વારા તેઓ માલિક બને તે પહેલાં, આ પાંચ વ્યક્તિઓએ ઓગસ્ટ ૧૯૬૯માં મૂળ ૬૭ વ્યક્તિઓ સાથે કરાર કર્યો હતો. તેથી એટલું પુરેપુરું સ્પષ્ટ થાય છે કે તેમણે (૬૭ વ્યક્તિઓએ) ઉપરોક્ત ૦૫ વ્યક્તિઓ સાથે વેચાણખત પહેલાં જ, માત્ર સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓથી બચવા માટે, જમીનનું વિભાજન કરી વહેંચણી કરી હતી.

૭.૮ વિજ્ઞાન અધિક એડવોકેટ જનરલે ત્યારબાદ તા. ૦૫.૧૦.૧૯૭૬ ની એન્ટ્રી નં. ૫૯૧ અને તા. ૦૯.૧૨.૧૯૭૬ ની એન્ટ્રી નં. ૫૯૪ નો ઉલ્લેખ કર્યો (અલગ નકલ પુરપાડવામાં આવી છે). તેમણે અન્ય એન્ટ્રીઓનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂઆત કરી કે ઉપરોક્ત વેચાણ દસ્તાવેજોના આધારે એન્ટ્રી નં. ૯૧૩ વગેરે જેવી ઘણી એન્ટ્રીઓ અરજદારના પક્ષે દાખલ કરવામાં આવી હતી. અદાલતે ઉઠાવેલા પ્રશ્નના જવાબમાં કે શું જમીન કૃષિકાર તરીકે ખરીદવામાં આવી હતી, તેમણે નકારમાં જવાબ આપ્યો અને રજૂઆત કરી કે તે જુદા જુદા વ્યક્તિઓ દ્વારા ખરીદવામાં આવી હતી, પરંતુ કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં, સત્તાધિકારી પાસેથી પરવાનગી પ્રાપ્ત થયા વગર કંપની કૃષિ જમીન ખરીદી શકતી નથી.

૭.૯ માનનીય એડિશનલ એડવોકેટ જનરલે ફરીથી કલેક્ટરના દિનાંક ૦૫.૧૧.૧૯૯૭ના હુકમનો, વિશેષ કરીને પાનું ૮૧-ઈ અને ૮૧-એફ પરના અમલકારી ભાગનો ઉલ્લેખ કરીને રજૂઆત કરી કે તે અવલોકનો એવા સ્વરૂપના છે કે માનનીય હાઈકોર્ટે પોતાના હુકમ દ્વારા તે નોંધોને મંજૂરી આપી દીધી છે, જે કરવું જોઈએ નહોતું. તેમને તો કાં તો નોંધને મંજૂર કરવી આવશ્યક હતી અથવા તેને નામંજૂર કરવી આવશ્યક હતી અને તેઓએ માત્ર એટલી જ હદ સુધી મર્યાદિત રહેવું જોઈએ હતું. વર્ણન અને અવલોકનો પુનરાવલોકનની વ્યાપ્તિથી બહારના છે અને અનાવશ્યક છે. તેમણે રજૂઆત કરી કે નિયમ ૧૦૮(૬) દ્વારા

કલેક્ટરને પુનરીક્ષણની સત્તાઓ પ્રાપ્ત છે. ઉક્ત હુકમ કલમ ૨૧૧ હેઠળ નિહિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને એસ.એસ.આર.ડી. સમક્ષ અપીલમાં

પડકારવામાં આવ્યો હતો, જેનો નિર્ણય તા. ૧૩.૦૩.૨૦૦૨ના હુકમથી (પાનાં ૧૦૪-એચ પર) કરવામાં આવ્યો હતો, જેના દ્વારા કલેક્ટરના તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭ના હુકમને રદ કરવામાં આવ્યો હતો. આ હુકમના પરિણામે કેટલીક એપ્લિકેશનઓ ઉભી થઈ, જેમાંથી એક અરજદાર દ્વારા (સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૮૮૪૮ ઓફ ૨૦૦૨), બીજી રાજ્ય દ્વારા (સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૫૯૮ ઓફ ૨૦૦૩), ત્યારબાદ એક શાહ ભાઈઓ દ્વારા અને એક વડોદરાના નવાબના કાનૂની વારસદારો દ્વારા કરવામાં આવી હતી. તેમણે ઉપરોક્ત એપ્લિકેશનઓમાં આ અદાલત દ્વારા તા. ૦૮.૦૮.૨૦૦૭ના પસાર કરાયેલ ચુકાદો અને હુકમનો ઉલ્લેખ કર્યો (પાનું પી.જી. ૧૦૫થી આગળ શરૂ થાય છે), ખાસ કરીને પાનું ૧૩૩થી આગળ કરવામાં આવેલ અવલોકનો, સંબંધિત પરિચ્છેદ ૮, ૧૭નો ઉલ્લેખ કરીને રજૂઆત કરી કે તે સમયે અરજદાર પહેલેથી જ સિલિંગ અધિનિયમ હેઠળની કાર્યવાહીનો સામનો કરી રહ્યો હતો અને મમલતદારે હુકમ પસાર કર્યો હતો. તેથી, વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે ઘોર વિલંબના આધાર પર, બાકીના બધા મુદ્દાઓ ખુલ્લા રાખીને, અરજદારની એપ્લિકેશન મંજૂર કરી હતી. આ ચુકાદો અને હુકમ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ એસ.એલ.પી.નો વિષય બન્યો હતો, જે માત્ર વિલંબના આધાર પર તા. ૨૬.૦૮.૨૦૧૩ના હુકમથી ફગાવી દેવામાં આવી હતી, જેના નકલ અનુલગ્નક '૩' તરીકે પાનાં ૨૨૫ પર રજૂ કરવામાં આવી છે. પરિણામે, નોંધ નં. ૫૯૧ અને ૫૯૪ અંતિમતા પામી છે. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના તા. ૨૬.૦૮.૨૦૧૩ના આ હુકમ વિરુદ્ધ પુનર્વિચાર એપ્લિકેશન કરવામાં આવી હતી, જે પણ તા.

૧૬.૦૪.૨૦૧૪ના હુકમથી ફગાવી દેવામાં આવી હતી, જેના નકલ પાનાં ૨૨૭ પર રજૂ કરવામાં આવી છે. વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે રજૂઆત કરી કે, આમ, સંક્ષેપમાં કહીએ તો, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષની કાર્યવાહીની સમાપ્તિનો અર્થ માત્ર ફેરફાર નોંધોને મંજૂરી મળવી એટલો જ થાય છે અને બાકીના બધા મુદ્દાઓ ખુલા રાખવામાં આવ્યા છે. આ સંદર્ભમાં, વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે ઇન્ડિયન ઓઇલ કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહારના કેસમાં આપેલા અને (૧૯૮૬)માં અહેવાલિત નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કર્યો અને તેના પર નિર્ભર રહ્યા.

૪ એસ.સી.સી. ૧૪૬, ખાસ કરીને તેના પરિષ્કેદ ૮ અને ૧૨ તથા વધુમાં કુન્હાયમ્મદ વિ. કેરળ રાજ્યના મામલામાં આવેલ નિર્ણય, જે (૨૦૦૦) ૬ એસ.સી.સી. ૩૫૯ માં અહેવાલિત છે, ખાસ કરીને તેના પરિષ્કેદ ૪૦, ૪૧ અને ૪૩, આ બંને સર્વોચ્ચ અદાલતે એસ.એલ.પી.ના નામંજૂરીના પાસા અંગે આપેલા છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે તે એસ.એલ.પી.નો સંક્ષિપ્ત નિકાલ છે. ત્યારબાદ તેમણે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૩૬ નો ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે એસ.એલ.પી.ની નામંજૂરીનો અર્થ એ થાય છે કે તેમાં પડકારવામાં આવેલા હુકમને સાંભળવા સ્વીકારવાનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો. તેમણે રજૂ કર્યું કે અનુસંધાનમાં, એસ.એલ.પી.ઓની નામંજૂરીથી માત્ર એટલો જ નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય કે એન્ટ્રી નં. ૫૯૧, ૫૯૪, ૯૧૫ અને અન્ય એન્ટ્રીઓ અંતિમતા પામી ગઈ છે અને તેનાથી વધુ કંઈ નહીં.

૭.૧૦ ત્યારબાદ વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે તા. ૦૮.૦૪.૧૯૭૬ના જી.આર.ટી.ના ચુકાદાનો ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે તે વિવાદિત જમીનના માલિક તરીકે મગનભાઈ પટેલ તથા ૦૪ અન્ય વ્યક્તિઓને ઠરાવે છે. ઉક્ત મુદ્દો આ અદાલત સમક્ષ એપિલિકેશનસ્પેશ્યલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૪૮૭૬ ઓફ ૧૯૯૨માં પડકારનો વિષય હતો, જે ૧૯૯૨માં (તા. ૩૦.૦૭.૧૯૯૨ના રોજ) ફગાવી દેવામાં આવી હતી, અને ત્યારબાદ તે બાબત એસ.એલ.પી.માં લઈ જવામાં આવી હતી, જે વિલંબના આધાર પર તેમજ ગુણદોષના આધારે તા. ૦૨.૦૧.૨૦૧૩ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી હતી (હુકમની નકલ અનુબંધ 'ર' ખાતે, પાનું ૨૨૧ પર રજૂ કરવામાં આવી છે). સમીક્ષા એપિલિકેશન પણ ત્યારબાદ તા. ૦૮.૦૪.૨૦૧૪ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી હતી (નકલ પાનું ૨૨૪ પર રજૂ કરવામાં આવી છે). આ આદેશો દર્શાવે છે કે મગનભાઈ પટેલ તથા અન્યના માલિકીના અધિકારને અંતિમતા પ્રાપ્ત થઈ ગઈ છે, અર્થાત્ તા. ૦૮.૦૪.૧૯૭૬નો હુકમ અંતિમ બની ગયો છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે રાજ્ય આ એપિલિકેશનમાં મગનભાઈ પટેલ તથા અન્યના હક અને માલિકીહક અંગે વાંધો ઉઠાવતું નથી, પરંતુ રાજ્યનો મેટર એવો છે કે વડી અદાલત કે સર્વોચ્ચ અદાલતના કોઈપણ ચુકાદાથી રાજ્ય અન્ય મુદ્દાઓ અંગે કાર્યવાહી શરૂ કરવાથી અવરોધિત થતું નથી.

૭.૧૧ સત્તાના ભ્રામક ઉપયોગના પાસા અંગે અરજદાર તરફથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે કરેલી રજૂઆતો સુધી મર્યાદિત રીતે, વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે રજૂ

કર્ચુ કે કલેક્ટરનું પ્રથમ પત્ર તા. ૨૪.૦૮.૧૯૯૯નું છે (પૃ. ૨૦૨-ડી), જે અરજદારને સંબોધીને અધિક ૬૦૦ એકર જમીનની માંગણી નામંજૂર કરતું હતું અને તેની નકલ મામલતદાર અને એ.એલ.ટી., ચોર્યાસીને સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળની કાર્યવાહી શરૂ કરવાની દિશા સાથે મોકલવામાં આવી હતી. તેમણે રજૂ કર્ચુ કે અરજદારની જમીન અંગે કોઈપણ રીતે નિર્ણય જાહેર કરવા માટે તે આજ્ઞા સમાન હોવાનું કહી શકાય નહીં, પરંતુ તેને માહિતી/સૂચના તરીકે ગણવી શકાય. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્ચુ કે તેને હુકમ ગણાવી શકાય નહીં, પરંતુ તે સીલિંગ અધિનિયમની લાગુ પડતાલ કરવાની જાણ કરતું સંદેશ છે. આ પૃષ્ઠભૂમિમાં તેમણે રજૂ કર્ચુ કે અરજદારને આ પત્ર અંગે પૂરતી જાણ હતી, જેને હવે અરજદારના કહેવા મુજબ આજ્ઞા/હુકમ ગણાવવામાં આવે છે. અરજદારે આ પત્ર સ્વીકાર્યો હતો, સત્તાધિકારી સમક્ષ હાજર રહ્યો હતો અને કોઈપણ સમયે, ક્યાંય પણ, આ પત્રને પડકાર્યો નહોતો. વધુમાં, હાલની અરજામાં પણ આ પત્રને રદ કરવા માટે તેના વિરુદ્ધ કોઈ પડકાર મૂકવામાં આવ્યો નથી અને ફક્ત વર્ષ ૨૦૧૮માં, આ અરજામાં, એવો તર્ક કરવામાં આવે છે કે આ પત્ર આજ્ઞા/હુકમ છે, જે માન્ય તથા નિભાવપાત્ર નથી. ત્યારબાદ તેમણે અદાલતનું ધ્યાન સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩૭ તરફ દોર્યું, જે કલેક્ટરની પુનરીક્ષણ સત્તાઓનો ઉલ્લેખ કરે છે, અને રજૂ કર્ચુ કે આ સત્તાઓ કાનૂન હેઠળ મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. ઉપર નિયંત્રણાત્મક સ્વરૂપની છે, જેથી મનસ્વીપણા, તર્કવિરુદ્ધતા અને/અથવા ગેરકાયદેસરતાની તપાસ થઈ શકે. તેમણે રજૂ કર્ચુ કે અરજદાર ક્યારેય તા. ૨૪.૦૮.૧૯૯૯ના પત્રથી, હાલની એપ્લિકેશન સહિત, કોઈપણ

કાર્યવાહી અને/અથવા એપ્લિકેશનઓમાં પ્રભાવિત રહ્યો નથી અને તેથી તા. ૨૪.૦૮.૧૯૯૯ની જાણ માત્ર કલેક્ટર દ્વારા કરાયેલ એક પસારરૂપ ઉદ્દેશ છે, જે સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ પુનરીક્ષણ સત્તાધિકારી છે, અને તેને આજ્ઞા/હુકમ તરીકે અર્થઘટિત કરી શકાય નહીં. તેથી, આ મુદ્દા પર અરજદારે જે નિર્ણયોનો ઉદ્દેશ કર્યો છે અને જેના પર આધાર મૂક્યો છે, તે અરજદારને કોઈ મદદરૂપ થતા નથી.

૭.૧૨ અધિક એડવોકેટ જનરલે તા. ૧૮.૦૯.૨૦૦૦ના અધિક મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.ના હુકમનો (પાનું ૧૪૯ થી ૧૬૨ ખાતે) ઉદ્દેશ કર્યો, જેઓને ઉપરોક્ત તા. ૨૪.૦૮.૧૯૯૯ની જાણ/માહિતી કલેક્ટર દ્વારા પહોંચાડવામાં આવી હતી, અને રજૂ કર્યું કે જો મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.એ કલેક્ટરના કહેવાતા હુકમ અનુસાર કાર્ય કર્યું હોત, તો અરજદારના હિતમાં આવેલો આ હુકમ પસાર થયો ન હોત. તેમણે રજૂ કર્યું કે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.એ બાબતનો સ્વતંત્ર રીતે નિર્ણય કર્યો છે અને નોંધ્યું છે કે સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે નહીં અને સન ૨૦૦૦નો સીલિંગ કેસ નં. ૧ બંધ કર્યો હતો તથા નોટિસ પણ પરત ખેંચી હતી. ત્યારબાદ તેમણે એપ્લિકેશનની વિગતોની ટાઈપ કરેલી નકલ (બાબતનો સંપૂર્ણ ઘટનાઓક્રમ) આપી અને રજૂ કર્યું કે કોઈપણ સમયે અરજદારે તા. ૨૪.૦૮.૧૯૯૯ના પત્ર અંગે તથા તેને રદ કરવા બાબતે ક્યારેય કોઈ મુદ્દો ઉઠાવ્યો નથી. વધુમાં, વિવાદિત પત્ર પછી પણ અરજદાર મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. સમક્ષની કાર્યવાહી દરમિયાન હાજર રહ્યો હતો.

તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે કેટલીક કાર્યવાહીમાં, વિશેષ કરીને અર્ધ-ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં, સલાહ લેવી તેને હુકમ કહેવાઈ શકે નહીં. તેમણે બલદેવ રાજ ચઢા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા ના કેસમાં આપેલા નિર્ણયનો, જે (૧૯૮૦) ૪ એસ.સી.સી. ૩૨૧ માં અહેવાલિત છે, વિશેષ કરીને તેના પરિચ્છેદ ૧૨ અને ૧૫ નો ઉલ્લેખ કર્યો. ત્યારબાદ તેમણે જસ્ટિસ જી.પી. સિંહના ગ્રંથમાંથી ઉચ્ચ સત્તાધિકારી દ્વારા આપવામાં આવતા હુકમ અને હુકમના પાસા અંગેનો સંબંધિત અંશ, વિશેષ કરીને પાનું ૭૨૫, નો ઉલ્લેખ કર્યો જેમાં આવા સિદ્ધાંતો દર્શાવવામાં આવ્યા છે. તેમણે પાનું ૭૫૦ નો પણ ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે હુકમ/હુકમમાં બળનો તત્વ રહેલો હોય છે અને હાલના કેસમાં માત્ર સલાહ છે, અને તેથી તેને હુકમ/હુકમ કહી શકાય નહીં.

૭.૧૩ વિદ્વાન અતિરિક્ત એડવોકેટ જનરલે ત્યારબાદ રજૂ કર્યું કે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.નો હુકમ તારીખ ૧૮.૦૯.૨૦૦૦નો છે, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે વિવાદિત જમીન પર સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી નથી. ત્યારબાદ તેમણે પાનું ૨૦૨-જી પરના દસ્તાવેજનો, અર્થાત ટાઈપ કરેલી નકલનો, ઉલ્લેખ કર્યો, જે કલેક્ટર, સુરતના કાર્યાલય તરફથી ડેપ્યુટી કલેક્ટર, ચોર્યાસી પ્રાંત, સુરતને મોકલાયેલ તારીખ ૨૨.૦૧.૨૦૦૧નું સૂચનાપત્ર છે, અને જે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.ના તારીખ ૧૮.૦૯.૨૦૦૦ના હુકમના અનુસંધાને તથા તેના વિરુદ્ધ ડેપ્યુટી કલેક્ટરને ઉક્ત બાબતની સ્વપ્રેરિત પુનર્વિચારણામાં કાર્યવાહી હાથ ધરવા સૂચના આપે

છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે આવી નિર્દિષ્ટ નક્કીવાળી સૂચનાઓ તે કારણસર આપવામાં આવે છે કે સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ કેટલીક પ્રક્રિયાઓ હાથ ધરવી આવશ્યક બને છે અને તે અનુસંધાને તેમણે સીલિંગ અધિનિયમનો, ખાસ કરીને કલમો ૨૦, ૧૦, ૧૧ વગેરેનો, ઉલ્લેખ કર્યો. આ મુદ્દા અંગે તેમણે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.ના તારીખ ૧૮.૦૯.૨૦૦૦ના હુકમનો ઉલ્લેખ કર્યો, જેને અરજદારના પક્ષમાં હોવાનું જણાવાયું છે, અને રજૂ કર્યું કે ઉક્ત હુકમમાં વિશેષરૂપે નોંધાયું છે કે જો ઉક્ત જમીનમાં સુધારો કરવામાં આવે તો તે ખેતીલાયક બની શકે અને ત્યારબાદ સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે. તેમણે રજૂ કર્યું કે આ તારણોને અરજદારે ક્યારેય પડકાર્યા નથી. વિદ્વાન અતિરિક્ત એડવોકેટ જનરલે ત્યારબાદ ઉક્ત હુકમમાં કરાયેલા અવલોકનોનો, ખાસ કરીને પાનું ૧૫૨, ૧૫૪, ૧૫૬, ૧૫૮ પરના અવલોકનોનો, ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે તેમાં પણ ઉપર મુજબના જ અવલોકનો કરવામાં આવ્યા છે. તેમણે પુનર્વિચારણા કાર્યવાહીમાં કેપ્યુટી કલેક્ટર સમક્ષ અરજદારે દાખલ કરેલી લેખિત રજૂઆતોનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો (જે પાનું ૧૬૩ થી શરૂ થાય છે), જેમાં પણ એ જ બાબતનો ઉલ્લેખ છે, એટલે કે 'જો જમીનમાં સુધારો કરવામાં આવે તો કૃષિ શક્ય બને'. ત્યારબાદ તેમણે જી.આર.ટી.ના આક્ષેપિત હુકમનો, ખાસ કરીને પાનું ૨૦૦ પરના અવલોકનોનો, ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે તેમાં પણ એવું અવલોકિત કરવામાં આવ્યું છે કે જમીન 'કૃષિ જમીન' છે કે 'ખાર જમીન' વગેરે, તે અંગે કોઈપણ પક્ષ દ્વારા કોઈ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી.

૭.૧૪ ત્યારબાદ તેમણે અરજદારે પૃષ્ઠ ૨૦૨-ઈઈ પર રજૂ કરેલ દસ્તાવેજનો ઉલ્લેખ કર્યો, જેમાં 'પોટ ખરાબા' ની વ્યાખ્યા વર્ણવવામાં આવી છે, અને રજૂઆત કરી કે ખર જમીન પણ ખેતીયોગ્ય જમીન છે. તેમણે તે જના પરિણેદ ૨ નો ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂઆત કરી કે 'પોટ ખરાબા' ના બે પ્રકાર છે, એટલે કે 'ખેતીયોગ્ય' અને 'અખેતીયોગ્ય', અને હાલના કેસમાં જમીન ખેતીયોગ્ય છે કે અખેતીયોગ્ય, તે અંગેની આવી તપાસ હજી કરાવવાની બાકી છે. ત્યારબાદ તેમણે સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૧૧ અને ૧૨ ની જોગવાઈઓનો ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂઆત કરી કે જો કલમ ૧૦ હેઠળ હકીકતપત્ર અથવા સોગંદનામું આપવાનો જવાબદાર કોઈ વ્યક્તિ, વાજબી કારણ વિના, હકીકતપત્ર અથવા સોગંદનામું આપવામાં નિષ્ફળ જાય, અથવા ખોટી વિગતો ધરાવતું હકીકતપત્ર અથવા સોગંદનામું આપે, અને તે પોતાના કબજામાં રહેલી વધારાની જમીન વિશેની માહિતી દબાવવાના ઇરાદાથી કરે, તો તે દંડનો ભાગીદાર બનશે અને બધી વધારાની જમીનો જાહેર હેતુ માટે જરૂરી માનવામાં આવશે અને આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર રાજ્ય સરકાર દ્વારા અધિગ્રહિત કરી શકાશે. તે મુજબ, તેમણે દલીલ કરી કે જમીન 'ખર જમીન' હોય તો પણ, તે સ્થિતિમાં પણ, જમીનને સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓમાંથી મુક્ત કરાવવા માટે કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત પ્રક્રિયાઓમાંથી પસાર થવું આવશ્યક છે.

૭.૧૫ વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલે ત્યારબાદ રજૂ કર્યું કે કલેક્ટરની સત્તાઓ રાજ્ય સરકારના મહેસૂલ વિભાગના તા. ૦૩.૦૫.૧૯૮૨ના હુકમ

(પરિપત્ર) દ્વારા ડેપ્યુટી કલેક્ટરને સોંપવામાં આવી છે. સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩૭ હેઠળ પુનરીક્ષણ સત્તાઓ નિહિત છે, જે સમયમર્યાદાની અંદર વાપરી શકાય છે. એકવાર રાજ્યએ સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩૭ હેઠળની સત્તાઓને નાયબ કલેક્ટર, કલેક્ટર સંજ્ઞાન લઈ શકે તેવી સ્થિતિમાં ન હોત અને તેથી તેમણે આ બાબત નાયબ કલેક્ટરને મોકલી આપેલ હતી અને તેથી તા. ૨૨.૦૧.૨૦૦૧ ના હુકમ પસાર કરવામાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા અથવા સત્તાનો છદ્મ ઉપયોગ થયો નથી. આ સંદર્ભમાં તેમણે નીચે મુજબના અમુક કેસ કાયદાઓનો ઉલ્લેખ કરીને તેના પર આધાર રાખ્યો હતો:

૧) મનુભાઈ ભીખાભાઈ વાળંદ વિ. ગુજરાત રાજ્ય, ૧૯૯૬ (૩) જી.સી.ડી. ૭૫૯ માં અહેવાલિત, ખાસ કરીને પરિચ્છેદ ૬ અને ૭ (એસ.ના સંબંધમાં

બોમ્બે જમીન મહેસૂલ સંહિતાની ૨૧૧); ૨) ગંગાબેન વિ. કલેક્ટર, સુરત, ૧૯૯૯ (૧) જી.એલ.આર. ૪૮૮ માં અહેવાલિત, વિશેષ કરીને, પરિચ્છેદ ૫, મહેસૂલી નોંધણીઓના પ્રભાવ તથા આવા અન્ય મુદ્દાઓ અંગે છે; ફેરફાર નોંધણીઓ કોઈપણ વ્યક્તિને મિલકતમાં કોઈ હક અને/અથવા માલિકી હક પ્રદાન કરતી નથી; ૩) ઝારખંડ રાજ્ય વિ. શિવમ કોક ઈન્ડસ્ટ્રીઝ, ધનબાદ વગેરે, (૨૦૧૧) ૮ એસ.સી.સી. ૬૫૬ માં અહેવાલિત, વિશેષ કરીને, પરિચ્છેદ ૨૭, ૨૮, સોંપાયેલ સત્તાઓનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો તે પાસાં અંગે. ૪) ભાવનગર મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન વિ. પાલીતાણા શુગર મિલ્સ પ્રા. લિ., (૨૦૦૪) ૧૨ એસ.સી.સી. ૬૭૦ માં અહેવાલિત, વિશેષ કરીને, પરિચ્છેદ ૭.

૭.૧૬ ત્યારબાદ વિદ્વાન એડવોકેટ જનરલે સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓનો ઉલ્લેખ કરવાની રજૂઆત કરી. તે પહેલાં તેમણે ભારતના બંધારણની અનુસૂચિ ૯ નો ઉલ્લેખ કર્યો, જેમાં બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ અધિનિયમ, ૧૯૪૮ (ટૂંકમાં, “ટેનન્સી અધિનિયમ”) અને સીલિંગ અધિનિયમને અનુક્રમે નં. ૨ અને ૩૧ પર અનુસૂચિ ૯ માં સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે તેને કલમ ૩૧-બી હેઠળ માન્યતા પ્રાપ્ત થાય છે

ભારતનું બંધારણ. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે તેઓ તેનો ઉલ્લેખ એ કારણે કરે છે કે સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ વિશેષ જોગવાઈઓ કરવામાં આવી છે અને આ અનુચ્છેદનો ભાવ મહત્વપૂર્ણ છે. ત્યારબાદ તેમણે ટેનન્સી અધિનિયમની કલમ ૫ નો ઉલ્લેખ કર્યો, જે સીલિંગ વિસ્તાર નિર્ધારિત કરે છે, અને ત્યારબાદ કલમ ૬૩ નો, જે અકૃષિકોને હસ્તાંતરણ પર પ્રતિબંધ નિર્ધારિત કરે છે. તેમણે સંહિતાની કલમો ૬૫ અને ૬૫(એ) નો પણ ઉલ્લેખ કર્યો, જે જમીનને કૃષિમાંથી અકૃષિ જમીનમાં રૂપાંતરિત કરવાની પ્રક્રિયા નિર્ધારિત કરે છે. આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, તેમણે સીલિંગ અધિનિયમની કેટલીક જોગવાઈઓનો, અર્થાત્ અધિનિયમના હેતુઓ અને કારણો; કલમ ૨(૧૭) હેઠળ જમીનની વ્યાખ્યા; કલમ ૫ હેઠળ સીલિંગ વિસ્તાર, ખાસ કરીને તે કલમની પરંતુક જોગવાઈ; અને કલમ ૧૦ – વધારાની જમીન ધરાવતા ધારકે મામલતદારને જમીનની વિગતો આપવાની ફરજ – નો ઉલ્લેખ કર્યો. તેમણે રજૂ કર્યું કે ૦૧.૦૪.૧૯૭૬ના રોજ, મુક્ત

રાખવામાં આવેલી જમીન સહિત વધારાની જમીન ધરાવતો દરેક વ્યક્તિએ આ કલમ હેઠળ નિર્ધારિત મુજબ નિશ્ચિત માહિતી આપવી જોઈએ, જે કાયદેસરની ફરજ છે, પરંતુ અરજદાર કે તેમના હકહસ્તાંતરણ પૂર્વજોએ એવું કર્યું નથી, જે સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓનું સ્પષ્ટ અતિક્રમણ છે. ત્યારબાદ તેમણે સીલિંગ અધિનિયમની અન્ય પ્રક્રિયાત્મક જોગવાઈઓનો ઉલ્લેખ કર્યો. કલમ ૮ (કલમ ૬ હેઠળ પરવાનગીપ્રાપ્ત વિસ્તાર કરતાં વધુ જમીન પ્રાપ્ત થવાના પરિણામો) ને કલમ ૨૬ (કલમ ૮ના ભાગમાં ધારિત જમીન અંગે તપાસ) સાથે વાંચતા રજૂઆત કરી. તેમણે સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૭ નો પણ ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે તે મુક્ત જમીનની અસર શું છે અને સીલિંગ અધિનિયમ અમલમાં આવ્યા બાદ જમીનના હસ્તાંતરણની શું અસર થાય છે તે બાબત સાથે સંબંધિત છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે કલમ ૭ની જોગવાઈઓ અનુસાર આ અધિનિયમ અમલમાં આવ્યા પછી, કલેક્ટરની પરવાનગી સિવાય કોઈ પણ વ્યક્તિ જમીન હસ્તાંતરિત કરી શકતી નથી. તેમણે રજૂ કર્યું કે કલમ ૩ ‘મુક્ત જમીન’ માટે જોગવાઈ કરે છે. તેમણે કલમ ૩(૧)(આઆ) પર ભાર મૂક્યો અને રજૂ કર્યું કે કોઈ આપોઆપ મુક્તિ મળતી નથી, પરંતુ તે માટે સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અને પ્રક્રિયાઓ અનુસરવી આવશ્યક છે. ત્યારબાદ તેમણે જમીનની મુક્તિ સંબંધિત સીલિંગ અધિનિયમની કલમો ૩(૧)(એ) થી ૩(૧)(ડી) નો ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે મુક્તિ પ્રમાણપત્ર જારી કરવા માટે એપ્લિકેશન કરવી જરૂરી છે અને તે મેળવવું અરજદાર માટે ફરજિયાત છે. અરજદારે ક્યારેય એવી એપ્લિકેશન કરી નથી અને કોઈપણ પ્રકારનું પ્રમાણપત્ર પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું

નથી. ત્યારબાદ તેમણે ઉપકલમ (૨), અર્થાત્ ઉપકલમ (૧) ની જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળતા બદલ મુકિત રદ કરવાની જોગવાઈ, નો ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે તેથી કલેક્ટરના સત્તાધિકારો અખંડિત રહે છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે સીલિંગ અધિનિયમની ઉપકલમ (૪) મુજબ કોઈપણ મુક્ત જમીન કલેક્ટરની પૂર્વપરવાનગી વિના હસ્તાંતરિત કરી શકાતી નથી અને તેથી જમીનના હસ્તાંતરણ ઉપર સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ છે. ત્યારબાદ તેમણે જમીનની શ્રેણીઓનો ઉલ્લેખ કર્યો. તેથી, વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલની રજૂઆત મુજબ, સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ નિર્ધારિત સીલિંગ કરતાં વધુ જમીન ધરાવતા પક્ષકાર પર સીલિંગ અધિનિયમમાં નિર્ધારિત કેટલીક પ્રક્રિયાઓ અનુસરવાની કાયદેસરની ફરજ છે, જે હાલના કેસમાં અનુસરવામાં આવી નથી. ત્યારબાદ તેમણે ગુજરાત કૃષિ જમીન સીલિંગ નિયમો, ૧૯૬૧ નો ઉલ્લેખ કર્યો. તેમણે ગુજરાત ખાર જમીન અધિનિયમ, ૧૯૬૩ (હાલમાં ૦૭.૦૬.૨૦૦૦ થી રદ થયેલ) ની જોગવાઈઓનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો, ખાસ કરીને કલમ ૨(ડી) હેઠળ ‘ખાર જમીન’ ની વ્યાખ્યાનો. તેમણે રજૂ કર્યું કે આવક રેકૉર્ડમાં જમીનને માત્ર ‘પોટ ખરાબા’ તરીકે ઉલ્લેખ કરવાથી, જે આવક હેતુ માટે હોય છે, તે જમીન ખાર જમીન બની જતી નથી. અરજદાર પોતાની કાયદેસરની ફરજ બજાવવામાં નિષ્ફળ ગયો છે અને જો અરજદાર પાત્ર હોય તો પણ, અરજદારે કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત પ્રક્રિયાઓ અનુસરવી આવશ્યક છે.

૭.૧૭ વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે ત્યારબાદ રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા સોગંદનામાંઓનો ઉલ્લેખ કર્યો. તેમણે પ્રથમ ૨૯.૦૯.૨૦૧૪ તારીખના સોગંદનામાનો ઉલ્લેખ કર્યો (પાનું ૨૮૪ થી શરૂ થાય છે), ખાસ કરીને પાનું ૨૮૭થી આગળના ભાગનો, જેમાં જમીન સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓને આધીન છે તે અંગે રાજ્યની વિશિષ્ટ દલીલ વર્ણવવામાં આવી છે. ત્યારબાદ તેમણે રાજ્ય દ્વારા ૧૧.૦૪.૨૦૧૬ના રોજ દાખલ કરાયેલા બીજા સોગંદનામાનો ઉલ્લેખ કર્યો (પાનું ૨૯૪ થી શરૂ થાય છે), વિશેષ કરીને, પરિષદ જથી આગળનો. પછી તેમણે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલા ૦૪.૧૨.૨૦૧૭ તારીખના ત્રીજા સોગંદનામાનો ઉલ્લેખ કર્યો (પાનું ૩૭૮ થી શરૂ થાય છે) અને ત્યારબાદ ચોર્યાસી મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. દ્વારા સમર્થિત રાજ્યના ૦૧.૦૨.૨૦૧૮ તારીખના સોગંદનામાનો ઉલ્લેખ કર્યો (પાનું ૮૯૪ થી શરૂ થાય છે). તેમણે રજૂ કર્યું કે કોઈપણ વ્યક્તિની સુનાવણી બાકી ન રહે તે માટે તમામ વ્યક્તિઓને નોટિસ આપવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ તેમણે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલા ૧૧.૦૩.૨૦૧૮ તારીખના સોગંદનામાનો ઉલ્લેખ કર્યો (પાનું ૧૦૦૫ થી શરૂ થાય છે), જે વલસાડ ખાતે ચોર્યાસી મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. દ્વારા સમર્થિત છે, અને રજૂ કર્યું કે આ સોગંદનામું માત્ર કેટલાક દસ્તાવેજો જ રજૂ કરે છે. વધુમાં, તેમણે રજૂ કર્યું કે અર્ધ-ન્યાયિક સત્તાધિકારી આવું સોગંદનામું દાખલ કરવા સક્ષમ છે; ઉપરાંત, તે પક્ષકાર તરીકે પણ જોડાયેલ છે; આગળ, અહીં ખાનગી પક્ષ અને અર્ધ-ન્યાયિક સત્તાધિકારી વચ્ચેનો વિષય છે અને તે મુજબ, આવી સત્તાધિકારી એપિલકેશનમાં તમામ વિગતો મૂકી શકે છે. તેમણે રજૂ

કર્ચુ કે અંતિમ સોગંદનામાની સામગ્રીનો અર્થ માત્ર કેટલાક દસ્તાવેજો અભિલેખ પર મૂકવા સિવાય બીજું કંઈ દર્શાવતો નથી.

૭.૧૮ ત્યારબાદ વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલે ફરીથી તા. ૧૧.૦૪.૨૦૧૬ના સોગંદનામાનો ઉલ્લેખ કર્યો, ખાસ કરીને પોટ ખરાબા જમીનના મુદ્દા અંગે તેના પાનું ૩૧૦ પરના વિષયવસ્તુનો, અને રજૂ કર્યું કે આથી એક રસપ્રદ મુદ્દો ઊભો થયો છે. તેમણે ગુજરાત ખર જમીનો અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૨(ડી) અને ૨(એચ) માં અનુક્રમે નિર્ધારિત 'ખર જમીન' અને 'જવારપ્રભાવિત જમીન' ની વ્યાખ્યાઓ વાંચી સંભળાવી અને રજૂ કર્યું કે તે મુજબ, નદી અથવા સમુદ્રના પટથી ૪૦૦ મીટર સુધીની જમીન, જો તેને ખેતીલાયક બનાવવામાં આવી ન હોય, તો જવારપ્રભાવિત/ખર જમીન ગણાશે. તેથી, ઉપરોક્ત ગુજરાત ખર જમીનો અધિનિયમમાં આપવામાં આવેલી વ્યાખ્યાઓ મુજબ માત્ર ૪૦૦ મીટરની ત્રિજ્યાની અંદરની જમીન જ ખર/જવારપ્રભાવિત જમીન બની શકે, જેને કાયદા અનુસાર મુક્તિ આપવામાં આવી શકે.

૭.૧૯ પ્રશ્નારૂપે જમીન અંગે નિષ્ણાતના અભિપ્રાય, અર્થાત્ કૃષિ યુનિવર્સિટીના અહેવાલના પાસાં બાબતે, વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે રજૂ કર્યું કે કલેક્ટર, સુરત દ્વારા ઉપકુલપતિ, કૃષિ યુનિવર્સિટી, નવસારીને સંબોધિત પત્ર તા. ૧૫.૧૨.૨૦૧૦નો છે (પાનું ૨૦૨-એલ પર, પરિશિષ્ટ 'ક્યુ') , હાલની એપ્લિકેશનમાં આક્ષેપિત હુકમ તા. ૧૧.૦૫.૨૦૧૦નો છે અને ઉક્ત

હુકમને પડકારતી એપ્લિકેશન તા. ૨૪.૦૯.૨૦૧૦ના રોજ અદાલતે દાખલ રાખી હતી. આથી, આ પત્ર હાલની એપ્લિકેશન અદાલતે દાખલ રાખ્યા પછી જારી કરવામાં આવ્યો છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે આવા નિષ્ણાત અભિપ્રાય મેળવવા માટે ન તો જી.આર.ટી.એ અને ન તો આ અદાલતે કોઈ હુકમ કર્યો હતો અને તેથી, આ એપ્લિકેશન લંબિત હોય ત્યારે કલેક્ટર એવો પત્ર જારી કરી શકતા નહોતા. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે જો આ સંદેશાવ્યવહાર જોવામાં આવે, તો કલેક્ટર સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ તેની કલમ ૩૭ મુજબના વિષય સાથે વ્યવહાર કરી રહ્યા છે. રજૂઆત એવી છે કે એવો પત્ર જારી કરતી વખતે કલેક્ટર સમક્ષ કોઈ લંબિત કાર્યવાહી નહોતી, બંનેમાંથી કોઈપણ પક્ષની એપ્લિકેશન વિના, સ્વપ્રેરણાથી તેમણે એવું કર્યું અને કલેક્ટરની આવી કાર્યવાહી કાયદા હેઠળ તેમને પ્રાપ્ત સત્તાઓના વિરુદ્ધ છે. ઉપરાંત, તેમાં 'ખાનગી' (અર્થાત્ 'ગોપનીય') એવું મથાળું છે, જે પણ શંકાસ્પદ છે. ત્યારબાદ વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે કૃષિ યુનિવર્સિટીના તા. ૦૩.૦૩.૨૦૧૧ના નિષ્ણાત અભિપ્રાય, અર્થાત્ અહેવાલનો (પાનું ૨૨૮ પર) ઉલ્લેખ કર્યો, જેને ઉપરોક્ત કારણોસર હાલની એપ્લિકેશનમાં વિચારણા માટે સ્વીકારવા તેમણે કડક વાંધો ઉઠાવ્યો. ત્યારબાદ તેમણે ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટીઓ અધિનિયમનો ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે એક તરફ કલેક્ટર કાયદાના વિરુદ્ધ હુકમ કરે છે અને બીજી તરફ ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટીઓ અધિનિયમ હેઠળ કાર્યરત યુનિવર્સિટી પ્રશ્નાસ્પદ જમીનનું વિશ્લેષણ હાથ ધરે છે અને અહેવાલ મોકલે છે, જે સ્વયં ગેરકાયદેસર છે. ત્યારબાદ તેમણે યુનિવર્સિટીના અહેવાલનો, જેનું શીર્ષક સોઈલ એનાલિસિસ

રિપોર્ટ છે, વિશેષ કરીને પાનું ૨૨૯ પરનો પરિછેદ ૩; પાના નં. ૨૩૧ થી ૨૩૯ સુધી વર્ણવાયેલા નમૂનાઓની વિગતો અને અન્ય સામગ્રી; અને પાનું ૨૪૧થી આગળનો નિષ્કર્ષનો ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે જો આ અહેવાલને આધારે આગળ વધવામાં આવે, તો તે સ્થિતિમાં સૌરાષ્ટ્રનો અને ગુજરાત રાજ્યના અન્ય વિસ્તારોનો નોંધપાત્ર ભાગ તેની અંદર આવી જશે. ત્યારબાદ તેમણે ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૯૭૨ની કલમ ૪૫ અને ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૨૯૩નો ઉલ્લેખ કરીને નિર્ધારિત પદ્ધતિશાસ્ત્ર સૂચવવાનો પ્રયાસ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે આથી, ઉપરોક્ત પત્ર લખવા અંગે કલેક્ટરને કોઈ અધિકારક્ષેત્ર છે કે નહીં અને એવો અભિપ્રાય આપવા યુનિવર્સિટીને સત્તા તથા કાર્ય છે કે નહીં, તે મૌન પ્રશ્નો છે અને આવા પ્રશ્નોના જવાબ નકારાત્મક જ હશે. ત્યારબાદ વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે રજૂ કર્યું કે અરજદારે ઉપરોક્ત અહેવાલ તા. ૧૧.૦૩.૨૦૧૪ના રોજ સોગંદનામા સાથે રજૂ કર્યો છે, પરંતુ હકીકત એ છે કે એવો અહેવાલ કોઈ હુકમ કે નિર્દેશ વિના અને/અથવા કલેક્ટરના પ્રાપ્ત અધિકારક્ષેત્ર વિના, તે પણ એપ્લિકેશન લંબિત હોય ત્યારે, તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે ડેપ્યુટી કલેક્ટર, ચોર્યાસી પ્રાંત, સુરત દ્વારા તા. ૦૭.૦૭.૨૦૦૩ના રોજ કરવામાં આવેલ હુકમ જી.આર.ટી. સમક્ષ વિષયવસ્તુ હતો અને તા. ૧૧.૦૫.૨૦૧૦ના રોજ જી.આર.ટી.એ હુકમ કર્યો હતો, જે હાલની એપ્લિકેશનમાં પડકારનો વિષય છે અને આ કાર્યવાહી બાદ કલેક્ટરે ઉપર મુજબ કાર્યવાહી કરી છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે, કોઈપણ સ્થિતિમાં, પ્રાસંગિક પ્રશ્ન એ છે કે આ વિષય સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩(૧)(અઅ)

હેઠળની મુક્તિ જોગવાઈમાં આવે છે કે નહીં અને કદાચ તે જ વિચારણાનો મુદ્દો હોઈ શકે.

૭.૨૦ ત્યારબાદ વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે ગુજરાત રાજ્યના આવક વિભાગના ઉપસચિવ દ્વારા લખાયેલ અને સુરતના કલેક્ટરને સંબોધિત તા. ૧૫.૦૮.૨૦૧૪ના પત્રનો (પાનાં ૨૦૨-સી પર) ઉલ્લેખ કર્યો, જેના દ્વારા સંબંધિત રિવ્યુ એપ્લિકેશનઓમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા તા. ૦૮.૦૪.૨૦૧૪ અને ૧૬.૦૪.૨૦૧૪ના પસાર કરાયેલા આદેશોને સ્વીકારવાનો રાજ્ય સરકારનો નિર્ણય તેમને સંપ્રેષિત કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ તેમણે સુરતના રેસિડેન્ટ ડેપ્યુટી કલેક્ટર દ્વારા સુરતના ચોર્યાસી પ્રાંતના ડેપ્યુટી કલેક્ટરને લખાયેલ તા. ૨૮.૦૪.૨૦૦૩ના પત્રનો (પાનાં ૨૦૨-આઈ પર) ઉલ્લેખ કર્યો. તેમણે વધુમાં સુરતના જિલ્લા નિરીક્ષક જમીન અભિલેખ દ્વારા સુરતના ચોર્યાસી ખાતેના અધિક મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.ને સંબોધિત તા. ૦૬.૦૮.૨૦૦૮ના પત્રનો (પાનાં ૨૦૨-એન પર) ઉલ્લેખ કર્યો, જે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.ના તા. ૨૮.૦૭.૨૦૦૮ના પત્રના પ્રતિભાવરૂપ હતો, જેમાં વિવાદિત જમીનને 'ખારનો ખરાબા' તરીકે દર્શાવવામાં આવી છે. વધુમાં, તેમણે દુરસ્તી પત્રકનો (પાનાં ૨૦૨-પી પર) પણ ઉલ્લેખ કર્યો, જેમાં પણ વિવાદિત જમીનનું વર્ણન 'ખારનો ખરાબા' તરીકે કરવામાં આવ્યું છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે, તેમ છતાં, જે અગાઉ જણાવાયું તેમ, કોઈપણ સ્થિતિમાં તે માત્ર ૪૦૦ મીટર જમીન સુધી મર્યાદિત છે અને તેથી વધારાની જમીન માટે ઉપરોક્ત મુજબ

સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ એપ્લિકેશન કરવી પડે. ત્યારબાદ તેમણે કલેક્ટરનું મેન્યુઅલ (શ્રી એફ.જી.એચ. એન્ડરસન દ્વારા રચિત)નો, વિશેષ કરીને કમી જાસ્તી પત્રક એટલે કે સુધારા નિવેદન સંબંધિત વર્ણનનો ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે આ વ્યાપક માર્ગદર્શિકાઓના આધારે કલેક્ટરે પગલાં લેવા પડે.

૭.૨૧ ત્યારબાદ વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલે અરજદાર-કંપનીના પદાધિકારી શ્રી શૈલેશ શાહ દ્વારા સીલિંગ અધિનિયમના લાગુ પડવા અંગે આર.ટી.આઈ. હેઠળ નિશ્ચિત માહિતી માગતી કરવામાં આવેલી એપ્લિકેશનનો ઉલ્લેખ કર્યો (પરિશિષ્ટ 'એસ', પાનું ૨૦૨-૫), જેના દ્વારા બે નિર્ધારિત પ્રશ્નો પૂછવામાં આવ્યા હતા. તેમણે રજૂ કર્યું કે આર.ટી.આઈ. હેઠળ જ્ઞાન પૂરું પાડવાનું નથી, પરંતુ માહિતી જ પૂરી પાડવાની હોય છે. આવા તથ્યને સમર્થન આપવા માટે તેમણે તેની કલમ ૨(એફ) નો ઉલ્લેખ કર્યો

માહિતી અધિકાર અધિનિયમ. તેમણે રજૂ કર્યું કે તેમણતાં, રાજ્યએ તા. ૦૧.૦૪.૨૦૦૯ના પત્ર દ્વારા આવા પ્રશ્નોના જવાબ આપ્યા છે, જેમાં સૂચવવામાં આવે છે કે 'ખાર ખરાબા' જમીન પર સીલિંગ અધિનિયમ લાગુ પડતો નથી, પરંતુ આવો જવાબ કાયદો બની જતો નથી, કારણ કે આવા જવાબોથી વિધાનની જોગવાઈઓને લુપ્ત કરી શકાતી નથી. તેમણે આગળ માહિતી અધિકાર અધિનિયમ, ૨૦૧૦ હેઠળ શ્રી શૈલેશ શાહ દ્વારા કરાયેલ બીજી એપ્લિકેશનનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો, જે સંબંધિત વિભાગને તા. ૨૪.૧૧.૨૦૧૦ના રોજ પ્રાપ્ત થઈ હતી અને તેનો જવાબ તા. ૧૨.૦૧.૨૦૧૧ના પત્ર દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

(પૃષ્ઠ ૨૦૨-બીબી થી ૨૦૨-ઈઈ પર). તેમણે 'પોટ ખરાબા' જમીન અંગે આપવામાં આવેલી માહિતીના પરિચ્છેદ ૨ (પૃષ્ઠ ૨૦૨-ઈઈ પર) નો ઉલ્લેખ કરીને સૂચવ્યું કે પોટ ખરાબા બે પ્રકારનું હોય છે, અર્થે કે 'અખેતીયોગ્ય' અને 'ખેતીયોગ્ય'. ત્યારબાદ તેમણે સુશ્રી? નહીં, શ્રી જે. બી. નાગરશેઠ, એડવોકેટ, સુરત, ની એપ્લિકેશનના જવાબરૂપ તા. ૦૧.૦૬.૧૯૮૫ના પ્રત્યુત્તરનો (પરિશિષ્ટ 'ક', પૃષ્ઠ ૨૪૬) ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે રાજ્ય દ્વારા તા. ૧૧.૦૩.૨૦૧૮ના રોજ દાખલ કરાયેલા વધુના સોગંદનામામાં આપવામાં આવેલી વિગતો સાથે તેનું અવલોકન કરવું જોઈએ. આ સંદર્ભમાં, તેમણે અરજદાર દ્વારા કરાયેલ વેચાણખતની વિગતોનો ઉલ્લેખ કર્યો, જેમ કે તે પૃષ્ઠ ૧૦૦૮થી આગળ પ્રતિબિંબિત થાય છે, અને રજૂ કર્યું કે વેચાણખતો અલગ અલગ તારીખોએ કરવામાં આવ્યા છે અને આ વેચાણખતો દ્વારા અરજદારે મિલ્કત હકો પ્રાપ્ત કર્યા છે. ત્યારબાદ તેમણે ફરી ઉપરોક્ત તા. ૦૧.૦૬.૧૯૮૫ના જવાબનો ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે એક વિદ્વાન વકીલે સહાયક કલેક્ટરને લખ્યું હતું અને તા. ૦૧.૦૬.૧૯૮૫ના રોજ સહાયક કલેક્ટરે જવાબ આપ્યો હતો. પૃષ્ઠ ૧૦૦૮ પરથી પ્રતિબિંબિત થાય છે કે વેચાણખતો તા. ૧૯.૧૦.૧૯૮૫થી શરૂ થાય છે. તેથી, આ ઘટનાઓ સૂચવે છે કે અરજદારે અત્યંત સાવચેત રીતે, અમુક જમીન કાયદાઓની જોગવાઈઓને નિષ્ફળ બનાવી, એવી રીતે વર્તન કર્યું છે કે જેથી તે સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓમાંથી બચી જાય અને તેને અતિક્રમી જાય. હકીકતોની આ પરિસ્થિતિ

અને પૃષ્ઠભૂમિમાં, પ્રથમ મેગનભાઈ પટેલને તા. ૦૫.૧૦.૧૯૭૬ના રોજ માલિક તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યા અને તે મુજબ એન્ટ્રીઓ નોંધાઈ; તે પહેલાં, વર્ષ

૧૯૬૯માં, તેઓએ ૦૪ વર્ષ વયના વ્યક્તિઓથી લઈ વૃદ્ધ વયના વિવિધ સ્થળોએ રહેનાર ૬૭ વ્યક્તિઓ સાથે કરાર કર્યા હતા; ૦૯.૧૨.૧૯૭૬ના રોજ, કરારના આધારે, આ ૬૭ વ્યક્તિઓએ પ્રવેશ નં. ૫૯૪ દ્વારા મહેસૂલ નોંધમાં પોતાના નામ દાખલ કરાવ્યા હતા. તેથી, અરજદાર અને તેના પૂર્વવર્તીઓનો પ્રયાસ એવો રહ્યો છે કે તેઓ કરારો, ગોઠવણીઓ અને દસ્તાવેજો ઊભા કરીને તથા કોઈ નોંધણી વિના અચલ મિલ્કતનું હસ્તાંતરણ કરીને, સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓને બાજુ પરથી પસાર કરે અને તેમાંથી બચી નીકળે; અને તે દ્વારા અરજદાર કંપની તથા તેના પૂર્વવર્તીઓએ વૈધાનિક જવાબદારીઓ અને ફરજોનું ઉદ્ધંધન કરતાં સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓનો ભંગ કર્યો છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે નિર્વિવાદ રીતે, અરજદારની જમીન બિન-કૃષિ જમીન નથી, કારણ કે તેનાથી વિપરીત સૂચવે તેવો કોઈ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી.

૭.૨૨ ઉપરોક્ત પૃષ્ઠભૂમિમાં, તેમણે કેટલાક નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કર્યો:

૧) શ્રીમંત રણજિતસિંહ પી. ગાયકવાડ વિ. ગુજરાત રાજ્ય, અહેવાલિત ૨૦૦૭ (૨) જી.એલ.એચ. ૧૪૫ માં, વિશેષ કરીને ફકરા ૧, ૨ અને ૬ બાદના, આ મુદ્દે કે મહેસૂલ નોંધપોથીમાં કોઈ જમીન બિન-કૃષિ હોવાનું દર્શાવતી એન્ટ્રી થવાથી સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓમાંથી મુક્તિ મળતી નથી. ૨) એસ.સી.એ. નં. ૧૧૨૩૮ ઓફ ૧૯૯૪ માં તા. ૦૧.૦૨.૨૦૦૭ના રોજ

આપવામાં આવેલ ચુકાદો અને હુકમ, વિશેષ કરીને ફકરા ૪ બાદનો ભાગ (તર્કવિચારનો ભાગ) (એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે તે બાબતમાં સંકળાયેલ મુદ્દો આ કેસમાં રહેલા મુદ્દા સાથે સીધો સંબંધ ધરાવે છે. તે ચુકાદો અને હુકમ વિરુદ્ધ દાખલ કરાયેલ લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૧૧૮૧ ઓફ ૨૦૧૦ પણ ફગાવવામાં આવી છે). ૩) વિદ્વાન એ.એ.જી. એ શ્રીકાંત ભાલચંદ્ર કારુલકર અને અન્ય વિ. ગુજરાત રાજ્ય અને અન્યના કેસમાં આપવામાં આવેલ નિર્ણયનો સંક્ષિપ્ત ઉલ્લેખ કર્યો, જે ૧૯૯૪ (૨) જી.એલ.એચ. ૩૯૭ માં અહેવાલિત છે, ફકરો ૯. ૪) ત્યારબાદ તેમણે આ અદાલતની ડિવિઝન બેંચ દ્વારા ખાચર ગોદાભાઈ મીઠાભાઈ વિ. ગુજરાત રાજ્યના કેસમાં આપવામાં આવેલ, ૨૦૦૪ (૨) જી.એલ.એચ. ૫૮૯ માં અહેવાલિત નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરીને તેના પર આધાર મૂક્યો, વિશેષ કરીને ફકરા ૪, ૫.૧, ૫.૨, ૫.૪. તેમણે રજૂ કર્યું કે વડી અદાલતનો આ ચુકાદો માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે (૨૦૧૦) ૧૦ એસ.સી.સી. ૫૯૪ માં અહેવાલિત ચુકાદા દ્વારા યથાવત્ રાખ્યો હતો (ફકરા ૯, ૧૧).

૫) ગુજરાત રાજ્ય વિ. મનોહરસિંહજી પ્રદ્યુમનસિંહજી જાડેજા, જે (૨૦૧૩) ૨ એસ.સી.સી. ૩૦૦ માં અહેવાલિત છે (એ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે તેમાં જમીનની વ્યાપક વ્યાખ્યાનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમણે ઉલ્લેખ કર્યો કે આ બે ચુકાદાઓએ સીલિંગ અધિનિયમની મર્યાદાઓ નિર્ધારિત કરી છે). ૬) અમદાવાદ મહાનગરપાલિકા વિ. રતાજી ગાંડાજી ઠાકોર, જે ૨૦૦૫ (૨) જી.સી.ડી. ૧૪૭૬ માં અહેવાલિત છે, ખાસ કરીને પરિચ્છેદ ૧૧, ૧૨ અને ૧૩

(મામલાની પરત મોકલણી તથા મામલતદારના કાર્યક્ષેત્ર અને સત્તાઓના મુદ્દા અંગે.) ૭) પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય વિ. સમર કુમાર સરકાર, જે ૨૦૦૯ (૧૫) એસ.સી.સી. ૪૪૪ માં અહેવાલિત છે (ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળની એપિલિકેશનનો વિસ્તાર અત્યંત સંકુચિત અને મર્યાદિત છે તે મુદ્દા અંગે. અનુચ્છેદ ૨૨૭ અંગે તેમણે રજૂ કર્યું કે જી.આર.ટી. દ્વારા આપવામાં આવેલ પડકારાયેલ હુકમમાં કોઈ અધિકારક્ષેત્રીય ભૂલ નથી અને તેથી અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળની એપિલિકેશન ગ્રાહ્ય નથી તથા સત્તાધિકારીએ તેને પ્રદાન કરાયેલ અધિકારક્ષેત્રનો યોગ્ય ઉપયોગ કર્યો છે). ૮) ભુવનેશ્વર વિકાસ પ્રાધિકરણ વિ. આદિકંદ બિસ્વાલ, જે (૨૦૧૨) ૧૧ એસ.સી.સી. ૭૩૧ માં અહેવાલિત છે, ખાસ કરીને પરિચ્છેદ ૧૮ (ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની એપિલિકેશનના મુદ્દા અંગે. એ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે અરજદાર એવો દાવો કરી શકે કે સત્તાધિકારીએ પોતાની સત્તાનો દુરુપયોગ કર્યો છે, પરંતુ હાલના મેટર કોઈપણ હસ્તક્ષેપ માટે પાત્ર નથી અથવા હકીકતો નિર્ણય પ્રક્રિયામાં કોઈ ભૂલ સૂચવતી નથી).

૭.૨૩ ત્યારબાદ માનનીય અધિક એડવોકેટ જનરલે ફરીથી એપિલિકેશનમાં કરવામાં આવેલી અરજઓનો ઉલ્લેખ કરી એવો સુચન કર્યો કે આવી અરજઓ મંજૂર કરી શકાતી નથી. તેમણે રજૂ કર્યું કે પરમાદેશના સ્વરૂપનો રિટ અથવા કોઈ અન્ય રિટ માગવામાં આવ્યો છે અને તે અનુસંધાને તેમણે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬નો ઉલ્લેખ કર્યો. વિવિધ રિટોના જારીકરણ વિષે માનનીય શ્રી

ન્યાયમૂર્તિ સી.કે. ઠક્કરે લખેલ પુસ્તકમાંથી સંબંધિત સારાંશ તેમણે રજૂ કર્યો. તેમણે પરમાદેશના રિટનો, એટલે કે કંઈક કરવાનું આજ્ઞાપિત કરતો રિટ, ઉલ્લેખ કર્યો. તેમણે પ્રતિષેધના રિટનો ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે અરજદારે પ્રતિષેધના રિટના જારીકરણ માટે અરજ કરી નથી. ત્યારબાદ તેમણે સર્ટિયોરારીના રિટનો ઉલ્લેખ કર્યો. તેમણે રજૂ કર્યું કે પરમાદેશનો રિટ સત્તાધિકારીને હુકમ આપવા માટે હોય છે અને એવો રિટ માગીને, હાલના એપિલકેશનમાં અરજદારે કોઈ નિશ્ચિત સત્તાધિકારીને અમુક પગલાં લેવોથી રોકવા માટે અરજ કરી છે, જે માન્ય નથી. તેથી હાલના એપિલકેશનમાં માગવામાં આવેલી રાહતોનું સ્વરૂપ, જ્યાં સુધી તે પરમાદેશના રિટને માગે છે, ત્યાં સુધી ટકાઉ નથી. સર્ટિયોરારીના રિટ અંગે જ્યાં સુધી પ્રશ્ન છે, હકીકતોના પરિપ્રેક્ષ્યમાં તે જારી થઈ શકે તેમ નથી, કારણ કે ન તો જી.આર.ટી. એ કે ન તો મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. એ પોતાની અધિકારક્ષેત્રનો અતિરેક કર્યો છે અને તેમના આદેશોમાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા, તર્કવિરુદ્ધતા અથવા મનસ્વીપણું નથી.

૭.૨૪ વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે રજૂ કર્યું કે, સમયગાળાના પસારથી, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઘોષણાત્મક રિટના સ્વરૂપમાં છઠ્ઠી રિટ વિકસાવી છે, પરંતુ હાલના કેસના હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓમાં આવી ઘોષણાત્મક રિટ પણ જારી કરી શકાય નહીં. વધુમાં, સર્ટિયોરારીની રિટ માટે કોઈ આધાર ઉભો થતો નથી.

૭.૨૫ ત્યારબાદ વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે એપિલિકેશનની જાળવણીયોગ્યતા અંગે બે મુખ્ય મુદ્દાઓ ઉઠાવ્યા, એટલે કે, અરજદાર કંપની દ્વારા એપિલિકેશન દાખલ કરવા બાબતે નોંધ પર કોઈ ઠરાવ કે કોઈ અધિકૃતતા ઉપલબ્ધ નથી. તેમણે રજૂ કર્યું કે સ્ટેટ ટ્રેડિંગ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા લિ. વિ. ધ કમર્શિયલ ટેક્સ ઓફિસર એન્ડ અદર્સ એન્ડ ધ અસિસ્ટન્ટ સુપરિન્ટ. ઓફ કમર્શિયલ ટેક્સેસ, બિહાર એન્ડ અદર્સ, જેનો અહેવાલ એ.આઈ.આર. ૧૯૬૩ એસ.સી. ૧૮૧૧ માં પ્રકાશિત થયેલ છે, ખાસ કરીને અનુચ્છેદ ૧૮, ૨૩, ૨૮, ૩૧, ૩૯ અને ૪૨, જે સર્વોચ્ચ અદાલતના માનનીય ૦૯ ન્યાયાધીશો દ્વારા અપાયેલ છે, તથા ધ ટાટા એન્જિનિયરિંગ એન્ડ લોકોમોટિવ કો. લિ., ઇત્યાદિ વિ. ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર એન્ડ અદર્સ, ઇત્યાદિ, જેનો અહેવાલ એ.આઈ.આર. ૧૯૬૫ એસ.સી. ૪૦ માં પ્રકાશિત થયેલ છે, ખાસ કરીને અનુચ્છેદ ૨૦, ના નિર્ણયના દૃષ્ટિકોણથી, કંપની જીવંત સત્તા ન હોવાથી મૂળભૂત અધિકારના ભંગનો આક્ષેપ કરી શકતી નથી અને તેથી ખાસ કરીને કંપની નાગરિક ન હોવાથી, તે મૂળભૂત અધિકારોના ભંગનો દાવો કરી શકતી નથી. રિટ એપિલિકેશન માત્ર કંપની દ્વારા જ દાખલ કરવામાં આવી છે. એપિલિકેશનના સમગ્ર મથાળામાં ક્યાંય એવો ઉલ્લેખ નથી કે કંપનીએ (અરજદારે) રિટ એપિલિકેશન દાખલ કરવા અને વડી અદાલત સમક્ષ તેની પુષ્ટિ કરવા માટે કોને અધિકૃત બનાવ્યો છે. આ ઉપરાંત, સુધારાની એપિલિકેશન દાખલ કરતી વખતે ક્યાંક તેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો એવું કહીને ખામી દૂર કરવાનો પ્રયત્ન કરવાથી અરજદાર આવી કાયદેસરની ફરજમાંથી મુક્ત થતો નથી. આગળ, વિવિધ

તબક્કાઓએ જુદા જુદા વ્યક્તિઓએ સોગંદનામું સમર્થિત કરીને દાખલ કર્યું છે. આ સોગંદનામું ગુજરાત વડી અદાલતના નિયમો, ખાસ કરીને નિયમ ૧૭૪, મુજબ નથી. આ બાબતે તેમણે બે નિર્ણયો પર આધાર મૂક્યો, (૧) જે. એ. ગોરસવા એન્ડ અનધર વિ. ડી.આઈ.જી. એન્ડ આઈ.જી. પોલીસ, ગુજરાત સ્ટેટ એન્ડ અનધર, જેનો અહેવાલ ૧૯૯૫ (૨) જી.એલ.આર. ૧૬૬૬, અનુચ્છેદ ૮ અને ૯ માં પ્રકાશિત થયેલ છે અને (૨) વસંતબાલા એચ. મહેતા વિ. દોલત અનંત વાલિયા ન્યૂ હાઈ સ્કૂલ એન્ડ અર્સ, જેનો અહેવાલ ૧૯૯૮ (૩) જી.એલ.આર. ૧૮૪૯ માં પ્રકાશિત થયેલ છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે ઉપરોક્ત નવ માનનીય ન્યાયાધીશોની પીઠના નિર્ણયમાં સ્પષ્ટપણે અવલોકિત કરવામાં આવ્યું છે કે કંપની મૂળભૂત અધિકારોના ઉલ્લંઘનનો દાવો કરી શકતી નથી. અરજદારે અનુચ્છેદ ૧૯ ના ઉલ્લંઘનનો પણ દાવો કર્યો છે, જે કંપની કરી શકતી નથી કારણ કે તે જીવંત વ્યક્તિ અને નાગરિક નથી. એપ્લિકેશનમાં કોઈ જીવંત સહ-અરજદાર હોવો જોઈએ.

૭.૨૬ રાજ્ય તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલે અરજદાર તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે સત્તાનો કપટપૂર્ણ ઉપયોગ બાબતે આધાર રાખેલા ૦૮ નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કર્યો અને તે જ મુદ્દાનો ખંડન કરતાં પોતાની આ રજૂઆતનું સમર્થન કર્યું કે તેને સત્તાનો કપટપૂર્ણ ઉપયોગ કહેવાઈ શકતું નથી. તેમણે રજૂ કર્યું કે ક્યાંય પણ કલેક્ટરે કોઈ વિશિષ્ટ રીતે કાર્ય કરવા અંગે દિશાનિર્દેશ આપ્યો નથી, તેમજ અરજદાર પાસે ૧૬૦૦ એકર જમીનની

માલિકી હોવાનું અને તેથી સીલિંગ અધિનિયમ મુજબ વધુની જમીન કબજે લઈ લેવાય તેવો કોઈ હુકમ પણ કર્યો નથી.

૭.૨૬.૧ તેમણે અરજદાર તરફથી વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આધાર તરીકે મૂકાયેલા પ્રથમ નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કર્યો, જે કમિશનર ઓફ પોલીસ, બૉમ્બે વિ. ગોરધનદાસ ભાનજી કેસમાં આપવામાં આવ્યો હતો, જે એ.આઈ.આર. ૧૯૫૨ એસ.સી. ૧૬ માં અહેવાલિત છે, અને પરિચ્છેદ ૪, ૫, ૭ અને ૩૧ નો સંદર્ભ આપ્યો, તથા રજૂઆત કરી કે તે કેસમાં પરવાનો રદ કરતી વખતે પરવાનો આપનાર સત્તાધિકારી દ્વારા મનનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો નહોતો અને કમિશનર ઓફ પોલીસએ માત્ર રાજ્ય સરકારના નિર્દેશોનું અનુસરણ કર્યું હતું. તેની સામે, હાલના કેસમાં મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. એ મનનો ઉપયોગ કરીને કાયદા અનુસાર કારણો દર્શાવી પોતાનો સ્વતંત્ર નિર્ણય લીધો છે અને તેથી આ નિર્ણય હાલના કેસમાં લાગુ પડતો નથી.

૭.૨૬.૨ અરજદાર દ્વારા આધારરૂપ રાખવામાં આવેલ બીજા નિર્ણય અંગે, જે પૂર્ણતાબપોર કંપની લિ. વિ. બિહારના કેન કમિશનર અને અન્યના મામલામાં આપવામાં આવ્યો હતો અને જે ૧૯૬૯ (૧) એસ.સી.સી. ૩૦૮ (ફરો ૧૧) માં અહેવાલિત છે, તેમણે રજૂ કર્યું કે આ નિર્ણય પણ હાલના મામલે લાગુ પડતો નથી, કારણ કે આ કેસમાં પણ સક્ષમ સત્તાએ માત્ર હુકમ પર સહી જ કરી હતી અને આક્ષેપિત કાર્યવાહી કરતાં વખતે પોતાના મગજનો ઉપયોગ કર્યો નહોતો. તે

માનનીય મુખ્ય પ્રધાનના નિર્દેશ હેઠળ કરવામાં આવ્યું હતું. તેથી, આ નિર્ણય હાલના મામલે લાગુ પડતો નથી.

૭.૨૬.૩ અરજદાર દ્વારા આધારરૂપ તરીકે અવલંબાયેલ ત્રીજા નિર્ણયમાં, જે ઓરિએન્ટ પેપર મિલ્સ લિમિટેડ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા ના કેસમાં આપવામાં આવ્યો હતો અને ૧૯૭૦ (૩) એસ.સી.સી. ૭૬, (પરિષેદ ૨, ૪) માં અહેવાલિત છે, તેમણે રજૂ કર્યું કે તે કલેક્ટરની સૂચના હેઠળ હતું અને સંબંધિત સત્તાધિકારીએ પોતાના ઉચ્ચ અધિકારીની સૂચનાઓ અનુસાર કાર્યવાહી કરી હતી અને પોતાનો મગજ લાગુ કર્યો નહોતો, તેથી આસિસ્ટન્ટ કલેક્ટર માટે પોતાનો મગજ લાગુ કરવાની કોઈ જગ્યા નહોતી. તેથી, આ નિર્ણય હાલના કેસમાં લાગુ પડતો નથી.

૭.૨૬.૪ ફોર્થ નિર્ણય અંગે, જેનો પ્રત્યુત્તર અરજદારે અનિરુદ્ધસિંહજી કરણસિંહજી જાડેજા અને અન્ય વિ. ગુજરાત રાજ્યના કેસમાં આપવામાં આવેલ અને (૧૯૯૫) ૫ એસ.સી.સી. ૩૦૨ (ફકરો ૬) માં અહેવાલિત નિર્ણયના સંદર્ભમાં આપ્યો હતો, તેમણે રજૂ કર્યું કે તે કેસમાં હોમ સેક્રેટરીએ નિશ્ચિત રીતે કાર્ય કરવાની દિશા નિર્દેશિત કરી હતી અને ડી.એસ.પી.એ પોતાના મગજનો ઉપયોગ કર્યા વગર, હોમ સેક્રેટરીના નિર્દેશો મુજબ તે પ્રમાણે કાર્ય કર્યું હતું. તેથી, આ નિર્ણય હાલના કેસમાં લાગુ પડતો નથી.

૭.૨૬.૫ પાંચમા નિર્ણય અંગે, જેના પર અરજદારે નિર્ભરતા મૂકી છે, જે નીચેના કેસમાં આપવામાં આવ્યો હતો

પંચમ ચંદ અને અન્ય વિ. હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, જે (૨૦૦૮) ૭ એસ.સી.સી. ૧૧૭ (સંબંધિત પરિષ્દ ૨) માં અહેવાલિત છે, તેમાં તેમણે રજૂ કર્યું હતું કે તે મુખ્ય પ્રધાનના નિર્દેશ હેઠળ કરવામાં આવ્યું હતું અને સંબંધિત સત્તાધિકારીએ તેમના નિર્દેશો અનુસાર કાર્ય કર્યું હતું અને પોતાનું મન લાગુ કર્યું નહોતું. મુખ્ય પ્રધાનને આવી પરમિટ જારી કરવાની કોઈ સત્તા નથી અને તેમણે સંબંધિત વ્યક્તિને પરમિટ જારી કરવા નિર્દેશ આપ્યો હતો અને સંબંધિત સત્તાધિકારીએ પોતાનું મન લાગુ કર્યા વિના, તેમના નિર્દેશ હેઠળ તે જારી કરી હતી. તેથી, આ નિર્ણય હાલના કેસમાં લાગુ પડતો નથી.

૭.૨૬.૬ અરજદાર દ્વારા અવલંબિત છટ્ટા નિર્ણય તરીકે, મનોહર લાલ (મૃતક) તેમના કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા વિ. ઉગ્રસેન (મૃતક) તેમના કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા અને અન્ય વગેરેના કેસમાં આપવામાં આવેલ, જે (૨૦૧૦) ૧૧ એસ.સી.સી. ૫૫૭ (પરિષ્દ ૨, ૬, ૭, ૨૩, ૨૮, ૪૪) માં અહેવાલિત છે, તેમણે રજૂ કર્યું કે તે આ મુદ્દા અંગે હતો કે શું પુનરીક્ષણ સત્તાધિકારી તેની નીચલી કાયદેસરની સત્તાને પોતાના હસ્તગત લઈ શકે. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કોઈપણ પુનરીક્ષણ સત્તાધિકારી તેની નીચલી સત્તાનો કાર્યભાર પોતાના હસ્તગત લઈ શકે નહીં. વધુમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે, કારણ કે પુનરીક્ષણ સત્તાધિકારીએ તેની નીચલી સત્તાની કાર્યવાહી હાથ ધરી હતી, જે કાનૂનની ભાવના વિરુદ્ધ છે, તેથી તે સત્તાઓનો પ્રચ્છન્ન ઉપયોગ હતો. તેથી, તે

કેસના હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓમાં, આ નિર્ણય હાલના કેસમાં લાગુ પડતો નથી.

૭.૨૬.૭ અરજદાર દ્વારા આધારરૂપ ગણાવાયેલ સાતમા નિર્ણય અંગે, જે બહાદુરસિંહ લખુભાઈ ગોહિલના કેસમાં આપવામાં આવ્યો હતો અને (૨૦૦૪) ૪ એસ.સી.સી. ૬૫ માં અહેવાલિત છે, તેના પેરા ૬ અને ૮ નો ઉલ્લેખ કરીને તેમણે રજૂ કર્યું કે આ નિર્ણય પણ હાલના કેસમાં લાગુ પડતો નથી.

૭.૨૬.૮ અરજદાર દ્વારા આધારિત આઠમા નિર્ણય તરીકે, ભીલ અંબાજી વિ. ગુજરાત રાજ્ય અને અન્યના કેસમાં આપવામાં આવેલ, જે (૧૯૯૬) ૨ જી.એલ.એચ. ૨૭૨ = ૧૯૯૬ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન ગુજ ૧૨૪માં અહેવાલિત છે, તે સંદર્ભે તેમણે રજૂ કર્યું કે તે કેસમાં, કાયદેસરની જોગવાઈઓ અને કાયદેસર હુકમ હોવા છતાં, કલેક્ટરે મનન-વિચાર કર્યા વિના તથા કાયદા મુજબ નહિ પરંતુ રાજ્ય સરકાર તરફથી પ્રાપ્ત કેટલીક સૂચનાઓના આધારે તે હુકમ અને કાનૂની જોગવાઈઓના વિરુદ્ધ કાર્યવાહી કરી હતી અને તેથી, આ નિર્ણય પણ હાલના કેસમાં લાગુ પડતો નથી.

૭.૨૭ આમ, સારાંશરૂપે, વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલે રજૂ કર્યું કે સત્તાનો રંગરૂપે ઉપયોગ ત્યારે જ ગણાય જ્યારે સત્તાધિકારી કોઈ ઉચ્ચ સત્તાધિકારીના સીધા હુકમ અને નિર્દેશ હેઠળ કાર્ય કરે અને કાનૂનમાં નિર્ધારિત યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વિના તથા મનન-વિચાર કર્યા વિના માત્ર આપવામાં આવેલા નિર્દેશો મુજબ જ કાર્ય કરે; જ્યારે હાલ હાથે આવેલી

બાબતમાં એવી સ્થિતિ નથી અને તે મુજબ ઉપરોક્ત કોઈપણ ચુકાદાઓના હકીકતોમાં કોઈ સમાનતા નથી અને તેથી તે લાગુ પડતા નથી. અહીં, હાલ હાથે આવેલી બાબતમાં, કોઈ નિશ્ચિત રીતથી કાર્ય કરવા માટે ઉચ્ચ સત્તાધિકારી દ્વારા કોઈ વિશિષ્ટ નિર્દેશો આપવામાં આવ્યા નથી અને તે અનુસંધાને નીચલી સત્તાધિકારી દ્વારા કોઈ ચોક્કસ કાયવાહી પણ કરવામાં આવી નથી.

૭.૨૮ કૃષિ, કૃષિ જમીન, કૃષિ હેતુ વગેરે અંગે અરજદાર દ્વારા ઉદ્દેખિત ૦૭ નિર્ણયો વિષે, વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે રજૂ કર્યું કે તેમાંથી એક નિર્ણય, કમિશનર ઓફ વેલ્થ ટેક્સ, આંધ્ર પ્રદેશ વિ. ઓફિસર ઇન-ચાર્જ (અદાલત ઓફ વોર્સ), પાઈગાહના કેસમાં આપવામાં આવેલ, જે (૧૯૭૬) ૩ એસ.સી.સી. ૮૬૪ માં અહેવાલિત છે, વેલ્થ ટેક્સ અધિનિયમની જોગવાઈઓ સાથે સંબંધિત છે, જેનો હાલના કેસમાં કોઈ લાગુ પડતો ઉપયોગ નથી. તેમણે રજૂ કર્યું કે બાકીના તમામ નિર્ણયો વેલ્થ ટેક્સ, ઇન્કમ-ટેક્સ અધિનિયમ જેવા કેટલાક કર સંબંધિત મુદ્દાઓ સાથે સંબંધિત છે અને તેથી, હાલના કેસની હકીકતો પર તેમનો કોઈ ઉપયોગ નથી. તેમણે જોરશોરથી રજૂ કર્યું કે કૃષિ, કૃષિ જમીન વગેરેની વ્યાખ્યાના હેતુસર સીલિંગ અધિનિયમમાંથી ઉદ્ભવેલા નિર્દેશોને બાદ કરતાં અન્ય કોઈ કેસ કાયદાને ધ્યાનમાં લઈ શકાય નહીં. તેમણે મહેશ્વરી ફિશ સીડ ફાર્મ વિ. ટી. એન. ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ નિર્ણય, જે (૨૦૦૪) ૪ એસ.સી.સી. ૭૦૫ માં અહેવાલિત છે, ખાસ કરીને ફક્ત ૧૦, ૧૬ ઉપર આધાર રાખ્યો અને રજૂ કર્યું કે

જુદા જુદા કાયદાના અમલ માટે જમીનની વ્યાખ્યાનો વ્યાપ જુદો હોઈ શકે અને તેથી, સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ સાથે સંબંધિત વ્યાખ્યાને જ ધ્યાનમાં લેવાય. કાયદાના વિષય મુજબ જમીનની વ્યાખ્યા સંકુચિત અથવા વિગતવાર હોઈ શકે અને તે મુજબ તેની વ્યાખ્યા કરવામાં આવે છે. તેમણે એપિલકેશનએ આધારિત રાખેલા કેટલાક નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કર્યો (સ્પાયરલ પુસ્તિકા પરથી, પાનું ૭૭, ૮૭, ૧૩૫ (પાનું ૧૫૪, ફકરા ૫૨, ૫૪, ૫૫), ૧૫૯ (ફકરા ૩૫ થી ૩૭), ૧૭૬ (પાનું ૧૭૯ પર ફકરો ૧૦, ફકરા ૨૦, ૨૯), વગેરે) અને રજૂ કર્યું કે જણાવાયેલા નિર્ણયો પૈકી કોઈપણ સીલિંગ અધિનિયમ સાથે સંબંધિત નથી અને તેથી, હાલના કેસમાં લાગુ પડતા નથી. સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૨(૧૭) કૃષિ જમીન સાથે સંબંધિત છે અને તે સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓને આધીન રહેશે.

૭.૨૯ અરજદારે જે નિર્ણયોની ઉપર આ આધાર સાથે નિર્ભરતા મૂકી છે કે બાબતોને નીચલી સત્તાધિકારીઓ સમક્ષ પરત મોકલવી ન જોઈએ, તે સંદર્ભે વિધાવંત અધિક એડવોકેટ જનરલે રજૂ કર્યું કે જીઆરટી સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩૮ હેઠળની સત્તાઓથી સજ્જ છે. તેમણે આ સંદર્ભમાં સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૪૧નો પણ ઉલ્લેખ કર્યો. ત્યારબાદ તેમણે લલિતભાઈ મોરારજીભાઈ પટેલ શ્રૂ હિઝ હેયર્સ વિ. ડેપ્યુટી કલેક્ટર, જે ૧૯૯૬ (૨) જીસીડી (યુજે) પર માં અહેવાલિત છે, તે કેસમાં આપવામાં આવેલા નિર્ણયનો, ખાસ કરીને હેડ નોટ્સનો, ઉલ્લેખ કરીને તેના ઉપર નિર્ભરતા મૂકી. ત્યારબાદ તેમણે

પંજાબ રોડવેઝ મોગા શ્રૂ ઇટ્સ જનરલ મેનેજર વિ. પુંજા સાહિબ બસ એન્ડ ટ્રાન્સપોર્ટ કંપની, વગેરે, જે (૨૦૧૦) ૫ એસસીસી ૨૩૫ માં અહેવાલિત છે, તે કેસમાં આપવામાં આવેલા નિર્ણયનો, ખાસ કરીને પરિષેદ ૨૭નો, ઉલ્લેખ કરીને તેના ઉપર નિર્ભરતા મૂકી. તેમણે આ અદાલત દ્વારા એમ્પ્લોઈઝ પ્રોવિડન્ટ ફંડ ઓર્ગેનાઇઝેશન વિ. ફેઝ શ્રી લિમિટેડ કેસમાં આપવામાં આવેલ અને ૨૦૧૫ જેક્સ (ગુજરાત) ૯૮૫ માં અહેવાલિત નિર્ણયનો પણ, ખાસ કરીને પરિષેદ ૧૧નો, ઉલ્લેખ કરીને તેના ઉપર નિર્ભરતા મૂકી. ત્યારબાદ વિધાવંત અધિક એડવોકેટ જનરલે અરજદારે આ આધાર પર નિર્ભરતા મૂકી હોય એવા ૦૫ નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કર્યો કે આ અદાલત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી શકે અને વાંધાજનક હુકમના તે ભાગને, જેના દ્વારા બાબત પરત મોકલવામાં આવી છે, રદ કરી શકે; અને રજૂ કર્યું કે હાલના કેસના હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓમાં તે અરજદારને ઉપયોગી નીવડી શકે તેમ નથી.

૭.૨૯.૧ તેમણે અરજદાર દ્વારા આધારિત પ્રથમ નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કર્યો, જે દેવેન્દ્ર ચંદુલાલ શાહ તથા અન્યો વિ. શંભુ રૂડા અચર ના કેસમાં, તા. ૦૮.૦૫.૨૦૦૮ના રોજ, વિશેષ નાગરિક એપ્લિકેશન નં. ૩૪૮૨ ઓફ ૨૦૦૮માં આપવામાં આવ્યો હતો, ખાસ કરીને પરિષેદ ૧૦થી આગળનો, અને રજૂ કર્યું કે બાબતને તે દષ્ટિએ જોતા આ નિર્ણય હાલના કેસમાં લાગુ પડશે નહીં.

૭.૨૯.૨ અરજદાર દ્વારા આધારરૂપે ઉલ્લેખિત બીજા નિર્ણયમાં, જે પટેલ મોહનભાઈ ઈશ્વરભાઈ વિ. ગુજરાત રાજ્યના મામલામાં આપવામાં આવ્યો હતો

અને જે ૨૦૦૭ (૧) જી.સી.ડી. ૫૪૦માં અહેવાલિત છે, ખાસ કરીને પરિચ્છેદ ૩, ૬, ૭, ૮ અંગે, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ૨૬.૧૨.૧૯૮૦ના રોજ અરજદારે એન.એ. જમીન ખરીદી હતી અને ૮ વર્ષ પછી એટલે કે ૦૫.૧૨.૧૯૮૮ના રોજ રાજ્ય સરકારે બી.એલ.આર.સી. હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી અને તેથી, હકીકતોના આધારે, આ નિર્ણય હાલના કેસને લાગુ પડશે નહીં.

૭.૨૯.૩ અરજદાર દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા ત્રીજા નિર્ણય અંગે, જે દારાબશા સોરાબજી વિ. ગુજરાત રાજ્યના કેસમાં આપવામાં આવ્યો હતો અને ૨૦૦૫ (૨) જી.એલ.આર. ૧૪૦૮માં અહેવાલિત છે, તેમણે રજૂ કર્યું કે અરજદાર કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત પ્રક્રિયામાંથી પસાર થવા માંગતો નથી, જે ગેરકાયદેસર છે અને તેથી, આ નિર્ણય હાલના કેસમાં લાગુ પડશે નહીં.

૭.૨૯.૪ અરજદાર દ્વારા આધારરૂપ તરીકે અવલંબાયેલ ચોથો નિર્ણય, જે જયંત કુશ્માભાઈ કરુલકર વિ. ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય ૦૩ ના કેસમાં, તારીખ ૨૩.૦૯.૨૦૧૪ ના રોજ, વિશેષ દિવાળી એપિલકેશન નં. ૭૭૯૭ ઓફ ૧૯૯૯ માં આપવામાં આવ્યો હતો, તેના સંદર્ભે તેણે કારણદર્શન ભાગના ફક્ત ૭, ૮ પરથી રજૂ કર્યું હતું કે મેટર અગાઉથી જ પરત મોકલવામાં આવ્યો હતો અને તેથી, ફરીથી પરત મોકલવાથી હેતુ સિદ્ધ થવાનો નહોતો અને આ પરિસ્થિતિઓ હેઠળ જ મેટર પરત મોકલવામાં આવ્યો નહોતો. તેથી, આ નિર્ણય હાલના કેસને લાગુ પડશે નહીં. આ હુકમ વિરુદ્ધની એલ.પી.એ. નામંજૂર કરવામાં આવી હતી.

૭.૩૦ આથી, વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલની રજૂઆત મુજબ, અરજદારે જે નિર્ણયો પર આધાર મૂક્યો છે તે હાલના કેસના હકીકતોને લાગુ પડતા નથી.

૭.૩૧ વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલે રજૂ કર્યું કે આ જમીન વેસ્ટ જમીન છે અને સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ તમામ ખાર જમીનો આવશ્યક રીતે મુક્તિપ્રાપ્ત થતી નથી અને માત્ર જવારભાટાની જમીન, તે પણ નિશ્ચિત પરિધિ સુધી, મુક્તિપ્રાપ્ત ગણાશે. તેમણે રજૂ કર્યું કે જો જમીન ખેતીયોગ્ય હોય, તો માત્ર તે રજૂઆતના આધાર પર જ સીલિંગ અધિનિયમ લાગુ પડશે. વધુમાં, જો કોઈ સત્તાને નિશ્ચિત કાર્યો સોંપવામાં આવ્યા હોય, તો તેને તે જ કાર્યો બજાવવા પડે.

૭.૩૨ વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ મેન્ડેમસ જારી કરવા અંગે સત્તાધિકારીની સત્તાઓ અને માનનીય વડી અદાલતના અધિકારક્ષેત્રના મુદ્દા પર, સ્ટેટ ઓફ કેરળા વિ. કાંડાથ ડિસ્ટિલરીઝ કેસમાં આપવામાં આવેલા નિર્ણય પર આધાર મૂક્યો, જે (૨૦૧૩) ૬ એસ.સી.સી. ૫૭૩, પરા ૨૭, ૩૨ (= એ.આઈ.આર. ૨૦૧૩ એસ.સી. ૧૮૧૨) માં અહેવાલિત છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે સત્તાનો કપટપૂર્ણ ઉપયોગ માત્ર તે જ સ્થિતિમાં ગણાય જ્યારે સત્તાનો ઉપયોગ કોઈ બાહ્ય વિચારણા સાથે કરવામાં આવ્યો હોય. સત્તાધિકારીઓએ કોઈ પૂર્વાગ્રહ વિના અને ન્યાયસંગત રીતે કાર્ય કર્યું છે. મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. દ્વારા ૧૮.૦૯.૨૦૦૦ ના રોજ પસાર

કરાયેલ હુકમ સત્તાના સ્વતંત્ર ઉપયોગનો પુરાવો છે. સત્તાનો ઉપયોગ હુકમ/નિર્દેશ મુજબ કરવામાં આવ્યો હતો તે હકીકતને સમર્થન આપતું કોઈ સીધું સામગ્રીલક્ષી દસ્તાવેજ ઉપલબ્ધ નથી.

૭.૩૩ વિલંબના પાસા અંગે, વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે રજૂ કર્યું કે આવી રજૂઆત અરજદારના મુખે શોભતી નથી. તેમણે પ્રકરણની ઘટનાઓ રજૂ કરી અને વાંચીને સંભળાવ્યું. તેમનું રજૂઆત છે કે ૧૯૬૦ ના અધિનિયમમાં ૧૯૭૬ ના વર્ષમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો અને એ જાણીતું છે કે ૧૯૬૧ માં નિશ્ચિત વિસ્તાર જેટલી જમીનના ધારણ ઉપર મર્યાદા હતી, પરંતુ ૧૮.૦૮.૧૯૬૯ ના રોજ ૬૭ વ્યક્તિઓ સાથે કરાર કરવામાં આવ્યો. ત્યારબાદ, ઓક્ટોબર ૧૯૬૯ થી ડિસેમ્બર ૧૯૬૯ દરમિયાન, નવાબના કુટુંબના સભ્યોએ જમીન મગનભાઈ અને અન્ય ૦૪ ને વેચી દીધી. આથી, વેચાણખત અમલમાં આવે તે પહેલાં, ઓગસ્ટ ૧૯૬૯ માં જમીન ૬૭ વ્યક્તિઓ વચ્ચે વહેંચી દેવામાં આવી હતી. ૦૫.૦૪.૧૯૭૫ ના રોજ, મામલતદારે ઠરાવ્યું કે તે સરકારી જમીન છે. ૦૮.૦૪.૧૯૭૬ ના રોજ, જી.આર.ટી. એ ઠરાવ્યું કે જમીન ખાનગી જમીન છે. ત્યારબાદ, મહેસૂલી નોંધપોથીમાં નોંધ નં. ૫૯૧ અને ૫૯૪ દાખલ કરવામાં આવ્યા. તેમણે રજૂ કર્યું કે સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૧૦ અને ૧૧ હેઠળ નિર્ધારિત નમૂનામાં નિશ્ચિત વિગતો આપવાની જવાબદારી જમીનના ધારક પર છે. ત્યારબાદ, અરજદારે પ્રશ્નાસ્પદ જમીન આ ૬૭ વ્યક્તિઓ પાસેથી ખરીદી. ત્યારબાદ, અરજદાર કંપની કહે છે કે પગલાં મોડા લેવામાં આવ્યા છે. તેમણે રજૂ

કર્ચુ કે અરજદાર કંપની સંબંધિત કાયદાની જોગવાઈઓનો અવમાન કરીને કંઈપણ કરી શકતી નથી.

૭.૩૪ આ રીતે, ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરતાં, વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે આગ્રહ કર્યો કે એપ્લિકેશનએ નામંજૂર કરવામાં આવે.

૮. મેં સામાવાળા નં. ૬ તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલ શ્રી એસ.એન. ઠક્કરની પણ દલીલો સાંભળી છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે ૨૮૧૪ એકરમાંથી સર્વે નં. ૫૦૬ની ૧૬૭૩ એકર જમીન અરજદારે ખરીદી હતી. પ્રારંભમાં તેમણે રજૂ કર્યું કે સામાવાળા નં. ૬ તથા અન્યોએ દાખલ કરેલો વિશેષ દીવાની દાવો નામંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો, જેના વિરુદ્ધ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ દાખલ કરાયેલ ફર્ટ અપીલ અને એસ.એલ.પી. પણ નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ તેમણે સામાવાળા નં. ૬ તરફથી દાખલ કરાયેલા સોગંદનામાનો, વિશેષ કરીને પરિષ્દ ૪.૧થી આગળનો, ઉદ્દેખ કર્યો. તેમણે પરિશિષ્ટ 'આર-૪' સંયુક્તમાં રજૂ કરાયેલ જમીનના વહેંચણીના ચાર્ટનો પણ ઉદ્દેખ કર્યો, વિશેષ કરીને પાનું ૪૩૫, ૪૩૬, ૪૪૦ પરની વિગતોનો. તેમણે રજૂ કર્યું કે પાનું ૪૪૦ પર શાખા નં. ૧(સી)માં ૦૭ નામો દર્શાવવામાં આવ્યા છે, જેમાં સામાવાળા નં. ૬નો સમાવેશ થાય છે. ત્યારબાદ તેમણે સોગંદનામાના પરિષ્દ ૪.૬ (પાનું ૩૯૧થી આગળ)નો ઉદ્દેખ કરીને રજૂ કર્યું કે સહિસ્સેદારોની સંમતિ વિના, વિવાદિત જમીન વર્ષ ૧૯૫૩માં વિવિધ નોંધાયેલ પટ્ટા દસ્તાવેજો દ્વારા બાબુસાહેબ બાજુરાવ સાવંત નામના પટ્ટેદારને પટ્ટે હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી

હતી. તેમ છતાં, ત્યારપછી વર્ષ ૧૯૫૫માં પટ્ટેદારે પટ્ટો સમાપ્ત કરવાની નોટિસ આપી હતી. તેમણે રજૂ કર્યું કે સર્વે નં. ૫૦૬ (જૂનો નં. ૪૦૦)ની જમીન સર્વેના સમયે છૂટી ગઈ હોવાથી, અનુસંધાને એન્ટ્રી નં. ૩૭૪ દ્વારા ડિસેમ્બર ૧૯૬૮થી સરકારના રેકૉર્ડમાં 'પડતર જમીન' તરીકે નોંધવામાં આવી હતી. તેમણે રજૂ કર્યું કે ઉપરોક્ત હોવા છતાં, કેટલાક સહિસ્સેદારોએ અન્ય સહિસ્સેદારોની સંમતિ વિના વિવાદિત જમીન મગનભાઈ પટેલ અને અન્યને, એટલે કે અરજદારના હક્કશીર્ષક પૂર્વગામીઓને, વેચી દીધી હતી. રજૂઆત એવી છે કે જ્યારે જણાવેલ મગનભાઈ અને અન્યોએ આવક રેકૉર્ડમાં ખરીદદાર તરીકે તેમના નામો દાખલ કરવા એપ્લિકેશન કરી, ત્યારે તે પ્રારંભમાં એન્ટ્રી નં. તરીકે નોંધવામાં આવ્યું હતું.

૪૯૬, ૪૯૭, ૪૯૮, ૪૯૯, ૫૦૦ અને ૫૦૧, તેમ છતાં, ઉપરોક્ત નોંધો પ્રમાણિત કરવામાં આવી નહોતી અને તે આધાર પર રદ કરવામાં આવી હતી કે વેચનારાઓનાં, એટલે કે મૂળ ભાગીદારોનાં નામ આવક રેકૉર્ડમાં નહોતાં. આવા દાવાના સમર્થનમાં, તેમણે અદાલતનું ધ્યાન પરિશિષ્ટ 'આર-૯' સમૂહમાં રજૂ કરાયેલ આવક નોંધ નં. ૪૯૬ થી ૫૦૧ની નકલીઓ તરફ દોર્યું. તેમણે રજૂ કર્યું કે અનુસંધાને, મામલતદાર, ચોર્યાસીએ સંહિતાની કલમ ૩૭(૨) હેઠળ તપાસ હાથ ધરી હતી, જે તપાસ કેસ નં. ૨/૭૨ તરીકે નોંધાયો હતો, અને જેમાં જમીન સરકારની જમીન હોવાનું ઠરાવીને તારીખ ૦૫.૦૪.૧૯૭૪ના રોજ ખરીદદારો – મગનભાઈ અને અન્ય લોકો વિરુદ્ધ નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ

તેમણે સોગંદનામાના પરિચ્છેદ જ.૧૩થી આગળ (પાનું ૩૯૭ સાથે વાંચવું પાનું ૭૪) નો ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે સર્વે નં. ૫૦૬ની બાકી રહેલી ૧૧૩૮ એકર અને ૦૮ ગુંઠા જેટલી જમીન ક્યારેય જી.આર.ટી. સમક્ષની અપીલ કાર્યવાહીનો વિષય બની નહોતી અને જી.આર.ટી.ના તારીખ ૦૮.૦૪.૧૯૭૬ના હુકમમાં પણ તે બાબતે કોઈ દિશાનિર્દેશ સમાવાયેલ નહોતો, છતાં બી. પી. વ્યાસનું નામ સુરતની સિટી સર્વે કચેરીમાં ફરજ બજાવતા કર્મચારી હોવા છતાં, આશ્વિન બ્રધર્સના કાયમી ભાડૂત તરીકે નોંધ નં. ૮૬૧ દ્વારા ગૂઢ રીતે દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. તેમણે રજૂ કર્યું કે ખરીદદારો મગનભાઈ પટેલ અને અન્ય જ વ્યક્તિઓ હતા, તો પછી શ્રી બી. પી. વ્યાસનું નામ કેવી રીતે સામે આવ્યું, તે તપાસનો વિષય છે. ત્યારબાદ તેમણે સોગંદનામામાં પાનું ૪૦૩ પર પરિચ્છેદ જ.૨૯માં, પરિચ્છેદ જ.૩૨ સાથે વાંચવું પાનાં ૮૫૯ થી ૮૮૭, પરિચ્છેદ જ.૩૩, પાનું ૪૦૬ના મથાળે આવેલ પરિચ્છેદ સાથે વાંચવું પાનું ૮૮૮ (દાવાની નામંજૂર), જેના વિરુદ્ધ ફર્સ્ટ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી જે ફગાવી દેવામાં આવી, તેનો હુકમ પાનું ૯૦૮ પર છે, અને એસ.એલ.પી. પણ પાનું ૯૩૯ પરના હુકમ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી, પરિચ્છેદ જ.૩૭ મુજબ, તેમાં ઉલ્લેખિત દાવાઓ અને અન્ય મુકદ્દમાબાજીની વિગતોનો ઉલ્લેખ કર્યો.

૮.૧ 'ખાર જમીન'ના મુદ્દા અંગે, તેમણે સોગંદનામાના ફકરા ૬.૨ (પાનું ૪૦૮ પર) નો ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે પડકારવામાં આવેલ હુકમથી અરજદારને

કોઈ રીતે હાનિ થતી નથી, કારણ કે પરત મોકલણી પછીની તપાસમાં આ બાબત સ્પષ્ટ થઈ જશે કે ગુજરાત ખાર જમીનો અધિનિયમમાં વ્યાખ્યાયિત 'ખાર જમીન' તરીકે સંબંધિત જમીન સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ મુક્ત છે કે નહીં. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે સક્ષમ સત્તાધિકારીને નિશ્ચિતરૂપે પોતાના અધિકારોનો ઉપયોગ કરવાની અને ઉક્ત મુદ્દે તપાસ કરવાની સત્તા છે. તેમણે એ પણ રજૂ કર્યું કે કાયદા મુજબ જમીનધારકે કલેક્ટર સમક્ષ એપ્લિકેશન કરવી આવશ્યક છે, જે ખાર જમીનો અધિનિયમ હેઠળ તપાસ કરશે અને તે જમીન 'ખાર જમીન' છે તેવું પ્રમાણિત કરશે, અને સ્વીકાર્ય રીતે, હાલના કેસમાં અરજદારે આવી કોઈ એપ્લિકેશન કરી નથી અને તેથી, આવી તપાસના અભાવે, પરત મોકલણીનો હુકમ ખામી પૂર્ણ કરશે. ત્યારબાદ શ્રી ઠક્કરે સોગંદનામાના ફકરા ૬.૪ ના કેટલાક ભાગનો (પાનું ૪૧૩ પર) ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ, મુક્ત જમીન સહિત સીલિંગ વિસ્તારમાંથી વધુ જમીન ધરાવતો ધારક, તેની વિગતો સંબંધિત સત્તાધિકારીને આપવાનો બંધાયેલ છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું કે કાયદામાં નિર્ધારિત પ્રક્રિયા પૂર્ણ કર્યા બાદ મુક્તિપ્રમાણપત્ર આવશ્યક છે. એપ્લિકેશનપત્રકની સામગ્રી અંગે, તેમણે એપ્લિકેશનપત્રકના ફકરા પસી (પાનું ૧૮ પર) નો, જમીન 'ખેતીલાયક નથી' એવા મુદ્દા પર, ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે વિવાદ તો અરજદારે પોતે જ ઊભો કર્યો છે કે જમીન અફરિયોગ્ય છે. ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની એપ્લિકેશનમાં, આ અદાલત નિશ્ચિતપણે મુદ્દાને તથ્યશોધક સત્તાધિકારી સમક્ષ મોકલી શકે છે. ત્યારબાદ તેમણે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.ના તા.

૧૮.૦૯.૨૦૦૦ના હુકમનો, વિશેષ કરીને પાનું ૧૫૫, ૧૫૬, ૧૫૮ નો ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે તેમાં સ્પષ્ટ રીતે નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે કે સુધારો કરવામાં આવે તો જમીન ખેતીલાયક બની શકે. ત્યારબાદ તેમણે એપ્લિકેશનપત્રકના ફકરા ૫(સી) સાથે વાંચવું પાનું ૮૦ (જે તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭ના હુકમનો ભાગ છે) નો, જમીન ખેતીલાયક છે કે નહીં તે મુદ્દે, ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે જમીન સુધારો ન થાય ત્યાં સુધી ખેતીલાયક નથી એવું જે નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે, તે હાલના અરજદારની જ રજૂઆતોમાંથી આવ્યું છે અને તેથી તેને બહુ મહત્વ આપવું યોગ્ય નથી અથવા તે બહુ મહત્વનું અને વિશ્વસનીય નથી. તેમણે એ પણ રજૂ કર્યું કે સંબંધિત સત્તાધિકારી પાસેથી મળતો રેકૉર્ડ આ મુદ્દા પર પ્રકાશ પાડી શકે. ત્યારબાદ તેમણે પાનું ૧૫૪, ૧૫૫, ૧૫૬ (શરૂઆત પાનું ૧૪૮થી થાય છે) નો ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે તેમાં પણ એ જ પ્રકારના નિરીક્ષણો પ્રતિબિંબિત થાય છે અને એવું જણાય છે કે તે તે કાર્યવાહીમાં પક્ષકાર તરીકે રહેલા હાલના અરજદારની રજૂઆતોનો જ ભાગ છે અને તે સત્તાધિકારીનું નિષ્કર્ષ નથી, પરંતુ અરજદારની રજૂઆત છે અને તેથી તેને નિષ્કર્ષ અને/અથવા નિરીક્ષણ ગણાવી શકાય નહીં. ત્યારબાદ તેમણે પાનું ૧૬૩, ૧૬૪ (ફકરા ૨, ૩) નો ઉલ્લેખ કર્યો, જે ડેપ્યુટી કલેક્ટર સમક્ષ અરજદારની રજૂઆતો છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭ના હુકમમાં નોંધાયેલા નિષ્કર્ષોને ડેપ્યુટી કલેક્ટર સમક્ષની રજૂઆતો માટે આધાર બનાવવામાં આવ્યા હતા. ત્યારબાદ તેમણે ડેપ્યુટી કલેક્ટર, ચોર્યાસી પ્રાંત, સુરતના તા. ૦૭.૦૭.૨૦૦૩ના હુકમનો (શરૂઆત પાનું ૧૭૧થી થાય છે)

ઉલ્લેખ કર્યો અને પાનું ૧૭૨, ૧૭૩, ૧૭૮, ૧૭૯ ઉપરના નિરીક્ષણો તરફ ધ્યાન દોર્યું તથા તેના પર આધાર મૂક્યો અને રજૂ કર્યું કે વિગતવાર કસરત કરવામાં આવી છે અને જી.આર.ટી.એ યોગ્ય રીતે મુદ્દો પરત મોકલ્યો છે. ત્યારબાદ તેમણે ડેપ્યુટી કલેક્ટર સમક્ષ અરજદારે દાખલ કરેલી લેખિત રજૂઆતોનો (પાનું ૧૬૩ પછીથી, સંબંધિત પાનું ૧૬૬ પર) ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે તેમાં નોંધાયું છે કે કાયદા મુજબ જે આવશ્યક છે તેવી કોઈ મુક્તિ અને/અથવા તે સંબંધિત જાહેરનામું અસ્તિત્વમાં નથી.

૮.૨ શ્રી ઠક્કરે ત્યારબાદ હાલના અરજદારના હક્કહસ્તાંતરક પૂર્વગામીઓ માટે એડવોકેટ શ્રી જે. બી. નાગરશેઠને સહાયક કલેક્ટર, ચોર્યાસી પ્રાંત, સુરત દ્વારા લખાયેલ તા. ૦૩.૦૬.૧૯૮૫ના પત્રનો (પાનું ૨૪૬ પર) ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે આ પત્રમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે જો થોડો સુધારો કરવામાં આવે તો જમીન ખેતીલાયક બની શકે અને ત્યારબાદ કાયદા હેઠળ જરૂરી પરવાનગી લેવી પડશે.

૮.૩ ઉપરોક્ત હકીકતોના પ્રકાશમાં, જ્યારે શબ્દ સામે શબ્દ અને નિષ્કર્ષ સામે નિષ્કર્ષ જેવી સ્થિતિ હોય છે, ત્યારે તેમણે પાનું ૨૦૦ નો ઉલ્લેખ કર્યો, જે આક્ષેપિત હુકમનો એક ભાગ છે, અને રજૂ કર્યું કે જી.આર.ટી. એ સ્પષ્ટપણે નોંધ્યું છે કે જ્યારે સ્પષ્ટ પુરાવો ઉપલબ્ધ ન હોય, ત્યારે મેટર પરત મોકલવાનો હોય છે અને તે મુજબ, અરજદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા તમામ મુદ્દાઓનો નિર્ણય કરવા માટે તેને યોગ્ય રીતે પરત મોકલવામાં આવ્યો છે. આ તબક્કે, તેમણે એપિલિકેશનના પરિણેદ પડી, પએફ નો (પાનું ૧૯ પર) ઉલ્લેખ કર્યો અને

રજૂ કર્યું કે ગામ નમૂના નં. ૭/૧૨ ના ઉતારા અને મહેસૂલી અભિલેખ જમીન કૃષિ જમીન છે કે ખર જમીન છે તે બાબતમાં નિશ્ચિત પુરાવો નથી, એવો કેસ પોતે અરજદારનો જ છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે જમીન ખર જમીન છે કે નહીં તે મુદ્દો હજી નક્કી થવાનો બાકી હોય, ત્યારે સંબંધિત સત્તાધિકારીને મામલાની તપાસ કરવાથી કંઈ અટકાવતું નથી.

૮.૪ ત્યારબાદ વિદ્વાન વકીલ શ્રી ઠક્કરે અદાલતનું ધ્યાન અરજદાર દ્વારા જી.આર.ટી. સમક્ષ રજૂ કરાયેલ લેખિત રજૂઆતો તરફ દોર્યું (પાનું ૧૮૮ થી શરૂ થાય છે, સંબંધિત બાબત પાનું ૧૯૧ પર છે) અને રજૂ કર્યું કે, જો પ્રયત્નો કરવામાં આવે તો જમીન ખેતીલાયક બની શકે છે, અને આ બાબત અરજદારે પોતે જ સ્વીકારી છે, તો પછી મામલામાં તપાસ હાથ ધરવામાં આવે.

૮.૫ હાલના અરજાની જાળવણીક્ષમતા અંગેના પાસા પર, તેમણે નડિયાદ તાલ ખરીદ વેચાણ સંઘ લિ. વિ. ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય ના મામલામાં આપવામાં આવેલ નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરી અને તેના પર નિર્ભરતા દર્શાવી, જે ૧૯૯૭ (૨) જી.સી.ડી. ૩૧૪ (ગુજ) માં અહેવાલિત છે, અને રજૂ કર્યું કે હાલના મામલામાં પણ જી.આર.ટી. એ કેટલાક પાસાઓ અંગે તપાસ કરવાનો નિર્દેશ આપી મુદ્દાને પરત મોકલ્યો છે, જેનાથી અરજદારને કોઈ મુશ્કેલી ઊભી થતી નથી. ત્યારબાદ તેમણે આ પાસા અંગે પ્રેમ જીત સિંહ ગુજરાલ વિ. ડેટ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલ અને અન્ય ના મામલામાં આપવામાં આવેલ નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કર્યો, જે એ.આઈ.આર. ૨૦૦૫ અલ્હાબાદ ૩૫૧ માં અહેવાલિત છે.

૮.૬ ત્યારબાદ સામાવાળા નં. ૬ તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે આ અદાલત દ્વારા હાલની અરજિ સ્વીકારતાં તા. ૨૪.૦૯.૨૦૧૦ના રોજ પસાર કરાયેલ હુકમનો ઉલ્લેખ કર્યો. તેમણે રજૂ કર્યું કે અરજદારને બાંહેધરી દાખલ કરવા નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેના આધિન આ અદાલત દ્વારા યથાસ્થિતિ જાળવવાનો હુકમ આપવામાં આવ્યો હતો. તેમણે તે મુજબ પાનું ૯૪૨, ૯૪૩ પરના દસ્તાવેજોનો ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે કેટલાક ગીરા બનાવવામાં આવ્યા છે, જે અદાલતની પરવાનગી વિના કરવામાં આવ્યા છે અને તે આ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમના વિરુદ્ધ છે, અને માત્ર તે જ આધારે હાલની અરજિ ફગાવી દેવા યોગ્ય છે. ત્યારબાદ તેમણે પાનું ૯૫૫નો ઉલ્લેખ કર્યો, જે વધારાની સુરક્ષા સર્જવા માટેનું ગીરાખત છે, ખાસ કરીને તેની કલમ ૪માં પાનું ૯૫૭ પરની વિગતો, પાનું ૯૭૯ પરના અનુસૂચિ ૧ સાથે વાંચવા જેવી છે, જેમાં તારીખ મહત્વની છે, અને તે આ અદાલત દ્વારા અરજિ સ્વીકારવાના હુકમ પછીની છે. ત્યારબાદ તેમણે ઉક્ત અનુસૂચિ ૧ના પાનું ૯૮૦ પરની મુદ્દા નં. ૬નો ઉલ્લેખ કર્યો, જેમાં સુવિધાની રકમ રૂ. ૧૬૦ કરોડ દર્શાવવામાં આવી છે. આમ, સંક્ષેપમાં, વિદ્વાન વકીલ શ્રી ઠક્કરના જણાવ્યા મુજબ, આ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમ પછી જમીન ગુપ્ત રીતે ગરિ મૂકી દેવામાં આવી છે. તેથી, અરજદારનું વર્તન ઘણું કઠી જાય છે. ત્યારબાદ તેમણે મહેસૂલી નોંધપોથી (ગામ નમૂનો નં. ૭, પાનું ૯૮૬)નો ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે ઉપરોક્ત વ્યવહાર મહેસૂલી નોંધોમાં પ્રતિબિંબિત થતો નથી. તે મુજબ, તેઓ રજૂ કરે છે કે જે

પક્ષકારે કાયદેસરની અદાલતના હુકમનો ભંગ કર્યો હોય અને ઉપરોક્ત કવાયત ગુપ્ત રીતે કરી હોય, તે આ અદાલત પાસેથી કોઈ રાહત મેળવવા હકદાર નથી.

૮.૭ આવી રાહત મંજૂર કરી શકાય કે નહીં, તે મુદ્દા સંદર્ભે તેમણે ડી.એલ.એફ. હાઉસિંગ કન્સ્ટ્રક્શન (પી) લિ. વિ. દિલ્લી મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૬ એસ.સી. ૩૮૬ માં અહેવાલિત નિર્ણય પર, ખાસ કરીને પરિષદ ૧૮ પર આધાર મૂક્યો અને રજૂ કર્યું કે આ તબક્કે સક્ષમ સત્તાધિકારીએ હજી નક્કી કરવાનાં મુદ્દાઓને પૂર્વગ્રહિત કરવાનો પ્રયત્ન ગંભીર અણન્યાય પેદા કરી શકે છે અને અનુરૂપે, પરત મોકલવાના હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં. તેમણે ૦૧.૦૨.૨૦૦૭ તારીખના એસ.સી.એ. ૧૧૨૩૮ ઓફ ૧૯૯૪ માં આપેલ, કોરમ: માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ આર.એસ. ગર્ગના નિર્ણય પર પણ આધાર મૂક્યો. ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરતાં તેમણે હાલની અરજિ નામંજૂર કરવાની વિનંતી કરી.

૯. સામાવાળાઓ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત રજૂઆતોના પ્રત્યુત્તરમાં, અરજદાર તરફથી વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું કે સામાવાળા નં. ૬ ને એપિલિકેશનમાં સ્વતંત્ર રીતે કોઈ હકદારી નથી. રજૂ થયું કે આ પાસા અંગે વિગતવાર સોગંદનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું છે. અરજદાર તરફથી વિદ્વાન વકીલે પાનું ૩૨૩ નો ઉલ્લેખ કર્યો (જે હાલની એપિલિકેશનમાં સામાવાળા નં. ૬ થી ૮ દ્વારા ભાગરૂપ સામાવાળા તરીકે જોડાવા માટેની નાગરિક એપિલિકેશન છે) (સોગંદનામું પાનું ૩૧૫ થી શરૂ થાય છે), જે અરજદારે તા. ૦૧.૧૧.૨૦૧૭ ના રોજ દાખલ કરેલું

વધારાનું સોગંદનામું છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે હાલની એપ્લિકેશન દાખલ થયા બાદ, સામાવાળા નં. ૬ થી ૮ દ્વારા દાખલ કરાયેલા દાવાઓ નામંજૂર થયા હતા. તેમણે તે વાંધાઓનો ઉલ્લેખ કર્યો, જેના આધારે સામાવાળા નં. ૬ એ હાલની એપ્લિકેશનમાં પોતાની હકદારીનો દાવો કર્યો હતો, જેને આ અદાલતે સ્વીકાર્યા હતા અને તેથી આ અદાલત તેનાથી આગળ જઈ શકે નહીં. તેમણે રજૂ કર્યું કે લેખિત એપ્લિકેશનમાં તેમની જ દલીલોને વિરુદ્ધ એવું કહેવાયું છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે આ સામાવાળા/સામાવાળાઓના પોતાના જ કહેવા મુજબ સીલિંગ અધિનિયમ લાગુ પડવાનું નહોતું; સમગ્ર સર્વે નંબરના માલિક તેઓ જ હતા; અને એપ્લિકેશન લંબિત રહેતી વખતે દાવો નામંજૂર થઈ ગયો છે. તેમણે પાનું ૩૩૧ પરના જોડણી હુકમનો ઉલ્લેખ કર્યો, જેમાં પાનું ૩૩૬ પરનો ફકરો ૭ સંબંધિત છે, અને રજૂ કર્યું કે આ અદાલતે કેટલાક વ્યાપક પાસાઓનું વિચારણા કર્યું હતું અને નાગરિક એપ્લિકેશન મંજૂર કરી હતી. ત્યારબાદ તેમણે પાનું ૩૩૮ નો ઉલ્લેખ કર્યો, જે આ અદાલતનો હુકમ છે. ત્યારબાદ તેમણે ઓ.૭ આર.૧૧ હેઠળ અરજદારે રજૂ કરેલી એપ્લિકેશનનો ઉલ્લેખ કર્યો

સામાવાળા દ્વારા પ્રસ્તુત થયેલા દાવામાં સી.પી.સી. ત્યારબાદ તેમણે પાનું ૩૭૫, પરિચ્છેદ ૧૧.૩ (ડી.બી.ના હુકમની માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે પુષ્ટિ કરી) નો ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે પક્ષકાર તરીકે જોડવાની માંગણી કોઈક દુર્ભાવના સાથે અને કોઈક બાહ્ય વિચારણા મેળવવાના હેતુથી કરવામાં આવી હતી. લોકસ સ્ટેન્ડી ના પ્રશ્ન અંગે તેમણે પાનું ૩૭૭ નો ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું

કે પક્ષકાર તરીકે જોડવાના હુકમ પછી દાવાનો નિર્ણય થઈ ગયો છે અને તેથી સામાવાળા નં. ૬ થી ૮ ની લોકસ સ્ટેન્ડી નો મુદ્દો મહત્વનો બને છે. તેમની રજૂઆત મુજબ, અનુવર્તી વિકાસના પ્રકાશમાં તેમને કતઈ લોકસ સ્ટેન્ડી નથી.

૯.૧ ઉપરોક્તના પ્રતિઉત્તરમાં, વિદ્વાન વકીલ શ્રી ઠક્કરે રજૂ કર્યું કે, સામાવાળા નં. ૬ પક્ષકાર સામાવાળા હોય તે જ ક્ષણે, તેમને અદાલતને સંબોધિત કરવાનો હક પ્રાપ્ત થાય છે.

૧૦. સામાવાળા નં. ૯ અંગે જ્યાં સુધી પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી મેં શ્રી એમ.ટી.એમ. હકીમને સાંભળ્યા છે. પ્રારંભે, તેમણે રજૂ કર્યું કે વિવાદિત જમીન પર સીલિંગ અધિનિયમ લાગુ પડતું નથી તેવા અરજદારના દાવાને સામાવાળા નં. ૯ ટેકો આપે છે. તેમ છતાં, તેમણે રજૂ કર્યું કે સામાવાળા નં. ૯ની એકમાત્ર ચિંતા એ છે કે હક, માલિકી અને હિત અંગેના દાવાઓ માટેના દાવાઓ સામાવાળા નં. ૯ અને અરજદાર વચ્ચે ચાલુ છે. તેમણે આ અદાલતે વિશેષ નાગરિક એપિલિકેશન ૮૮૪૮ ઓફ ૨૦૦૨ તથા સંબંધિત બાબતોમાં તા. ૦૮.૦૮.૨૦૦૭ના રોજ આપેલા ચુકાદા અને હુકમનો ઉલ્લેખ કર્યો (સંબંધિત પાનાં ૧૨૬, ૧૪૫, ૧૪૭ પર) અને રજૂ કર્યું કે માલિકીના પ્રશ્નને ખુલ્લો રાખવામાં આવ્યો છે અને એપિલિકેશનનો નિર્ણય ફક્ત મહેસૂલ નોંધો વગેરે બાબતે જ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમણે રજૂ કર્યું કે નાગરિક દાવો નં. ૩૮૮/૨૦૦૬ (સામાવાળા નં. ૯ દ્વારા) અને ૧૪૩/૨૦૦૭ (અરજદાર દ્વારા) એવા બે દાવાઓ દાખલ કરવામાં આવ્યા છે, જે બાકી છે. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે આંક પની એપિલિકેશનનો

નિર્ણય અરજદારના પક્ષે કરવામાં આવ્યો હતો, જેના વિરુદ્ધ હુકમ સામેની બે અપીલો કરવામાં આવી હતી. તેમણે હુકમ સામેની અપીલ નં. ૩૭૫ ઓફ ૨૦૦૭ સાથે હુકમ સામેની અપીલ નં. ૮૬ ઓફ ૨૦૦૭ તથા તેમાં રહેલી નાગરિક એપ્લિકેશનમાં તા. ૧૨.૦૩.૨૦૦૮ના રોજ આપવામાં આવેલ સંયુક્ત ચુકાદા અને હુકમનો ઉલ્લેખ કર્યો (પાનું ૮૫૯થી આગળ). સંબંધિત ભાગ, પરિચ્છેદ ૧૭થી આગળ (પાનું ૮૮૦થી શરૂ થાય છે) તરફ ધ્યાન દોરી તેમણે રજૂ કર્યું કે અરજદારના પક્ષે આંક પની નીચે આપવામાં આવેલ હુકમ રદ કરવામાં આવ્યો હતો અને યથાસ્થિતિનો હુકમ આપવામાં આવ્યો હતો. તેમણે વિનંતી કરી કે પક્ષકારોના હક અને માલિકી સંબંધે કોઈ અવલોકનો કરવામાં ન આવે. સીલિંગ અધિનિયમના લાગુ પડવાના પ્રશ્ન અંગે જ્યાં સુધી પ્રશ્ન છે, તેમણે ફરી રજૂ કર્યું કે સામાવાળા નં. ૯ અરજદારને ટેકો આપે છે.

૧૧. અરજદાર તરફથી રજૂ થતા વિદ્વાન વકીલે પોતાની દલીલોને આગળ વધારતાં હાલની અરજામાં માંગવામાં આવેલી અરજઓનો ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે અરજદાર પ્રથમ અવસ્થાની અદાલત સમક્ષ માંગવામાં આવતી એવી ઘોષણાત્મક રાહત માગતો નથી. અરજ '૧૪[એએ]' એક ઉમેરો છે, પરંતુ જ્યાં સુધી અરજ '૧૪[બીબી]' નો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી તે અરજ 'બી' નો પ્રતિસ્થાપન છે. અરજદાર મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.ના હુકમને યથાવત્ રાખવાની અરજ કરે છે, જે અરજદારના હિતમાં છે. તેમણે શરૂઆતમાં જ દલીલ કરી કે વિવાદિત જમીન અંગેના તેમના પૂર્વ હકધારકો વચ્ચે થયેલા વ્યવહારો

સાથે અરજદારનો કોઈ સંબંધિત સંબંધ નથી. તેમનો સંબંધ માત્ર એટલો જ છે કે વિવાદિત જમીન પર સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ લાગુ પડે છે કે નહીં, અને તેમની રજૂઆત મુજબ, તે લાગુ પડતી નથી. તેમણે રજૂ કર્યું કે ૧૯૯૭નું દસ્તાવેજ વગેરેનો સીલિંગ અધિનિયમ સાથે કંઈક સંબંધિત પ્રભાવ હોવાથી, તે ઉપર આધાર રાખવામાં આવે છે અને અન્યથા નહીં.

૧૧.૧ તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે કેટલીક નિર્વિવાદ હકીકતો છે, યથા: (૧) વિવાદિત જમીન નિર્વિવાદ રીતે 'ખાર નો ખરાબો' છે અને તે બાગાયત છે અથવા અન્ય કંઈક છે, એવો કોઈનો પણ કેસ નથી. તેમણે ફરી પરિશિષ્ટ 'વી' માં પૃષ્ઠ ૨૪૨ ઉપરના કમી જાસ્તી પત્રકનો ઉલ્લેખ કર્યો અને કોલમ નં. ૪, એટલે કે જમીનનો પ્રકાર, તરફ ધ્યાન દોર્યું, જેમાં વિવાદિત જમીન એટલે કે સર્વે નં. ૫૦૬ સામે 'ખાર નો ખરાબો' દર્શાવવામાં આવેલ છે, જે 'બી-૧' પ્રકારની જમીન તરીકે દર્શાવાયેલ છે, અને રજૂ કર્યું કે તેથી, મહેસૂલી નોંધ મુજબ, જમીન 'ખાર નો ખરાબો' છે. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે જમીનની શ્રેણી 'બી-૧' છે, જે 'અખેતીલાયક ખાર નો ખરાબો' છે. તેમણે અદાલતનું ધ્યાન સરકારની જમીન માટે જાળવવામાં આવતી મહેસૂલી હિસાબની માર્ગદર્શિકા તરફ પણ દોર્યું, જેમાં 'બી-૧' ને 'ના ખેડાય એવી જમીન' તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યું છે, એટલે કે અખેતીલાયક જમીન, અને તે મુજબ પ્રશ્નાધીન જમીન અખેતીલાયક ખાર ખરાબાની જમીન છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે આ જમીન તેના ભૌગોલિક સ્થાનને

કારણે ખાર ખરાબાની જમીન છે. તે એવી જગ્યાએ આવેલી છે જ્યાં નદીનું પાણી અને અરબી સમુદ્ર ભેગાં થાય છે અને તેથી, તે અખેતીલાયક જમીન છે.

૧૧.૨ ત્યારબાદ તેમણે રજૂ કર્યું કે અરજદારે આ જમીન વિવિધ વેચાણકર્તાઓ પાસેથી નોંધાયેલ વેચાણદસ્તાવેજો દ્વારા, યોગ્ય પ્રક્રિયા અનુસરીને ખરીદી છે અને નામફેરફારની એન્ટ્રીઓ પણ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સુધી પુષ્ટિ પામી ચૂકી છે, અને આ નિર્વિવાદ હકીકત છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે આ અરજી: અમુક આધાર પર આગળ વધે છે, યથા: (૧) સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ વિવાદાસ્પદ જમીનને લાગુ પડતી નથી (એ કારણસર કે તે અફૃષિયોગ્ય જમીન છે. વધુમાં, ખાર લેન્ડ્સ અધિનિયમની જોગવાઈઓ પણ વિવાદાસ્પદ જમીનને લાગુ પડતી નથી. તેમજ, સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩(૧)(અઅ) ની જોગવાઈઓ પણ વિવાદાસ્પદ જમીનને લાગુ પડશે નહીં); (૨) અરજદારના હકો અને દલીલોને અસ્પર્શિત રાખીને પણ, જો અદાલત આ નિષ્કર્ષે પહોંચે કે સીલિંગ અધિનિયમ વિવાદાસ્પદ જમીનને લાગુ પડે છે, તો પણ શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહી ‘ડિક્ટેટ’ ના સિદ્ધાંતથી સંપૂર્ણપણે દૂષિત બને છે, કારણ કે તે સંપૂર્ણપણે જિલ્લા કલેક્ટરના આદેશાધીન થઈ શરૂ કરવામાં આવી છે અને કલેક્ટરથી નીચલી કોઈપણ સત્તા કાનૂન હેઠળ આવી કાર્યવાહી શરૂ કરી શકતી નહોતી; (૩) અંતે, તે સત્તાધિકારીને સોંપાયેલી સત્તાઓનો માત્ર રંગીન અને નિશાનાબદ્ધ ઉપયોગ ઠરે છે, જે માત્ર હાલના અરજદારને તેઓને જ જાણીતા કારણોસર હેરાન કરવા માટે કરવામાં આવ્યો છે.

૧૧.૩ તેમણે રજૂ કર્યું કે અરજદાર ટાઉનશિપ બાંધવા ઇચ્છુક છે અને તેણે વ્યાપારી પાસા ઉપરાંત સામાન્ય માણસો અને સમાજના લોકોના મહાન હિતાર્થે વર્ષ ૧૯૯૬માં તેવું ઢ્રષ્ટિગોચર કર્યું હતું. તેમણે રજૂ કર્યું કે તે સમયના માનનીય મુખ્ય પ્રધાનએ પણ આવી યોજના હોય તે માટે પ્રોત્સાહન આપ્યું હતું અને રાજ્યના પ્રતિનિધિઓ સાથેની બેઠકની મિનિટ્સ ઉક્ત હકીકતને સમર્થન આપે છે.

૧૧.૪ જ્યાં સુધી રાજ્યનો એવો આક્ષેપ છે કે જમીન ઇરાદાપૂર્વક ૬૭ વ્યક્તિઓ વચ્ચે વહેંચવામાં આવી છે, ત્યાં સુધી અરજદાર તરફથી વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું કે પ્રથમ તો, તે કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત નથી; બીજું, આવી વહેંચણી પાછળનો ઇરાદાપૂર્વકનો હેતુ રાજ્યએ દર્શાવ્યો નથી; ઉપરાંત, આ તમામ ૬૭ વ્યક્તિઓ કુટુંબના સભ્યો છે; વધુમાં, આ જમીન શરૂઆતથી જ 'ખારનો ખરાબો' હોવાથી, અરજદારે સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ નિર્ધારિત પ્રક્રિયામાંથી પસાર થવાની જરૂર નથી. માત્ર દલીલ ખાતર માન્ય રાખીએ કે આવી પ્રક્રિયામાંથી પસાર થવું આવશ્યક હતું, તો પણ સામાવાળા – રાજ્યએ તે તક ગુમાવી દીધી છે અને હવે, આટલા વર્ષો પછી, તે અરજદારને આવી પ્રક્રિયાઓમાંથી પસાર થવાનું કહી શકતું નથી.

૧૧.૫ અરજદાર તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું કે સામાવાળા – રાજ્ય આટલા વર્ષો બાદ મામલાને પરત મોકલવામાં ન્યાયસંગત છે કે કેમ, તેનો જવાબ 'ના' એવો જ થશે. તેમણે જી.આર.ટી.ના આક્ષેપિત હુકમનો, વિશેષ

કરીને પાનું ૨૦૨ પરનો કાર્યકારી ભાગ, સંદર્ભિત કરીને રજૂ કર્યું કે સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩૮ હેઠળ કેટલાક માપદંડો છે, જેના આધારે પુનરીક્ષણની સત્તાઓનો ઉપયોગ થવો જોઈએ.

તેમણે રજૂ કર્યું કે હાલના કાર્યવાહી કલમ ૩૮ હેઠળના વ્યાપ અને સત્તાઓની હદ બહારની છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે આ કલમમાં નિર્ધારિત વિશિષ્ટ માપદંડો છે અને તે માપદંડોથી આગળ જઈ શકાય નહીં. તેમણે રજૂ કર્યું કે કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત અધિક્રમ હોવાથી નીચલી સત્તા ઉચ્ચ સત્તાની કાર્યવાહીનો નિર્ણય કરી શકતી નથી. તેમણે રજૂ કર્યું કે કલેક્ટરની કાર્યવાહીનો નિર્ણય જી.આર.ટી. કરી શકે, પરંતુ મામલતદાર અને એ.એલ.ટી., જે કલેક્ટર કરતાં નીચલી સત્તા છે, તે કરી શકતા નથી. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે પાનું ૨૪૨ (કામી કસ્તી પત્રક) સર્વે સેટલમેન્ટ દસ્તાવેજ છે. તે ફેરફાર એન્ટ્રીના હેતુઓ માટે અથવા રાજસ્વ હેતુઓ માટે નથી અને તે માત્ર જમીનનું વર્ગીકરણ દર્શાવે છે. આ સંદર્ભમાં, તેમણે સંહિતાની કલમ ૧૮નો ઉલ્લેખ કર્યો, જે 'સર્વે અધિકારીઓ' માટે છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે સર્વે અધિકારીઓના ફરજોમાંથી એક ફરજ નિશ્ચિત જમીનનું વર્ગીકરણ કરવાનું છે. વિષયવસ્તુની જમીનનું રાજસ્વ હેતુ માટે મૂલ્યાંકન કરવામાં આવેલ નથી. ત્યારબાદ તેમણે જમીનના વર્ગીકરણ માટે ગુજરાત જમીન મહેસૂલ નિયમો, ૧૯૭૨ (પ્રકરણ ૩), ખાસ કરીને નિયમો ૭ અને ૩નો ઉલ્લેખ કર્યો. નિયમો મુજબ, જમીનનું વર્ગીકરણ શું છે તે અંગે સર્વે અધિકારીઓ દ્વારા જમીનની ઓળખ કરવી આવશ્યક છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે આ નિયમો સંહિતાની

કલમ ૧૧૨ સાથે વાંચવાના છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે પ્રશ્નાધીન જમીનનું ઉપરોક્ત વર્ગીકરણ આજદિન સુધી બદલાયેલ નથી અને સંબંધિત પુરાવા રજૂ કરીને રાજ્યએ આવો કોઈ કેસ પણ મૂક્યો નથી. તેમણે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.ના તા. ૧૮.૦૯.૨૦૦૦ના હુકમનો ઉલ્લેખ કર્યો (જે પાનું ૧૪૯થી ૧૫૩ થાય છે) અને રજૂ કર્યું કે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.એ પોતાના હુકમમાં પણ નિરીક્ષણ કર્યું છે કે જમીન 'બી-૧' વર્ગની જમીન તરીકે વર્ગીકૃત છે (સંબંધિત પાનું ૧૫૦ પર). ત્યારબાદ તેમણે પાના ૧૫૪ અને ૧૫૬ પર કરાયેલા નિરીક્ષણોનો ઉલ્લેખ કર્યો, જેમાં જણાવાયું છે કે જમીન પોટ ખરાબા છે અને ઘણો પ્રયત્ન કરવામાં આવે તો ખેતીલાયક બની શકે છે. અરજદાર તરફથી હાજર વિધમાન વકીલે રજૂ કર્યું કે ૭/૧૨ ઉતારા અને આવા અન્ય દસ્તાવેજોમાં પણ આ જમીન 'ખારનો ખરાબો' તરીકે દર્શાવવામાં આવી છે.

૧૧.૬ અરજદાર તરફના વિદ્વાન વકીલે ત્યારબાદ અરજની પરિચ્છેદ ૩(એ) થી ૩(એચ) (પાનું ૪ આગળ) નો ઉલ્લેખ કર્યો, જે અરજદારના હકના પૂર્વવર્તીઓએ જમીન કેવી રીતે પ્રાપ્ત કરી તે બાબત સંબંધિત છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે કોઈપણ પ્રત્યુત્તરમાં સામાવાળા – રાજ્ય દ્વારા કોઈપણ આક્ષેપોનો જવાબ આપવામાં આવ્યો નથી અને જે કંઈ પ્રત્યુત્તર દાખલ કરવામાં આવ્યું છે તે આક્ષેપોથી પર છે. અરજદાર તરફના વિદ્વાન વકીલે ત્યારબાદ પરિચ્છેદ ૮ આગળ (પાનું ૨૩ થી ૨૬) નો ઉલ્લેખ કર્યો, જેમાં ખાર લેન્ડ્સ અધિનિયમ હેઠળ આવતી અને તે હેઠળ ન આવતી જમીનો સંબંધિત આક્ષેપો તથા વિગતો

દર્શાવવામાં આવી છે. તેમણે પોતાની રજૂઆતોના આધાર પર દલીલ કરી કે વર્ગીકરણની આ કસરત હાથ ધરવાની સત્તા કયા પ્રાધિકરણને છે અને શું ભિન્ન અધિનિયમો હેઠળ આવી કસરત હાથ ધરવા માટે બહુવિધ પ્રાધિકરણો હોઈ શકે. તેમની રજૂઆત મુજબ, આવા હેતુ માટે માત્ર એક જ પ્રાધિકરણ હોવું જોઈએ.

૧૧.૭ અરજદાર તરફથી હાજર શીખેલ વકીલે અદાલતનું ધ્યાન અરજદાર તરફથી દાખલ કરવામાં આવેલા અધિક સોગંદનામા તરફ દોર્યું (જે પાનું ૨૦૩ થી શરૂ થાય છે), જેથી એ દર્શાવી શકાય કે એપ્લિકેશન તા. ૨૪.૦૮.૨૦૧૦ની છે અને તા. ૧૧.૦૮.૨૦૧૪ના રોજ આ વધારાનું સોગંદનામું અરજદારે પોતાની એપ્લિકેશનના સમર્થનમાં દાખલ કર્યું છે અને તે તારીખ સુધી, અર્થાત્ તા. ૧૧.૦૮.૨૦૧૪ સુધી, રાજ્ય સરકાર દ્વારા કોઈ જવાબ દાખલ કરવામાં આવ્યો ન હતો. તેમણે પાનું ૨૧૦ પછીની કલમ ૩(બી)નો ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે ૧૯૬૭થી દુરસ્તી પત્રક યથાવત્ કોઈ ફેરફાર વિના ચાલુ રહ્યું છે અને તેના વિરોધમાં રાજ્ય સત્તાધિકારી અથવા અન્ય સામાવાળાઓ તરફથી કંઈપણ પ્રતિસાદ આપવામાં આવ્યો નથી.

૧૧.૮ સુધારા દ્વારા એપ્લિકેશનનો વ્યાપ વિસ્તૃત કરવાની બાબત અંગે, અરજદાર તરફથી વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું કે સુધારો સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૮૯૮૮ ઓફ ૨૦૧૪ તથા સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૪૯૨૦ ઓફ ૨૦૧૪ દાખલ કરીને માંગવામાં આવ્યો હતો. તેમણે સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૮૯૮૮ ઓફ ૨૦૧૪ માં પસાર કરાયેલા હુકમનો ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂ કર્યું કે રાજ્ય સરકારે

ઉક્ત એપ્લિકેશનનો વિરોધ કર્યો હતો, અર્થાત્ રાજ્યના હસ્તે પ્રતિરોધ અને પ્રતિસાદ હતો, જેને આ અદાલતની સમક્ષ પીઠ દ્વારા નામંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો. તે હુકમ આજદિન સુધી સામાવાળા – રાજ્ય દ્વારા ક્યાંય પડકારવામાં આવ્યો નથી. ત્યારબાદ પણ, જવાબમાં સામાવાળા – રાજ્ય દ્વારા એવો કોઈ વાંધો લેવાયો નથી. તેમજ, સામાવાળા – રાજ્યએ તેમના જવાબોમાં સુધારાઓ અંગે કોઈ જવાબ આપ્યો નથી.

૧૧.૯ અરજદાર તરફના વિદ્વાન વકીલે અદાલતનું ધ્યાન સામાવાળા – રાજ્યના પ્રથમ જવાબ તરફ અને ત્યારબાદ રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલા અધિક જવાબી સોગંદનામા (પાનું ૨૯૪ પર) તરફ દોર્યું, જે ૧૧.૦૪.૨૦૧૬ના રોજ, અર્થાત્ અગાઉના જવાબના લગભગ બે વર્ષ બાદ અને એપ્લિકેશન દાખલ થયાના ૦૬ વર્ષ બાદ, તે પણ એપ્લિકેશનમાં સુધારો થયા પછી અને અધિક દસ્તાવેજો રજૂ કર્યા પછી દાખલ કરવામાં આવ્યું છે, અને રજૂ કર્યું કે તેમાંના મોટા ભાગના મુદ્દાઓ અગાઉના જવાબની પુનરાવર્તનરૂપ છે. ત્યારબાદ તેમણે ઉક્ત સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૫ (પાનું ૨૯૮ પર)થી આગળના વિષયવસ્તુ તરફ ધ્યાન દોર્યું અને રજૂ કર્યું કે તેમાં ક્યાંય આવતું નથી કે અરજદારે ખેડૂતો પાસેથી જમીન ખરીદી છે અને તે ખેતીના હેતુ માટે છે. તેમણે સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૭ (પાનું ૩૦૨ પર)માં ઉલ્લેખિત 'ટેન્યોર' શબ્દ પર ભાર મૂક્યો અને ત્યારબાદ અદાલતને સોગંદનામાના પાનું ૩૦૭ તરફ રજૂ કર્યું. તેમણે રજૂ કર્યું કે 'ખાર લેન્ડ્સ એક્ટ' કોઈ પણ પરિસ્થિતિમાં વિવાદિત જમીન પર લાગુ પડી શકતો

નથી. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે કાર્યવાહીમાં 'ખાર નો ખરાબો'ના સ્થાને ઢીલા અર્થમાં 'ખાર લેન્ડ' શબ્દનો ઉપયોગ થયો છે અને સંભવ છે કે તે કારણે સત્તાધિકારીઓએ જમીનને 'ખાર લેન્ડ' ગણતાં તે મુજબ કાર્યવાહી કરી હોય. તેમણે રજૂ કર્યું કે 'ખાર લેન્ડ' અને

'ખારનો ખરાબો' અને 'ખારનો ખારાબો' બન્ને જુદા છે અને પ્રશ્નાધીન જમીન 'ખારનો ખારાબો' છે. આ બે જવાબોમાંથી એ ખુદ્દું પડે છે કે અભિલેખ પર રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજો અંગે સરકાર વિવાદ ઉઠાવતી નથી. તેમણે રજૂ કર્યું કે ગુજરાત ખાર લેન્ડ્સ અધિનિયમ રદ થાય તે પહેલાં પણ અરજદારના હકદસ્તાંતરણ પૂર્વજોને કે અરજદારને સામાવાળા – રાજ્ય સત્તાધિકારીઓ દ્વારા કોઈ નોટિસ આપવામાં આવી નહોતી. હવે, કારણ કે ખાર લેન્ડ્સ અધિનિયમ ૨૦૦૦થી રદ થઈ ગયો છે, તેથી, ભલે અરજદાર મુક્તિ માટે પુનઃપ્રાપ્તિ મેળવવા ઇચ્છે, તો પણ અરજદાર તે મેળવી શકતો નથી, કારણ કે અધિનિયમ પોતે જ રદ થઈ ગયો છે.

૧૧.૧૦ ત્યારબાદ તેમણે સામાવાળા – રાજ્ય દ્વારા તા. ૦૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ દાખલ કરાયેલ ત્રીજા પ્રતિશપથપત્ર-જવાબ (પાનું ૩૭૮થી શરૂ થાય છે) તરફ અદાલતનું ધ્યાન દોર્યું, એટલે કે અરજિ દાખલ થયાના આશરે ૦૭ વર્ષ પછી. તેમણે રજૂ કર્યું કે પ્રથમ વખત, આ જવાબ દ્વારા, અરજિની જાળવાપાત્રતા અંગે રાજ્ય દ્વારા પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો છે. તેમણે આ અદાલત સમક્ષ પાનું ૩૮૨ પરના ઉક્ત પ્રતિશપથપત્ર-જવાબની વિગતો રજૂ કરી અને જણાવ્યું કે 'ખાર

લેન્ડ' તેમજ સંબંધિત સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા બહાર પાડવામાં આવનાર જાહેરનામા વગેરે અંગે પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે સર્વે સેટલમેન્ટનો મુદ્દો અરજિમાં યોગ્ય રીતે લેવામાં આવ્યો છે, જેના અંગે સામાવાળા – રાજ્ય દ્વારા કોઈ જવાબ આપવામાં આવ્યો નથી. આ સંદર્ભે તેમણે અરજદાર દ્વારા દાખલ કરાયેલા અધિક પ્રતિશપથપત્રની વિગતો તરફ, ખાસ કરીને, પાનું ૨૧૦, ૨૧૧ પર, અદાલતનું ધ્યાન દોર્યું.

૧૧.૧૧ ત્યારબાદ તેમણે અદાલતનું ધ્યાન સામાવાળા – રાજ્ય દ્વારા પાનું ૧૦૦૫ પર દાખલ કરાયેલા અંતિમ જવાબી સોગંદનામા તરફ દોર્યું, જે તારીખ ૧૧.૦૩.૨૦૧૮નું છે, અને રજૂ કર્યું કે આ જવાબી સોગંદનામામાં અરજિના ગુણદોષ વિષે જરાય ચર્ચા કરવામાં આવી નથી, કારણ કે તેમાં માત્ર એટલું વર્ણવવામાં આવ્યું છે કે પ્રશ્નાધીન જમીન એક વ્યક્તિ પાસેથી બીજી વ્યક્તિને કેવી રીતે હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી. અરજિમાં ઉઠેલો મુદ્દો એ છે કે પ્રશ્નાધીન જમીન પર સીલિંગ અધિનિયમ લાગુ પડે છે કે નહીં અને નિશ્ચિત મુદ્દાઓ અંગે મેટર પરત મોકલવામાં જી.આર.ટી. યોગ્ય છે કે નહીં; અને આ અરજિનો પ્રશ્નાધીન જમીનના હક્કમાલિકી તથા અન્ય પાસાઓ સાથે કોઈ સંબંધ નથી. તેમણે રજૂ કર્યું કે વારંવાર એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે રૂપિયા ૩/- ના સ્ટેમ્પ પેપર પર વેચાણ દસ્તાવેજો તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા; જોકે અદાલતનું ધ્યાન આ તરફ દોરવામાં આવતું નથી કે અરજદારએ વર્ષ ૨૦૦૭માં જરૂરી સ્ટેમ્પ

શુલ્ક સાથે દંડ અને વ્યાજ પણ ચુકવી દીધા હતા, જેથી અરજદારનો વાસ્તવિક મુદ્દો સુરક્ષિત રહી શકે.

૧૧.૧૨ જમીનને ખર જમીનો અધિનિયમ હેઠળ અધિસૂચિત કરવામાં આવી નથી, તે મુદ્દા અંગે તેમણે અદાલતનું ધ્યાન પાનું ૧૦૪૯ તરફ દોર્યું, જે ગામ નમૂનો નં. ૬ છે અને જેમાં ફેરફાર નોંધ દર્શાવવામાં આવી છે, જે નાણાકીય હેતુ માટે નિર્ધારિત છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે 'દુસ્તી પત્રક' મહેસૂલી દસ્તાવેજોમાં મૂળભૂત દસ્તાવેજ છે (જે પાનું ૨૪૨ પર છે), જે વિવાદિત જમીનને 'બી-૧' પ્રકારની જમીન તરીકે દર્શાવે છે, અર્થાત 'અખેડ જમીન', અને તે મુજબ મહેસૂલ હેતુસર તેની આકારણી કરવામાં આવતી નથી.

૧૧.૧૩ અરજદાર તરફના વિદ્વાન વકીલે, ગુજરાત ખાર જમીન અધિનિયમ, ૧૯૬૩ના પાસાને અનુલક્ષીને, અદાલતનું ધ્યાન કલમ ૨(ડી) તરફ દોર્યું, જેમાં 'ખાર જમીન'ની વ્યાખ્યા કરવામાં આવી છે, અને જેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે એવી જમીન કે જેમાં ખેતીની જમીન તરીકે વિકસિત થવાની ક્ષમતા હોય. ત્યારબાદ તેમણે કલમ ૩નો ઉલ્લેખ કર્યો, જેમાં ખાર જમીન બોર્ડ અંગેની જોગવાઈ નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે. તેમણે કલમ ૯, એટલે કે બોર્ડની ફરજો, તથા યોજના અમલમાં મૂકવા સંબંધિત બોર્ડની સત્તાઓ અંગેની કલમ ૧૦નો પણ ઉલ્લેખ કર્યો. ત્યારબાદ તેમણે તા. ૦૭.૦૬.૨૦૦૦ની ગુજરાત સરકારની સૂચનાનો ઉલ્લેખ કર્યો, જેના દ્વારા ખાર જમીન અધિનિયમ રદ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમણે રજૂઆત કરી કે તેથી, જે તારીખે આ અધિનિયમ લાગુ પાડવાનો

પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો હતો તે જ તારીખે અધિનિયમ પોતે જ રદ થયેલો હોવાથી (ડેપ્યુટી કલેક્ટરનો હુકમ તા. ૦૭.૦૭.૨૦૦૩નો છે), તે અરજદારના હકના કારણને અસર કરતું નથી. તેમણે રજૂઆત કરી કે જાળવી રાખવામાં આવેલી જોગવાઈઓ પણ અરજદારના કેસને અસર કરતી નથી. તેમણે રજૂઆત કરી કે લાગુ પડતાપણાની પ્રક્રિયા સમયક્રમમાં પ્રથમ સ્થાન પર મૂકવી જોઈએ, જ્યારે સામાવાળા – રાજ્ય તો તેનો ઉલટો માર્ગ અપનાવી રહ્યું છે. તેમણે રજૂઆત કરી કે પ્રથમ સીલિંગ અધિનિયમની લાગુ પડતાપણાનો નિર્ણય કરવો આવશ્યક છે અને ત્યારબાદ ખાર જમીન અધિનિયમ વગેરેની લાગુ પડતાપણાનો નિર્ણય કરવો.

૧૧.૧૪ મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.એ દુરસ્તી પત્રક વગેરે અંગે કંઈ નોંધ્યું છે કે નહીં, તે મુદ્દા અંગે તેમણે અદાલતનું ધ્યાન તારીખ ૧૮.૦૮.૨૦૦૦ના મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.ના હુકમ તરફ દોર્યું (જે પાનું ૧૪૯થી શરૂ થાય છે) અને રજૂ કર્યું કે તેનો ઉલ્લેખ મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. દ્વારા લેવામાં આવ્યો છે. ત્યારબાદ તેમણે અદાલતનું ધ્યાન ઉક્ત હુકમમાં પાનું ૧૫૮ પર કરાયેલ અવલોકનો તરફ દોર્યું અને રજૂ કર્યું કે તેમાં સ્પષ્ટ નિષ્કર્ષો નોંધાયેલા છે કે જમીન 'ખાર લેન્ડ' છે; કોઈ કૃષિ કામગીરી કરવામાં આવતી નહોતી; ક્યાંય કોઈ પાક લેવામાં આવ્યો નથી; ગ્રામ રેકૉર્ડમાં તેને 'પોટ ખરાબા' જમીન તરીકે નોંધવામાં આવી છે અને ઘણું સુધારક કામ કર્યા પછી જ આ જમીન ખેતીલાયક બની શકે. ત્યારબાદ તેમણે અદાલતનું ધ્યાન કલેક્ટર, સુરત દ્વારા તારીખ

૦૫.૧૧.૧૯૯૭ના રોજ કરવામાં આવેલા હુકમ તરફ દોર્યું અને રજૂ કર્યું કે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.એ આ હુકમ પર આધાર રાખી ઉપરોક્ત અવલોકનો કર્યા છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે આપું એટલા માટે છે કે, મ્યુટેશન એન્ટ્રીઓના મામલામાં તમામ પુરાવા અગાઉ કલેક્ટર સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા. તેમણે રજૂ કર્યું કે કલેક્ટર, ડેપ્યુટી કલેક્ટર અને મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. દ્વારા એકરૂપ નિષ્કર્ષો નોંધાયેલા છે કે જમીન 'ખાર લેન્ડ' છે અને 'કૃષિ જમીન' નથી.

૧૧.૧૫ ત્યારબાદ તેમણે ૧૩.૦૩.૨૦૦૨ના એસ.એસ.આર.ડી.ના હુકમનો, વિશેષ કરીને પાનું ૧૦૨થી આગળની નોંધોનો (કાર્યકારી ભાગ પાનું ૧૦૪ પર), ઉલ્લેખ કર્યો, જે અરજદારના વિરોધમાં છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે સંબંધિત સમયગાળામાં સંબંધિત કાર્યવાહી દરમિયાન આ તમામ દસ્તાવેજો સૂરતના કલેક્ટરને બતાવવામાં આવ્યા હતા અને તે સમયના કલેક્ટરે એવો નિષ્કર્ષ કર્યો હતો કે જમીન કૃષિ જમીન નથી, જ્યારે ત્યારબાદના કલેક્ટરે એવો નિષ્કર્ષ કર્યો કે તે કૃષિ જમીન છે અને તેથી એવો અસંગત વિસંવાદ છે, જેને દૂર કરવો આવશ્યક છે.

૧૧.૧૬ અદાલતે ઉઠાવેલા આ પ્રશ્નના જવાબમાં કે શું અરજદારે વિવાદિત જમીન બિનખેતી જમીન તરીકે ખરીદી છે, અરજદારના વિદ્વાન વકીલે અદાલતનું ધ્યાન પાનું ૧૦૨૮ પરના વેચાણખત પૈકીના એક વેચાણખત તરફ, ખાસ કરીને પાનું ૧૦૩૯ પર દર્શાવેલ જમીનના પરિશિષ્ટ તરફ દોર્યું અને રજૂ કર્યું કે તેમાંથી સ્પષ્ટ થાય છે કે વિવાદિત જમીન 'ખાર જમીન' છે, તેમ છતાં બિનખેતી

પરવાનગી વગેરેનો કોઈ દાખલો અભિલેખ પર ઉપલબ્ધ નથી; પરંતુ હકીકત યથાવત્ છે કે જમીન 'ખાર જમીન' છે અને સંબંધિત સત્તાધિકારીઓને આ હકીકતની જાણ હતી. વધુમાં, તેમણે અદાલતનું ધ્યાન ગુજરાત ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ બોર્ડની ૧૧.૧૨.૧૯૯૭ના રોજ યોજાયેલી બેઠકની કાર્યવાહી નોંધ તરફ, જે પાનું ૨૬૨ પર છે, દોર્યું, જેથી એ સ્પષ્ટ થાય કે તે સમયથી જ અરજદારનો આશય ફક્ત ટાઉનશિપનું નિર્માણ કરવાનો હતો. તેમણે પાનું ૨૬૭ અને ત્યારપછીના પાનાઓમાં આવેલી તે કાર્યવાહી નોંધની સામગ્રી પર ભાર મૂક્યો, જેમાં ટાઉનશિપના નિર્માણ બાબતે થયેલી ચર્ચા અને લેવાયેલ નિર્ણયનો સમાવેશ થાય છે.

૧૧.૧૭ ત્યારબાદ અરજદાર પક્ષના વિજ્ઞાન વકીલે મુક્તિ પ્રમાણપત્ર સંબંધિત કેટલીક પ્રક્રિયાઓ અંગે સીલિંગ અધિનિયમની સંબંધિત જોગવાઈઓનો ઉલ્લેખ કર્યો. તેમણે કલમ ૧૦, ૧૧ વગેરેનો ઉલ્લેખ કરીને રજૂઆત કરી કે આ જોગવાઈઓમાંની કોઈપણ જોગવાઈ એ બાબતનો નિર્ણય કરવા અને તપાસ કરવા માટે નિર્દેશ કરતી નથી કે વિવાદિત જમીન 'ખાર જમીન' છે કે નહીં. તેમણે રજૂઆત કરી કે સત્તાધિકારીઓએ કાયદાની ચાર દિવાલોની અંદર રહીને કાર્ય કરવાનું હોય છે અને તેની બહાર નહીં, જ્યારે પડકારાયેલ હુકમ દ્વારા એવું કરવામાં આવ્યું છે. ઉક્ત રજૂઆતના પ્રકાશમાં, તેમણે પાનું ૨૦૨ પર આવેલ પડકારાયેલ હુકમના અમલકારી ભાગમાં કરાયેલ વર્ણનનું પુનરોચ્ચાર કર્યું અને રજૂઆત કરી કે ટ્રિબ્યુનલએ આવો હુકમ પસાર કરવો જોઈએ નહોતો. પોતાની

રજૂઆતના સમર્થનમાં તેમણે અદાલતનું ધ્યાન સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩૮ તરફ દોર્યું, જે નીચે મુજબ છે:

“૩૮. બોમ્બે રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૫૭ માં સમાવિષ્ટ કોઈપણ બાબત હોવા છતાં, નીચે દર્શાવેલા કારણોના આધારે માત્ર કલેક્ટરના કોઈપણ હુકમ વિરુદ્ધ, ઉક્ત અધિનિયમ હેઠળ રચાયેલ ગુજરાત રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ પુનરીક્ષણ માટે એપિલકેશન કરી શકાય—:

(એ) કે કલેક્ટરનો હુકમ કાયદાના વિરોધમાં હતો; (બી) કે કલેક્ટર કાયદાના કેટલાક મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્નનો નિર્ધાર કરવામાં નિષ્ફળ ગયો હતો; અથવા (સી) કે આ અધિનિયમ દ્વારા નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં કોઈ નોંધપાત્ર ખામી રહી હતી, જેના પરિણામે ન્યાયનો ભંગ થયો છે.

(૨) આ કલમ હેઠળની એપિલકેશનઓનો નિર્ણય કરતી વખતે ગુજરાત રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલ બોમ્બે રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૫૭ હેઠળ બનાવાયેલા નિયમો અને વિનિયમો દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવેલી પ્રક્રિયાનું પાલન કરશે.”

૧૧.૧૮ કલમ ૩૮ નો સંદર્ભ આપતાં, તેમણે રજૂ કર્યું કે કલમ ૩૮ ના મૂળ લખાણમાં જે કલ્પિત કરવામાં આવ્યું છે તેનાથી પર કોઈ આદેશો પસાર કરી શકાય નહીં અને તેથી, તે

ટ્રિબ્યુનલએ પોતાની સત્તાઓનો અતિરેક કર્યો છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે, પુનર્વિચારમાં, અમુક દિશાનિર્દેશોના હુકમ સ્વરૂપે આવી આજ્ઞા પસાર કરનાર

સત્તાધિકારી પોતે જ આવી બાબતોનો નિર્ણય કરી શક્યો હોત, પરંતુ અહીં એવો કેસ નથી.

૧૧.૧૯ અરજદાર તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે ફરીથી નીચેની તરફ ધ્યાન દોર્યું અદાલત સમક્ષ સીલિંગની કલમ ૨(૧૭) માં પ્રદાન કરાયેલ 'જમીન' ની વ્યાખ્યા તરફ

અધિનિયમનો ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું કે વિધાનમંડળે હેતુપૂર્વક 'ખાર નો ખરાબો' જેવી જમીનોનો સમાવેશ કર્યો નથી, જે વિવાદિત જમીનનો પ્રકાર છે. તેથી, પ્રશ્નાધીન જમીન 'ખાર નો ખરાબો' હોવાને કારણે સીલિંગ અધિનિયમને આધીન નથી. તેમણે રજૂ કર્યું કે પ્રશ્નાધીન જમીન ખેતીલાયક નથી.

૧૧.૨૦ અરજદાર તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલે ત્યારબાદ ફરીથી રાજા બેનોય કુમાર સહાસ રોય (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આપવામાં આવેલ નિર્ણયનો, વિશેષ કરીને પરિચ્છેદ ૮૯ પછીના ભાગનો, ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂઆત કરી કે આ નિર્ણયની લાગુ પડતી બાબતને વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલે આ આધાર પર પડકારી હતી કે તે કરવેરા સંબંધિત મામલામાં આપવામાં આવ્યો છે. જોકે, અરજદારના વિદ્વાન વકીલની રજૂઆત મુજબ, ઉપરોક્ત પરિચ્છેદ ૮૯ પછીના ભાગને (પરિચ્છેદ ૯૫માં કરાયેલા નિષ્કર્ષને) ધ્યાનમાં લેતાં, આ નિર્ણય સંપૂર્ણપણે લાગુ પડે છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે જો કૃષિ જમીન સાથે સંકળાયેલ મૂળભૂત સંકલ્પના ગેરહાજર હોય, તો પછી વિચારવા જેવો બીજો કોઈ

પાસો રહેતો નથી. ત્યારબાદ તેમણે મહંમદ બશીર, કે. પી. વિ. ડેપ્યુટી જનરલ મેનેજર અને અન્ય, અહેવાલિત ૨૦૧૦ (૨) કે.એલ.જે. ૨૨૫, ના કેસમાં આપવામાં આવેલા અન્ય એક નિર્ણયનો, ખાસ કરીને કૃષિ જમીન સંદર્ભે પરિચ્છેદ ૧૫ અને ૧૬ નો, ઉલ્લેખ કરી તેના પર આધાર મૂક્યો.

૧૧.૨૧ ઉપરોક્તથી ઉપરાંત, તેમણે રજૂ કર્યું કે પ્રશ્નાધીન જમીન ખેતીલાયક જમીન છે તે અંગે રાજ્ય સરકાર દ્વારા કોઈપણ પુરાવો અને/અથવા સામગ્રી રજૂ કરવામાં આવી નથી. તેથી, તે બાબતનો કોઈ પુરાવો ન હોવાના અભાવે, જમીન બિનખેતીલાયક છે એવો પ્રતિકૂળ અનુમાન કાઢવો આવશ્યક બને છે. આ સંદર્ભે, તેમણે સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિ. ઇબ્રાહિમ અકબરઅલી ના પ્રકરણમાં આપવામાં આવેલા નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરીને તેના પર આધાર રાખ્યો, જે એ.આઈ.આર. ૧૯૭૪ ગુજરાત ૫૪ માં અહેવાલિત છે, ખાસ કરીને પરિચ્છેદ ૩૫ થી ૩૭.

૧૧.૨૨ નવસારી યુનિવર્સિટીના અહેવાલના મુદ્દા અંગે, તેમણે રજૂ કર્યું કે તે કોઈપણ વ્યક્તિના કહેવા પર તૈયાર કરાયો હોઈ શકે, પરંતુ હકીકત એ જ રહે છે કે તેમાં એવો અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો છે કે વિવાદિત જમીન ખેતીલાયક નથી અને સરકારે તેની સામગ્રીનો ઇનકાર કર્યો નથી. કોઈપણ જવાબમાં સામાવાળા – રાજ્યએ ઉક્ત અહેવાલ અંગે કોઈ દલીલ કરી નથી.

૧૧.૨૩ અરજદાર પક્ષના વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું કે સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩(૧)(એ)[એએ] હેઠળ જે જમીન ભાડે ફાળવવામાં આવી હોય તે ગણતરીમાં

લેવાની હોય છે, હાલની જેવી જમીન નહીં. તેમણે રજૂ કર્યું કે વિવાદિત જમીનની પ્રકૃતિના સમગ્ર મૂળભૂત પાસાનો સામાવાળા – રાજ્ય દ્વારા વિચાર કરવામાં આવ્યો નથી.

૧૧.૨૪ દબાણપૂર્ણ નિર્દેશના પાસા અંગે તેમણે રજૂઆત કરી કે સામાવાળા – રાજ્યએ એ કહીને તેનું સમર્થન કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે કે તે નિર્દેશો છે, દબાણપૂર્ણ હુકમ નહીં, જે યોગ્ય નથી. આ સંદર્ભે તેમણે અદાલતનું ધ્યાન સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩૭ અને ૩૯ તરફ દોર્યું અને રજૂ કર્યું કે આ કલમો એ પૂર્વધારણા કરે છે કે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. દ્વારા તપાસ હાથ ધરવામાં આવી છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે સત્તાઓ મર્યાદિત છે અને જો પ્રાથમિક દૃષ્ટિએ કોઈ અનિયમિતતા જણાય તો જ ઉક્ત સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકાય. તેમણે અદાલતનું ધ્યાન મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.ના દિનાંક ૧૮.૦૯.૨૦૦૦ના હુકમ તરફ પણ દોર્યું (પાનું ૧૪૯થી શરૂ થાય છે, પરિશિષ્ટ 'એફ') અને રજૂ કર્યું કે એવું નથી કે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.એ સ્વપ્રેરણાથી કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી, પરંતુ દબાણપૂર્ણ નિર્દેશ સમાન દિશાનિર્દેશ હેઠળ તેણે આવી કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી. તેમણે રજૂ કર્યું કે જો કલેક્ટરના દિનાંક ૨૪.૦૮.૧૯૯૯ના આવા પત્રનો અસ્તિત્વ ન હોત, તો મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.એ કાર્યવાહી શરૂ કરી ન હોત. ત્યારબાદ તેમણે અદાલતને ચોર્યાસી પ્રાંત, સુરતના ડેપ્યુટી કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરાયેલા દિનાંક ૦૭.૦૭.૨૦૦૩ના હુકમ તરફ દોર્યું (પાનું ૧૭૧થી શરૂ થાય છે) અને રજૂ કર્યું કે તે સામાવાળા નં. ૩ તરફથી પૂર્વનિર્ધારિત પગલું

હતું. તેમણે અદાલતનું ધ્યાન કલેક્ટર, સુરતના દિનાંક ૨૨.૦૧.૨૦૦૧ના પત્ર તરફ પાછા દોર્યું (પાનું ૨૦૨-જી પર). ત્યારબાદ તેમણે અદાલતનું ધ્યાન જી.આર.ટી.ના પડકારાયેલ હુકમ તરફ દોર્યું (પાનું ૧૯૬થી શરૂ થાય છે) અને રજૂ કર્યું કે મેટર પરત મોકલવા બદલે જી.આર.ટી. પોતે જ મેટર નક્કી કરી શકતું હતું. તેમણે અદાલતનું ધ્યાન રેસિડન્ટ ડેપ્યુટી કલેક્ટર, સુરત દ્વારા ડેપ્યુટી કલેક્ટર, ચોર્યાસી પ્રાંત, સુરતને લખાયેલા દિનાંક ૨૮.૦૪.૨૦૦૩ના પત્ર તરફ પાછા દોર્યું (પાનું ૨૦૨-આઈ પર), જેમાં તેને મામલાની યાદ અપાવી તેને ઝડપી પૂર્ણ કરવા જણાવ્યું હતું. તેમણે રજૂ કર્યું કે અરજદાર વિરુદ્ધ કાર્યવાહી જે સમયે શરૂ કરવામાં આવી તે પછા એક મહત્વપૂર્ણ પાસું છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે અરજદારે ૧૯૮૫માં જમીન ખરીદી હતી, ૧૯૯૭માં ગુજરાત ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ બોર્ડ સાથે બેઠક યોજાઈ હતી, સરકારને અરજદારના ઇરાદાની સંપૂર્ણ જાણ હતી, અને અંતે નોટિસ જારી કરવામાં આવી; તેથી સામાવાળા – રાજ્ય તરફથી થયેલા વિલંબનો પ્રશ્ન મહત્વનો બને છે. આવો વિલંબ પોતે જ ઘાતક છે અને તે વાજબી સમયમર્યાદાથી પર છે, એટલે કે અંદાજે ૧૫ વર્ષ પછી. આ સંદર્ભે તેમણે વાલજીભાઈ જગજીવનભાઈ વિ. ગુજરાત રાજ્ય, અહેવાલિત ૨૦૦૫ (૩) જી.એલ.આર. ૧૮૫૨, ખાસ કરીને પરિષ્કેદ ૧૩, ૧૫ અને ૧૬માં આપેલા નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરીને તેના પર આધાર મૂક્યો અને રજૂ કર્યું કે હસ્તગત કેસમાં ૧૫ વર્ષ પછી કાર્યવાહી શરૂ કરવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે, જે કાનૂન હેઠળ નિર્ધારિત વાજબી સમયમર્યાદાથી ઘણો વધુ છે.

૧૧.૨૫ સામાવાળાઓએ ઉઠાવેલા એપ્લિકેશનની ગ્રહ્યતા અંગેના પાસા પર તેમણે રજૂઆત કરી કે એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે કંપની મૂળભૂત અધિકારોનો દાવો કરી શકતી નથી અને એપ્લિકેશન અને/અથવા સોગંદનામા પર હસ્તાક્ષર કરવા માટે કંપની દ્વારા કોઈ અધિકૃતતા પણ આપવામાં આવી નથી; આ સંદર્ભમાં તેમણે દિલ્લી કલોથ એન્ડ જનરલ મિલ્સ કો. લિ. વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્યના મામલામાં આપવામાં આવેલ નિર્ણયનો, જે (૧૯૮૩) ૪ એસ.સી.સી. ૧૬૬ માં અહેવાલિત છે, ખાસ કરીને તેના પરિચ્છેદ ૧૨ નો, ઉલ્લેખ કરી તેના પર આધાર મૂક્યો અને રજૂ કર્યું કે અન્ય કોઈ અસરકારક ઉપાય ઉપલબ્ધ ન હોવાને કારણે તથા ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં જણાવેલા અન્ય કારણોસર, આ એપ્લિકેશન ગ્રહ્ય છે.

૧૧.૨૬ અરજદાર તરફથી હાજર વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે રજૂ કર્યું કે વિચારણા માટે આવશ્યક મૂળ પ્રશ્ન એ છે કે પ્રશ્નાધીન જમીન કૃષિ જમીન છે કે નહીં અથવા તે ખેતીલાયક છે કે નહીં; જો એવું ન હોય, તો સમગ્ર મુદ્દો તૂટીને પડી જાય છે. વધુમાં, જો જમીનમાં સુધારો કરીને તેને ખેતીલાયક બનાવવામાં આવી હોય, તો સીલિંગ અધિનિયમ હેઠળ મુક્તિ પ્રમાણપત્ર માગવા માટે રક્ષણ આપવામાં આવ્યું છે. ઉપરાંત, તેને ખેતીલાયક બનાવવી ફરજિયાત પણ નથી. સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૨(૧૭) હેઠળ આપવામાં આવેલી ‘જમીન’ની વ્યાખ્યાનો સંદર્ભ આપતાં તેમણે રજૂ કર્યું કે પ્રશ્નાધીન જમીન ‘ખાર જમીન’ છે, જે દુરસ્તી પત્રક (પાનું ૨૪૨ પર) પરથી પ્રમાણિત થાય છે, જેમાં આ જમીન ‘બી-૧’

પ્રકારની જમીન તરીકે દર્શાવવામાં આવી છે અને તેથી સીલિંગ અધિનિયમ લાગુ પડવાનો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી.

૧૧.૨૭ ફરીથી, ઉચ્ચ અધિકારીના નિર્દેશના પાસા અંગે, તેમણે પોતાની દ્વારા અગાઉ કરવામાં આવેલી રજૂઆતોનું પુનરોચ્ચાર કરતાં વધુમાં રજૂ કર્યું કે સંબંધિત કલેક્ટર કાર્યવાહીનો પક્ષકાર છે અને તેણે એવો કોઈ જવાબ દાખલ કર્યો નથી કે તે નિર્દેશ ન હતો, પરંતુ પડકારાયેલ હુકમમાં અપાયેલા નિર્દેશ મુજબ આવા મુદ્દાઓ પર વિચાર કરવા માટે સંબંધિત સત્તાધિકારીને કરવામાં આવેલી વિનંતી હતી.

૧૧.૨૮ આગળ, સત્તાઓના ભાસમાન ઉપયોગના મુદ્દા અંગે તેમણે રજૂ કર્યું કે અગાઉ આ મેટર માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સુધી ગયો હતો, અને જમીનને ‘ખાર જમીન’ તરીકે ઓળખવામાં આવી હતી, જે બાબત માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશોમાંથી સમર્થિત થાય છે, જેમાં કાયદાનો પ્રશ્ન ઘડવામાં આવ્યો હતો (એપિલિકેશનના પાના ૨૨૧ પરનો હુકમ). તેમણે રજૂ કર્યું કે મેટર બે વાર માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સુધી ગયો હતો અને પ્રથમ પ્રસંગે તે વિલંબના આધાર પર તેમજ ગુણદોષના આધાર પર પણ નામંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો અને બીજી વખત તે માત્ર વિલંબના આધાર પર નામંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો, તેથી માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ થયેલા બંને ચક્રની વાદપ્રક્રિયામાં આદેશો હાલના અરજદારના પક્ષમાં છે.

૧૧.૨૯ અરજદાર પક્ષના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે, જી.આર.ટી. દ્વારા મામલાને મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. સમક્ષ પરત મોકલવાના પાસા અંગે રજૂ કર્યું કે સામાન્ય રીતે પરત મોકલવાના આદેશોમાં દખલ કરવામાં આવતી નથી; પરંતુ તેવા મામલાઓમાં જ એવું થાય છે જ્યાં પ્રાકૃતિક ન્યાયના સિદ્ધાંતોનો સ્પષ્ટ ભંગ થયો હોય અથવા કોઈ એક પક્ષ પોતાનો કેસ રજૂ કરી શક્યો ન હોય. પરંતુ હાલના કેસમાં તેવું કશી જ પ્રકારનું નથી અને તેથી પરત મોકલવાનો હુકમ પસાર થઈ શક્યો ન હોત. તેથી તેમણે પુનરોચ્ચાર કર્યો કે મહેસૂલી કાર્યવાહીમાં માત્ર પરત મોકલવા માટે પરત મોકલવું અત્યંત નિંદનીય છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે તેના વિપરીત, જી.આર.ટી.એ મામલાને પરત મોકલ્યા વિના આવા પ્રશ્નોનો પોતે જ નિર્ણય કરવો જોઈએ હતો. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે જી.આર.ટી.એ પોતાના હુકમમાં વિલંબ વગેરેના મુદ્દાઓ ઉપરાંત વિવાદિત જમીનની વર્ગીકરણ બાબતે પણ નિર્ણય કરવા હુકમ કર્યો છે.

૧૧.૩૦ વિવાદિત જમીનના ગીરો સંબંધિત મુદ્દા અંગે તેમણે રજૂ કર્યું કે આજની તારીખે જમીન તમામ બોજમુક્ત છે અને તેના પર કોઈ બાંધકામ કરવામાં આવેલ નથી.

૧૨. મેં સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને વિસ્તૃત રીતે સાંભળ્યા છે અને સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા અવલંબિત નિર્ણયો સામે રેકૉર્ડ પર મુકાયેલ સામગ્રીનું પણ અવલોકન કર્યું છે. આ અરજામાં અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજ એ છે કે સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ પ્રશ્નાસ્પદ જમીન પર

લાગુ પડતી નથી એવી જાહેરાત કરવામાં આવે. મુખ્ય મુદ્દા પર વિચારણા કરતાં પહેલાં, આ અદાલતને પ્રકરણના અન્ય પાસા સાથે વ્યવહાર કરવો યોગ્ય લાગે છે.

૧૩. રાજ્યએ, સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૬૩૬૮ ઓફ ૨૦૧૭ દ્વારા, મુખ્યત્વે આ આધાર પર આ અરજાની જ જાળવણીક્ષમતાને પડકારેલી છે કે અરજદાર કાયદા હેઠળ વ્યક્તિ હોવા છતાં કંપની છે, પરંતુ જીવંત એકમ ન હોવાથી, ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૯ હેઠળ મૂળભૂત હકોના ભંગ અંગે રાહત માંગી શકતો નથી અને મૂળભૂત હકો નાગરિકો, અર્થાત્ જીવંત વ્યક્તિઓ માટે નિર્ધારિત છે. વધુમાં એવું પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે અરજદાર કંપનીએ આ હેતુ માટે નિયુક્ત કોઈ જીવંત વ્યક્તિને પક્ષકાર તરીકે જોડવી જોઈતી હતી. એવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે કંપની જીવંત પ્રાણી ન હોવાથી તે મૂળભૂત હકોના ભંગ અંગે દાવો કરી શકતી નથી. વધુમાં રજૂ થયું છે કે ગુજરાત વડી અદાલત નિયમો, ૧૯૯૩ ના નિયમ ૧૭૪ની જોગવાઈઓ હેઠળ પણ, જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ પોતાની વ્યક્તિગત હેસિયત સિવાયની અન્ય હેસિયતમાં, જેમ કે જાહેર અધિકારી, સગીરનો સંરક્ષક, પેઢીનો ભાગીદાર, મુખત્યારનામાધારક, કંપની અથવા નિગમનો ડિરેક્ટર, સચિવ અથવા મુખ્ય અધિકારી વગેરે તરીકે એપિલિકેશન પર હસ્તાક્ષર કરે, ત્યાં જો અરજદારના વકીલ દ્વારા તેના વતી હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા ન હોય તો, તેણે કઈ હેસિયતમાં હસ્તાક્ષર કર્યા છે તે દર્શાવવું ફરજિયાત છે. તે મુજબ, હાલની એપિલિકેશન ગુજરાત વડી અદાલત

નિયમોના નિયમ ૧૭૪ના મર્મ વિરુદ્ધ હોવાનું જણાય છે. સામાવાળા – રાજ્ય તરફથી રજૂ થયેલા વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે તેમના પક્ષના સમર્થનમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ૦૯ માનનીય ન્યાયાધીશો દ્વારા અપાયેલ સ્ટેટ ટ્રેડિંગ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા લિ. (ઉપરોક્ત) ના કેસના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરીને તેના પર આધાર મૂક્યો છે. જ્યારે અરજદાર તરફથી હાજર વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે રજૂ કર્યું છે કે અન્ય કોઈ અસરકારક ઉપચાર ઉપલબ્ધ ન હોવાના કારણે અને ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં દર્શાવેલા અન્ય કારણોસર, આ એપિલિકેશન જાળવવા યોગ્ય છે. વધુમાં, રાજ્યએ એવો મુદ્દો પ્રારંભિક તબક્કે, એપિલિકેશન સ્વીકારતી વખતે ઉઠાવી શક્યો હોત, જે તે સમયે ઉઠાવવામાં આવ્યો નહોતો અને હવે આટલા વર્ષોના વિલંબ પછી, કોઈ સ્પષ્ટીકરણ તો દૂર, સંતોષકારક સ્પષ્ટીકરણ પણ ઉપલબ્ધ ન હોય ત્યારે, એવી આપત્તિ જાળવણીક્ષમ નથી. ઉપરાંત, અરજદાર કંપનીના બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા ૨૦૦૬, ૨૦૧૪ અને ૨૦૧૭ના ઠરાવો તરફ અદાલતનું ધ્યાન દોરતાં, જેમની નકલો સિવિલ એપિલિકેશનમાં રેકૉર્ડ પર મુકવામાં આવી છે, અરજદાર તરફથી હાજર વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે રજૂ કર્યું છે કે અરજદાર કંપનીએ ઉક્ત ઠરાવો દ્વારા તેમાં ઉલ્લેખિત વ્યક્તિઓને દાવાઓ, એપિલિકેશનઓ અને/અથવા અન્ય કાયદેસરની કાર્યવાહીઓ દાખલ કરવા માટે વિશિષ્ટ સત્તા પ્રદાન કરી છે અને તેથી રાજ્ય દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલો એવો મુદ્દો કાયદા મુજબ ટકાઉ નથી.

૧૩.૧ અહીં ઉલ્લેખ કરવો અનૌચિત્યપૂર્ણ નથી કે આ એપ્લિકેશન વર્ષ ૨૦૧૦માં દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેને આ અદાલતની સહ-સંયોજિત ખંડપીઠે ૨૪.૦૯.૨૦૧૦ના રોજ સ્વીકારી હતી, જ્યારે એપ્લિકેશનની જાળવણીક્ષમતા પડકારતી એપ્લિકેશન માત્ર વર્ષ ૨૦૧૭માં, અર્થાત્ ૦૬ વર્ષથી વધુ સમય વિતી ગયા પછી, દાખલ કરવામાં આવી છે. સામાવાળા રાજ્ય આવી પ્રાથમિક આપત્તિ ઉઠાવવામાં થયેલા આવા વિલંબનું સ્પષ્ટીકરણ આપવામાં નિષ્ફળ ગયું છે. આ અદાલતના મત મુજબ, રાજ્યએ આપો મુદ્દો પ્રારંભિક તબક્કે ઉઠાવી શક્યો હોત. સામાવાળા-રાજ્યનો મેટર માન્ય ધરીએ તો પણ, નિર્વિવાદ રીતે એપ્લિકેશન કંપની દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે અને વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલની દલીલ મુજબ, સહ-અરજદાર તરીકે જીવિત વ્યક્તિ હોવી જોઈએ. આ તબક્કે, નાગરિક એપ્લિકેશન સાથે પરિશિષ્ટ 'એ' અને 'બી' તરીકે અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજોનો ઉલ્લેખ કરવો યોગ્ય રહેશે, જે તા.ના ઠરાવો છે

અરજદાર- કંપનીના બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સ દ્વારા તારીખ ૨૨.૦૮.૨૦૦૬, ૧૫.૦૭.૨૦૧૪ અને ૨૫.૦૭.૨૦૧૭ ના રોજ પસાર કરાયેલા ઠરાવો દ્વારા, તેમાં ઉલ્લેખિત વ્યક્તિઓને દાવાઓ, એપ્લિકેશનઓ અને/અથવા અન્ય કોઈ કાનૂની કાર્યવાહી દાખલ કરવાની સત્તા આપવામાં આવી હોવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું છે, જેમાં શ્રી અશ્વિન મહેતા નામની એક વ્યક્તિનો સમાવેશ થાય છે, જે હાલના અરજિના સોગંદકર્તા છે. વધુમાં, નોંધ પર રહેલી સામગ્રી પરથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે આ અરજિ જણાવેલ શ્રી અશ્વિન મહેતા દ્વારા ડિરેક્ટર તરીકેની

હેસિયતમાં સમર્થિત કરવામાં આવી છે. તેમના અધિકૃત હસ્તાક્ષરી હોવાનો નિર્દેશ કરતાં તેમનો સીલ પણ લગાવવામાં આવ્યો છે. તેથી, વડી અદાલતના નિયમોનો નિયમ ૧૭૪ નો કોઈ પ્રત્યક્ષ ભંગ દેખાતો નથી. એ ઉપરાંત, અદાલતના વધુ મત મુજબ, અરજદારનો હક માત્ર એવી તકનીકી બાબતોના આધારે નષ્ટ થઈ શકે નહીં કે અરજિમાં કોઈ નિર્ધારિત જીવંત વ્યક્તિને જોડવામાં આવી નથી. ઉપરાંત, આવી ભૂલ સુધારી શકાય તેવી છે. વધુમાં, અરજદાર પક્ષના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે પણ વિનંતી કરી છે કે અદાલત ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૪, ૨૨૬, ૨૨૭ અને ૩૦૦(એ) ની કસોટી પર આ બાબતનો વિચાર કરે અને અનુચ્છેદ ૧૯ અંગે અરજદારની દલીલોને અવગણે.

૧૩.૨ આ તબક્કે, અરજદાર દ્વારા આધારરૂપ રાખવામાં આવેલા દિલ્લી કલોથ એન્ડ જનરલ મિલ્સ કો. લિ. (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આપવામાં આવેલા નિર્ણયમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે કરેલ અવલોકનો પર દૃષ્ટિપાત કરવો હિતાવહ રહેશે, વિશેષ કરીને તેના પરિચ્છેદ ૧૨ માં કરાયેલ અવલોકનો, જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે માનનીય એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ દ્વારા આધારરૂપ રાખવામાં આવેલ સ્ટેટ ટ્રેડિંગ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા લિ. (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણયનો પણ વિચાર કર્યો છે, જે નીચે મુજબ ઉતારવામાં આવે છે:

“૧૨. “વિદ્વાન એટર્ની જનરલે બંધારણની કલમ ૩૨ હેઠળ આ અદાલતમાં દાખલ કરાયેલ રિટ એપ્લિકેશનઓ તથા બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ વડી અદાલતમાં દાખલ કરાયેલ એપ્લિકેશનઓની જાળવણીક્ષમતા અંગે પ્રાથમિક

વાંધો ઉઠાવ્યો હતો. રજૂઆતનો આધાર આ કારણ પર હતો કે સંસ્થાપિત કંપની, કલમ ૧૯ ના હેતુઓ માટે, નાગરિક નથી અને તેથી તે બંધારણની કલમ ૧૯(૧)(જી) દ્વારા ખાતરી આપવામાં આવેલી મૂળભૂત સ્વતંત્રતાના ઇનકાર અથવા હરણ અંગે ફરિયાદ કરી શકતી નથી, અને સહ-અરજદાર તરીકે કોઈ શેરહોલ્ડર અથવા ડિરેક્ટરને જોડવાથી પણ પરિસ્થિતિમાં સુધારો થતો નથી. એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે કંપનીનું કાનૂની વ્યક્તિત્વ ડિરેક્ટર અથવા શેરહોલ્ડરથી સ્વતંત્ર હોય છે અને કંપની દ્વારા કરવામાં આવતો વ્યવસાય અથવા વેપાર, શેરહોલ્ડર અથવા ડિરેક્ટર પૈકી કોઈનો પણ નથી. તેના પરિપૂર્ણ અનુસંધાનરૂપે, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ભલે આક્ષેપિત નિયમ ઉમે વેપાર અથવા વ્યવસાય ચલાવવાની મૂળભૂત સ્વતંત્રતા પર અયોગ્ય મર્યાદા મૂકે, તો પણ આ અદાલત કલમ ૩૨ હેઠળની અરજિનો સ્વીકાર કરી શકતી નથી અને વડી અદાલત પણ બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળની અરજિનો સ્વીકાર કરી શકતી નથી. સ્પષ્ટપણે કહીએ તો, જ્યારે પણ એફ અરજદાર એક સંસ્થાપિત કંપની હોય ત્યારે આ વારંવાર પુનરાવર્તિત થતી દલીલ છે, પરંતુ આ બાબતમાં કાયદાની સ્થિતિ અસ્પષ્ટ છે અને તેથી અરજિને પ્રારંભિક તબક્કે જ ફગાવી દેવું શક્ય નથી. ખાસ કરીને તેથી પણ, કારણ કે બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ કંપની દ્વારા કોઈપણ અન્ય હેતુ માટે અરજિ દાખલ કરી શકાય છે અને અરજદારો બંધારણની કલમ ૧૪ ના ઉલ્લંઘનની પણ ફરિયાદ કરે છે. કાયદાની સ્થિતિ અસ્પષ્ટ છે એમ કહેવાના કારણોનું સંક્ષેપમાં ઉલ્લેખ કરી શકાય. સ્ટેટ ટ્રેડિંગ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા લિ. વિ. ધ કમર્શિયલ ટેક્સ ઓફિસર,

વિશાખાપટ્ટણમ(૧) અને ટાટા એન્જિનિયરિંગ એન્ડ લોકોમોટિવ કો. વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર માં, આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે કોર્પોરેશન કલમ ૧૯ ના અર્થક્ષેત્રમાં નાગરિક નથી અને તેથી આ દેશના નાગરિકને કલમ ૧૯ દ્વારા ખાતરી અપાયેલ મૂળભૂત સ્વતંત્રતાના ઇનકાર અંગે ફરિયાદ કરી શકતું નથી. આ બે નિર્ણયો એ સિદ્ધાંત માટે સત્તારૂપ છે કે સંસ્થાપિત કંપની નાગરિક ન હોવાથી, તે કલમ ૧૯ હેઠળ નાગરિકોને ખાતરી અપાયેલી મૂળભૂત સ્વતંત્રતાના ઉલ્લંઘનની ફરિયાદ કરી શકતી નથી. પરંતુ આર.સી. કૂપર વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા,(૧) માં ભિન્ન સ્વર પ્રગટ થયો, જ્યારે એવું ઠરાવવામાં આવ્યું કે ‘કારોબારી અથવા વિધાનાત્મક પગલું માત્ર કંપનીના હકોને નુકસાન પહોંચાડી શકે, અને તેના શેરહોલ્ડરોના હકોને નહીં; તે શેરહોલ્ડરોના તેમજ કંપનીના હકોને પણ નુકસાન પહોંચાડી શકે.’ વધુમાં એવું પણ ઠરાવવામાં આવ્યું કે જ્યારે રાજ્યની કાર્યવાહીના કારણે વ્યક્તિગત શેરહોલ્ડરના હકોને નુકસાન પહોંચે ત્યારે અદાલતની ઉપશમ આપવાની અધિકારક્ષેત્રને નકારી શકાય નહીં, ભલે તે કાર્યવાહી કંપનીના હકોને પણ નુકસાન પહોંચાડતી હોય. તે મામલામાં, અદાલતે કંપનીના ડિરેક્ટર અને શેરહોલ્ડરની વિનંતિએ બંધારણની કલમ ૩૨ હેઠળની અરજિ સ્વીકારી હતી અને ઉપશમ આપ્યો હતો. આ બાબતમાં રહેલી બે પરસ્પર વિરૂદ્ધ પ્રવૃત્તિઓનું આ અદાલતે બેનેટ કોલમેન એન્ડ કો. એન્ડ અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા એન્ડ અન્ય.(૨) માં ધ્યાન દોર્યું હતું, જ્યાં ઉપરોક્ત નિર્ણયો તથા અન્ય અનેક ચુકાદાઓના પરિશીલન બાદ નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું: (એસસીસી પૃષ્ઠ ૮૦૬, પરિચ્છેદ ૨૨)

બેંક નેશનલાઇઝેશન કેસ (ઉપરોક્ત) ના પરિણામે, તે અનુસરે છે કે અદાલત એ નિર્ધારિત કરે છે કે શું વિધાનાત્મક ઉપાય સીધો તે કંપનીને સ્પર્શે છે કે નહીં, જેમાં અરજદાર શેરહોલ્ડર છે. શેરહોલ્ડર કલમ ૧૯ ના સંરક્ષણનો હકદાર છે. તે વ્યક્તિગત હક માત્ર તે હકીકતના કારણે લુપ્ત થતો નથી કે તે કંપનીનો શેરહોલ્ડર છે. બેંક નેશનલાઇઝેશન કેસ (ઉપરોક્ત) એ આ દૃષ્ટિકોણ સ્થાપિત કર્યો છે કે નાગરિક તરીકેના શેરહોલ્ડરોના મૂળભૂત અધિકારો તેઓ કંપની રચવા માટે સાથે સંકળાય ત્યારે લુપ્ત થતા નથી. જ્યારે રાજ્યની કાર્યવાહી દ્વારા શેરહોલ્ડર તરીકેના તેમના મૂળભૂત અધિકારોમાં હાનિ પહોંચે છે, ત્યારે શેરહોલ્ડર તરીકેના તેમના અધિકારો સંરક્ષિત રહે છે. તેનું કારણ એ છે કે જો કંપનીના અધિકારો પર અસર થાય, તો શેરહોલ્ડરોના અધિકારો પર પણ સમાન રીતે અને અનિવાર્યપણે અસર થાય છે. અનુચ્છેદ ૧૯(૧)(એ) સંબંધિત શેરહોલ્ડરોના અધિકારો, નિગમના માધ્યમથી શેરહોલ્ડરોની માલિકી અને નિયંત્રણ હેઠળના સમાચારપત્રો દ્વારા પ્રતિફળિત અને પ્રગટ થાય છે.

અમારું ધ્યાન, તેમ છતાં, પછીના બે નિર્ણયોની તરફ દોરવામાં આવ્યું હતું: (૧) ડિવિઝનલ ફોરેસ્ટ ઓફિસર વિ. બિશ્વનાથ ટી કો. લિ. (૧) અને (૨) વેસ્ટર્ન કોલકિલ્ડ્સ લિ. વિ. સ્પેશિયલ એરિયા ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી, કોરબા અને અન્ય (૨). પરંતુ ઉપરોક્ત બે કેસોમાંથી અમને કોઈ મદદ મળી શકતી નથી, કારણ કે પ્રથમ કેસમાં આ અદાલતે જે પ્રશ્ન પર વિચાર કર્યો હતો તે એવો હતો કે કંપનીની વિનંતિએ ભૂલભરેલી માન્યતા હેઠળ ચૂકવવામાં આવેલ કરની

માત્ર પરતફેર માટેની એપ્લિકેશન અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ ગ્રહ્ય છે કે નહીં, અને બીજા કેસમાં પ્રશ્ન એવો હતો કે અનુચ્છેદ ૨૮૫(૧) હેઠળ રાજ્ય અથવા તેના પ્રતિનિધિ દ્વારા લાદવામાં આવેલ કરની વસૂલાતમાંથી સરકારની કંપનીની મિલ્કતો મુક્ત છે કે નહીં. આ બે કેસોમાં ઉઠાવવામાં આવેલ વિવાદિત દલીલ હાલમાં પરીક્ષણ હેઠળ રહેલા પ્રશ્નને સ્પર્શતી નથી. આ રીતે, કાનૂની સ્થિતિ અસ્પષ્ટ હોવા ઉપરાંત, પ્રવૃત્તિનો ઝોક એ દિશામાં છે કે અનુચ્છેદ ૧૮ દ્વારા ખાતરી આપવામાં આવેલી મૂળભૂત સ્વતંત્રતાઓના વિષયમાં, હિસ્સેદારનો હક અને હિસ્સેદારોએ રચેલી કંપનીનો હક એક હદ સુધી સહવ્યાપક છે, અને એકને મૂળભૂત સ્વતંત્રતાથી વંચિત કરવું એટલે બીજાને પણ તેનાથી વંચિત કરવું. હવે આ વિવાદનો અંત લાવવાનો સમય આવી ગયો છે, પરંતુ કાયદાની હાલના સ્થિતિમાં અમે એવા મતના છીએ કે એપ્લિકેશનઓને પ્રારંભિક જ ચરણમાં ફગાવી દેવી જોઈએ નહીં. અમે આ નિષ્કર્ષે અધિક કારણોસર પહોંચીએ છીએ કે વેપાર કે ધંધો ચલાવવાના મૂળભૂત અધિકારના ઇનકાર અંગેની ફરિયાદ સિવાય, અનેક અન્ય દલીલો પણ ઉઠાવવામાં આવી છે, જેઓનું પરીક્ષણ હાઈકોર્ટે અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની એપ્લિકેશનમાં કરવાનું હતું. અને અનુચ્છેદ ૧૪ દ્વારા ખાતરી આપવામાં આવેલી ‘કાયદા સમક્ષ સમાનતા’ના ઇનકાર અંગેની પણ ફરિયાદ છે. તેથી, અમે પ્રાથમિક વાંધાને નામંજૂર કરીએ છીએ અને મુદ્દાની ગુણવત્તાના આધારે દલીલોનું પરીક્ષણ કરવા આગળ વધીએ છીએ.” (ભાર મૂકાશેલ)

૧૩.૩ આથી, ઉપરોક્ત ચર્ચા અને માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલ ઉપરોક્ત અવલોકનોને ધ્યાનમાં લેતાં, અદાલતના વિચારપૂર્વકના અભિપ્રાય મુજબ અરજાની જાળવણીયોગ્યતા અંગે પ્રશ્ન ઉઠાવતાં સામાવાળા રાજ્ય તરફથી રજૂ કરાયેલ ઉપરોક્ત વાંધાને કોઈ સ્વીકાર્યતા મળતી નથી અને તેથી, કાયદાની પ્રક્રિયા તથા અદાલતી પ્રક્રિયાના દુરુપયોગને નિવારવા અને ન્યાયના હિતમાં, અદાલત અરજામાં કરવામાં આવેલી મૂળભૂત અરજઓની, ખાસ કરીને, તપાસ કરવા ઈચ્છુક છે.

૧૪. હાલની અરજામાં માંગવામાં આવેલ મુખ્ય અરજઓ ક્ષિવિધ છે: (૧) ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ મેન્ડેમસનો રિટ અને/અથવા મેન્ડેમસના સ્વરૂપનો રિટ અને/અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરી, ગુજરાત કૃષિ જમીન ટોચ મર્યાદા એક્ટ, ૧૯૬૦ ની જોગવાઈઓ વિવાદિત જમીન પર લાગુ પડતી નથી એવી ધારણા અને જાહેરાત કરવામાં આવે અને તે અનુસાર, સામાવાળા સત્તાધિકારીઓને ગુજરાત કૃષિ જમીન ટોચ મર્યાદા એક્ટ, ૧૯૬૦ હેઠળ કોઈપણ કાર્યવાહી કરતા રોકવામાં આવે; અને (૨) સર્ટિયોરારીનો રિટ અથવા સર્ટિયોરારીના સ્વરૂપનો રિટ અથવા અન્ય કોઈ રિટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરી, સામાવાળા નં. ૧ દ્વારા રિવિઝન કેસ નં. ટેન બી.એસ. ૧૦૪ ઓફ ૨૦૦૩ માં તા. ૧૧મી મે ૨૦૧૦ ના રોજ પસાર કરાયેલ હુકમને રદ કરવામાં આવે અને વધુમાં, એડિશનલ મામલતદાર

અને કૃષિ પંચ (સિલિંગ) દ્વારા સિલિંગ કેસ નં. ૧ ઓફ ૨૦૦૦ માં તા. ૧૮મી સપ્ટેમ્બર ૨૦૦૦ ના રોજ પસાર કરાયેલ હુકમને યથાવત રાખવામાં આવે.

૧૪.૧ અરજદાર તરફથી પ્રતિનિધિત્વ કરતા વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટની આ પાસા અંગેની રજૂઆતોનું સંક્ષેપરૂપે નીચે મુજબ સારાંશ આપી શકાય:

૧) વિવાદાસ્પદ જમીન ખેતીની જમીન નથી. સીલિંગ અધિનિયમ માત્ર એવી જમીનો પર જ લાગુ પડે છે, જે ખેતીની જમીનો હોય. વિવાદાસ્પદ જમીન 'ખારનો ખરાબો' છે અને તેથી, સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓને આધીન નથી; ૨) અરજદાર કંપનીએ વિવાદાસ્પદ જમીન ૧૯૮૫ થી ૧૯૯૫ વચ્ચેના વર્ષોમાં તે જમીન પર ટાઉનશિપના વિકાસના હેતુસર નોંધાયેલ વેચાણદસ્તાવેજો દ્વારા ખરીદી છે; ૩) વિવાદાસ્પદ જમીનના હક્કશ્રેણીના પૂર્વવર્તીઓએ તે જમીન તેના પૂર્વવર્તી ધારકો પાસેથી ખેતીકારો તરીકે ખરીદી નહોતી. તેઓ વેપારીઓ અને ડોક્ટર વગેરે હતા અને જુદા જુદા દૂરના સ્થળોએ રહેતા હતા; ૪) વિવાદાસ્પદ જમીનનું મહેસૂલ હેતુસર ક્યારેય મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું નથી;

વિ.) સામાવાળા – રાજ્યએ એવો કોઈ દસ્તાવેજ પુરાવો રજૂ કર્યો નથી કે જેથી સાબિત થાય કે ઉક્ત જમીન કૃષિ જમીન છે અને/અથવા ક્યારેય મહેસૂલના હેતુસર આંકવામાં આવી હતી; વિ.) સંબંધિત સામાવાળા – સત્તાધિકારીઓએ તેમની સમક્ષ ચાલેલી કાર્યવાહી દરમિયાન વારંવાર નોંધ્યું છે કે જમીન 'ખાર જમીન' છે; વિશેષ કરીને, કલેક્ટરે પોતાના તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭ના હુકમમાં અને મામલતદાર તથા એ.એલ.ટી.એ તા. ૧૮.૦૯.૨૦૦૦ના હુકમમાં; (વિ.) દુરસ્તી

પત્રક, જે જમીનના વર્ગીકરણ માટે નિર્ધારિત છે, તે દર્શાવે છે કે વિવાદિત જમીન 'બી-૧' વર્ગ હેઠળ આવે છે, જેનો અર્થ એ થાય છે કે તે 'ખાર જમીન' છે, અને તેથી, સીલિંગ અધિનિયમ તે પર લાગુ પડતો નથી. તેમજ સરકાર દ્વારા જાળવવામાં આવતા મહેસૂલ હિસાબના મેન્યુઅલ મુજબ આવી જમીનને 'ખાર જમીન' તરીકે ઉલ્લેખિત છે; (મિ.) નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીના અહેવાલથી પણ એવું સૂચિત થાય છે કે જમીન 'ખાર જમીન' છે અને ખેતીલાયક નથી; (શ્રી.) ગુજરાત ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ બોર્ડ સાથે તા. ૧૧.૧૨.૧૯૯૭ના રોજ યોજાયેલી બેઠકની કાર્યવાહીનોંધી પણ અરજદારનો આશય માત્ર ટાઉનશિપ બાંધકામ કરવાનો હતો તે સ્પષ્ટ કરે છે અને ત્યારથી સરકારને પણ તેની સંપૂર્ણ જાણ હતી;

૧૦) સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૨(૧૭) માં આપવામાં આવેલી જમીનની વ્યાખ્યામાં 'ખાર જમીન' નો સમાવેશ થતો નથી. ૧૧) સત્તાનો છદ્મ ઉપયોગ કરીને, આક્ષેપિત હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો છે. જી.આર.ટી. પોતે જ આવા મુદ્દાનો નિર્ણય કરી શક્યું હોત. વધુમાં, આક્ષેપિત હુકમ હેઠળ આપવામાં આવેલી આવી દિશાઓ સ્પષ્ટ હુકમરૂપ છે અને સીલિંગ અધિનિયમની કલમો ૩૭ અને ૩૮ હેઠળ નિર્હિત કાર્યક્ષેત્ર અને અધિકારક્ષેત્રના વ્યાપ વિરુદ્ધ છે; ૧૨) અનેક નિર્ણયો પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે.

૧૪.૨ તેના પ્રતિવાદરૂપે, વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે નીચે મુજબ રજૂઆતો કરી છે:

૧) મુદ્દાનો ક્યારેય નિર્ણય કરવામાં આવ્યો નથી અને તેથી, સંબંધિત સત્તાધિકારીએ આવા નિર્દેશો જારી કરવામાં કાયદાની કોઈ ભૂલ કરી નથી. નામફેરફારની નોંધો અને માલિકીના સંદર્ભનો મુદ્દો માત્ર અંતિમતા પામ્યો છે;

૨) સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩૭ હેઠળ, સંબંધિત સત્તાધિકારીને એવો નિર્દેશ જારી કરવાની સત્તા પ્રાપ્ત છે અને સંબંધિત સત્તાધિકારીની કાર્યવાહીનું આદેશાધીનતા અને/અથવા સત્તાનો છદ્મ ઉપયોગ તરીકે વર્ગીકરણ કરી શકાય નહિ; ૩) નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીની અહેવાલ સ્વીકાર્ય નથી. ઉપરાંત, તેમાં એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે સુધારણા કરવામાં આવે તો વિવાદિત જમીન ખેતીલાયક બની શકે છે. અરજદારે વિવાદિત જમીન 'ખાર જમીન' છે અને કૃષિ જમીન નથી તે બાબતે કોઈ પુરાવો રજૂ કર્યો નથી; ૪) દુર્ભાવનાપૂર્ણ ઇરાદાથી અને યોગ્ય વિચારવિમર્શ બાદ, અરજદારના હકના પૂર્વવર્તીઓ દ્વારા વિવાદિત જમીન ૬૭ વ્યક્તિઓ વચ્ચે વહેંચવામાં આવી હતી અને વેચાણ દસ્તાવેજોના અમલ પહેલાં વ્યવસ્થા કરાર કરવામાં આવ્યો હતો, જે અરજદાર તરફથી રહેલા દુર્ભાવનાપૂર્ણ ઇરાદાનો સંકેત આપે છે;

૫) જમીન 'ખાર જમીન' હોય તો પણ, સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩(૧) (અઅ) ની જોગવાઈઓનું પાલન કરવું આવશ્યક છે, જેનું કોઈપણ સમયે પાલન કરવામાં આવ્યું નથી અને અરજદારે વિવાદિત જમીન સંબંધે મુક્તિ પ્રમાણપત્ર મેળવેલું નથી. વધુમાં, ૩૯ એકરથી વધુ જમીનના ધારણ માટે સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓનું પાલન કરવું આવશ્યક છે અને અરજદાર પાસે

અંદાજે ૧૬૦૦ એકર જમીન છે; ૬) અનેક નિર્ણયોનો આધાર લેવામાં આવ્યો છે.

૧૪.૩ સામાવાળા નં. ૬ તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલ શ્રી ઠક્કરે વધુમાં રજૂ કર્યું છે કે સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ પ્રશ્નાસ્પદ જમીનને લાગુ પડે છે, જ્યારે સામાવાળા તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલ શ્રી હકીમ

ક્રમ સંખ્યા ૯ એ લાગુ પડવાના પ્રશ્ન જેટલા અંશે અરજિને સમર્થન આપ્યું છે

પ્રશ્નાસ્પદ જમીન અંગે સીલિંગ અધિનિયમ લાગુ પડવાની બાબત સુધી. સુશ્રી શાહે વિદ્વાન એડવોકેટ જનરલના અધિક પ્રતિનિધિ દ્વારા કરવામાં આવેલી દલીલો સ્વીકારી છે.

૧૫. મુદ્દાનો ન્યાયનિર્ણય કરવા માટે, પ્રથમ તો, હું ના હેતુનો વિચાર કરવા પસંદ કરું છું

લિમિટેશન એક્ટ, જે નીચે ઉદ્ધૃત કરવામાં આવે છે:

“કૃષિ જમીનના ધારણ પર મયા દા નિશ્ચિત કરવા તથા વધારાની કૃષિ જમીનોના સંપાદન અને નિકાલ માટે જોગવાઈ કરવાનો એક અધિનિયમ.

જ્યારે બોમ્બે ભાડાપટ્ટા અને કૃષિ જમીનો અધિનિયમ, ૧૯૪૮ ગુજરાત રાજ્યના બોમ્બે વિસ્તારમાં નિર્ધારિત મર્યાદાથી વધુ કૃષિ જમીન ધરાવવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે;

અને જ્યારે જાહેર હિતમાં, નિર્ધારિત મર્યાદાઓથી વધુ કૃષિ જમીન ધારણ કરવા ઉપર પ્રતિબંધો સંબંધે સમગ્ર ગુજરાત રાજ્ય માટે એકસમાન જોગવાઈ કરવી યોગ્ય છે, અને સામાન્ય હિતને શ્રેષ્ઠ રીતે સાધે તેવી રીતે કૃષિ જમીનનું વિતરણ સુનિશ્ચિત કરવા માટે વધારાની કૃષિ જમીનનું સંપાદન કરી, તે કૃષિ માટે જમીનની જરૂરિયાત ધરાવતા વ્યક્તિઓને (જેમાં સહકારી ખેતી મંડળીઓ, જમીનવિહોણા વ્યક્તિઓ, કૃષિ મજૂરો અને નાના ધારકોનો સમાવેશ થાય છે) ફાળવવા માટે રૂ/અથવા એવી વધારાની કૃષિ જમીનો, જેઓની અખંડિતતા સંકળાયેલા ખંડોમાં જાળવવામાં આવી છે, તેવી જમીનો સરકારના વિભાગને અથવા રાજ્યની માલિકીની અથવા રાજ્યના નિયંત્રણ હેઠળની સહકારી ખેતી મંડળીઓને અથવા નિગમોને ફાળવવા માટે, જેથી તેનો સંપૂર્ણ અને કાર્યક્ષમ ઉપયોગ સુનિશ્ચિત થઈ શકે] અને અહીં આગળ દર્શાવેલ અન્ય અનુસંગિક અને આકસ્મિક બાબતો માટે જોગવાઈ કરવી પણ યોગ્ય છે; તેથી ભારત પ્રજાસત્તાકના અગિયારમા વર્ષમાં આ મુજબ અધિનિયમિત કરવામાં આવે છે:-.....”

૧૫.૧ આ રીતે, સીલિંગ અધિનિયમ ઘડવાનો મુખ્ય હેતુ 'કૃષિ જમીનના ધારણ પર મર્યાદા નિશ્ચિત કરવો અને વધારાની કૃષિ જમીનોના સંપાદન તથા નિકાલ માટે જોગવાઈ કરવી' એવો છે. તેથી, સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ લાગુ પાડવા માટે જમીન કૃષિ જમીન હોવી આવશ્યક છે અને તેથી, વિવાદિત જમીન કૃષિ જમીન છે કે નહીં તે અંગે નિર્ણય કરવો

જરૂરી બને છે. અહીં નોંધવું યોગ્ય છે કે નોંધપોથી પર એવું દર્શાવતું કંઈ નથી કે વિવાદિત જમીન કૃષિ જમીન નથી. અરજદારે મુખ્યત્વે દુરસ્તી પત્રક / કમી જાસ્તિ પત્રક, જે એપ્લિકેશન સાથેના એનેક્સર 'વી' ખાતે પૃષ્ઠ ૨૪૨ પર રજૂ કરવામાં આવ્યું છે, તેના પર આધાર મૂક્યો છે, જેને મૂળભૂત આવક દસ્તાવેજ કહેવાયું છે, ખાસ કરીને તેની કતાર નં. ૪ પર, જેમાં જમીનનું વર્ણન 'ખાર નો ખરાબો' તરીકે કરવામાં આવ્યું છે અને જે જમીનની 'બી-૧' શ્રેણીમાં આવે છે. અરજદાર તરફથી દલીલ કરવામાં આવે છે કે આ આવક સર્વે નં. ૫૦૬ અંગે કોઈ કૃષિ કર લાદી શકાય એવો / આંકી શકાય એવો ન હતો.

૧૫.૨ આ તબક્કે, સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૨(૧૭) હેઠળ નિર્ધારિત 'જમીન'ની વ્યાખ્યા પર નજર કરવી યોગ્ય અને યથોચિત માનવામાં આવે છે. સુવિધા માટે, તેને નીચે ફરી રજૂ કરવામાં આવે છે:

“[(૧૭) "જમીન" નો અર્થ થાય છે –

(૧) નિર્દિષ્ટ તારીખ પૂર્વેના કોઈપણ સમયગાળાના સંબંધમાં, એવી જમીન કે જેનો કૃષિ હેતુ માટે ઉપયોગ થાય છે અથવા ઉપયોગ થઈ શકે તેવી છે અને તેમાં એવી જમીનને અનુસંગિક કૃષિ મકાનોના સ્થળોનો પણ સમાવેશ થાય છે;

(૨) કોઈપણ અન્ય સમયગાળા અંગે, એવી જમીન જેનો કૃષિ હેતુઓ માટે ઉપયોગ થાય છે અથવા જેનો એવો ઉપયોગ કરી શકાય તેવી છે, અને તેમાં સમાવેશ થાય છે –

(એ) આવી જમીન સાથે સંલગ્ન ખેતરના મકાનોના સ્થાનો; (બી) જે જમીનો પર ઘાસ સ્વાભાવિક રીતે ઉગે છે;

(સી) સૌરાષ્ટ્ર જમીન સુધારા અધિનિયમ, ૧૯૫૧, સૌરાષ્ટ્ર બરખલી નાબૂદી અધિનિયમ, ૧૯૫૧ અથવા સૌરાષ્ટ્ર એસ્ટેટ્સ હસ્તગત અધિનિયમ, ૧૯૫૨ હેઠળ ગીરાસદારો અથવા બરખલીદારો દ્વારા ધારિત બોલી જમીનો, જે લાગુ પડે તે મુજબ;

(ડી) તેવી બિડ જમીનો કે જે એવી વ્યક્તિ દ્વારા ધારિત હોય, જે ગુજરાત રાજ્યના સૌરાષ્ટ્ર વિસ્તારમાં સમાયેલ ભારતીય રાજ્યનો શાસક હતી અને જેણે સંવિધાન (છવ્વીસમો સુધારો) અધિનિયમ, ૧૯૭૧ ના પ્રારંભ પહેલાં, એવા રાજ્યના શાસકે કરેલા કરારના અનુસરણમાં, પોતાની ખાનગી મિલકત તરીકે તે જમીનો ધારિત રાખી હોય;

(ઈ) આવી જમીન પરના વૃક્ષો અને ઊભા પાકો;

(એફ) કૃષિના હેતુ માટે પાણીના પુરવઠા અથવા સંગ્રહ માટે આવી જમીન પર બાંધવામાં આવેલા અથવા જાળવી રાખવામાં આવેલા નહેરો, ચેનલો, ફૂવાઓ, પાઈપો અથવા જળાશયો તથા અન્ય કાર્યો ;

(જી) નિકાસનાં કામો, બંધ, બંધારા અથવા આવી જમીનને અનુસંગિક એવા અન્ય કોઈ કામો, અથવા કૃષિના હેતુ માટે તેના ઉપર બાંધવામાં આવેલ અથવા જાળવવામાં આવેલ કામો, અને આવી જમીન પરનાં તમામ માળખાં અને કાયમી

જોડાણો; સ્પષ્ટીકરણ.-ખંડ (ડી) માં, "રૂલર" અને "ઇન્ડિયન સ્ટેટ" શબ્દપ્રયોગોને બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૬૬ ના અનુક્રમે ખંડો (૨૨) અને (૧૫) માં જે અર્થો આપવામાં આવ્યા છે તે જ અર્થો રહેશે અને "કોવનન્ટ" શબ્દપ્રયોગનો સંબંધ બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૮૧ માં જે કોવનન્ટનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો તે સાથે રહેશે, તે અનુચ્છેદને બંધારણ (૨૬મો સુધારો) અધિનિયમ, ૧૯૭૧ દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યો તે પહેલાં;]"

૧૫.૩ 'પોટ ખરાબ' અંગેની વિગત, જે દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવી હતી, તેનો ઉલ્લેખ કરવો પણ યોગ્ય છે

જાહેર માહિતી અધિકારી, પોટ ખરાબ બે પ્રકારની હોય છે, (૧) અકૃષિયોગ્ય અને (૨) કૃષિયોગ્ય હોવા છતાં અન્ય કોઈ હેતુ માટે છોડવામાં આવેલી અને તેથી કૃષિ હેતુમાંથી બાકાત રાખવામાં આવેલી. ઉક્ત વિગતોમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે ૧૯૧૫ પહેલાં આવી ક્ષિભાજન કરવાની કોઈ કોશિશ કરવામાં આવી નહોતી, તેમ છતાં, આ પુસ્તકમાં તેઓને અલગથી દર્શાવવામાં આવ્યા છે. જોકે, જો વિવાદિત જમીનને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે, તો કોઈ પણ સક્ષમ સત્તાધિકારી એ નિશ્ચિત નિષ્કર્ષ પર આવ્યો નથી કે વિવાદિત જમીન કૃષિયોગ્ય નથી. વિપરીત રીતે, જે અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો છે તે એવો છે કે જો પ્રયત્નો કરવામાં આવે અને સુધારણા કરવામાં આવે. અરજદાર દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા નિષ્ણાત, એટલે કે નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીના અભિપ્રાય અનુસાર પણ, તેમાં જણાવાયું છે કે વિવાદિત જમીન ખારી છે, એટલે કે ખર જમીન.

૧૫.૪ અરજદારે પરિશિષ્ટ 'એમ' સંકલિત ખાતે આવેલા દસ્તાવેજો પર આધાર મૂક્યો છે, વિશેષ કરીને પાનું ૨૦૨/વાચ પર આવેલ દસ્તાવેજ પર, જે માહિતીનો અધિકાર અધિનિયમ હેઠળ ગુજરાત રાજ્યના મહેસૂલ વિભાગના જાહેર માહિતી અધિકારી અને અવર સચિવ દ્વારા પત્ર તારીખ ૦૧.૦૪.૨૦૦૮ના સ્વરૂપે પૂરી પાડવામાં આવેલી માહિતી છે, જેમાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે ગુજરાત કૃષિ જમીન ટોચ મર્યાદા એક્ટ ખાર જમીનો પર લાગુ પડશે નહીં. પરંતુ, અભિલેખ પર એવું દર્શાવવા માટે કંઈ જ નથી કે સરકારે ખાર જમીન બાબતે તથા પ્રશ્નાધીન જમીનને મુક્તિ આપવા અંગે કોઈ આવી જાહેરનામું બહાર પાડ્યું છે. વધુમાં, અરજદાર એ પણ દર્શાવવામાં નિષ્ફળ ગયો છે કે અરજદારે ક્યારેય મુક્તિ પ્રમાણપત્ર માટે એપ્લિકેશન કરી હતી. વિજ્ઞાન અતિરિક્ત એડવોકેટ જનરલ દ્વારા એવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે ભલે વિષયવસ્તુ જમીન ટોચ મર્યાદા એક્ટની જોગવાઈઓને આધીન ન હોય, તથાપિ પણ ટોચ મર્યાદા એક્ટની કલમ ૩(૧)(એ)(એએ) હેઠળ કેટલીક પ્રક્રિયાઓ એવી છે, જે માલિકની તરફથી ફરજિયાત છે અને જેમાંથી પસાર થવું આવશ્યક છે, તથા સંબંધિત સત્તાધિકારી પાસેથી મુક્તિ પ્રમાણપત્ર મેળવવું આવશ્યક છે, જે હાલના કેસમાં અરજદારે મેળવ્યું નથી.

૧૫.૫ આ સંદર્ભમાં, સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩(૧)(એ)(એએ) ની જોગવાઈનું અવલોકન કરવું આવશ્યક છે અને તે મુજબ, તે નીચે ઉદ્ઘૃત કરવામાં આવે છે:

“૩.(૧) [પેટા-કલમો (૧એ) થી (૧ડી) (બંને સહિત) ની જોગવાઈઓને આધીન રહીને, નીચે દર્શાવેલ જમીનો] આ અધિનિયમની જોગવાઈઓમાંથી મુક્ત રાખવામાં આવશે, એટલે કે –

(એ) સરકારની માલિકીની, અથવા સરકાર પાસેથી લીઝ પર ધારિત જમીનો
૧૮ [****]; [(એએ) ગુજરાત ખાર જમીનો અધિનિયમ,
૧૯૬૩ માં વ્યાખ્યાયિત કરેલ ખાર જમીનો અને જવારીય જમીનો તથા એવી
અન્ય કોઈપણ જમીનો કે જે, રાજ્ય સરકારના મત પ્રમાણે, ખેતી હેઠળ લાવવા
માટે તેમની પુનઃપ્રાપ્તિ માટે વિશેષ પ્રયત્નોની જરૂર હોય એવી હોવાને કારણે,
આ બાબતે રાજ્ય સરકાર દ્વારા અધિકૃત રાજપત્રમાં જાહેરનામા દ્વારા સૂચિત
કરવામાં આવેલી હોય, અને સરકાર પાસેથી વીસ વર્ષથી વધુ ન હોય તેવી મુદત
માટે લીઝ પર ધારિત હોય;]”

૧૫.૬ ઉપરોક્ત જોગવાઈ મુજબ, ગુજરાત ખાર લેન્ડ્સ અધિનિયમ, ૧૯૬૩ માં વ્યાખ્યાયિત ખાર જમીનો અને ભરતી-ઓટની જમીનો તથા એવી અન્ય કોઈપણ જમીનો કે જેઓને ખેતી હેઠળ લાવવાના હેતુસર તેમની પુનઃપ્રાપ્તિ માટે વિશેષ પ્રયત્નોની જરૂર હોય છે એવું રાજ્ય સરકારના અભિપ્રાયમાં હોય અને જે અંગે રાજ્ય સરકાર દ્વારા રાજપત્રમાં જાહેરનામું પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું હોય, તેવી જમીનો સરકાર પાસેથી વીસ વર્ષથી વધુ ન હોય તેવા ગાળાની ભાડે ધારણ કરવામાં આવેલી હોય છે. વિવાદિત જમીન અરજદાર દ્વારા નોંધાયેલ વેચાણખતોથી ખરીદવામાં આવી છે. હાલના કેસમાં, વિવાદિત જમીન 'ખાર નો

ખરાબો' છે અને તે અનુસાર, આ અદાલતના વિચારીને રચાયેલા અભિપ્રાય મુજબ, સીલિંગ અધિનિયમમાં નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસરવી અરજદાર માટે ફરજિયાત છે.

૧૫.૭ સંબંધિત રાજ્ય સત્તાવાળાના ભાગે સત્તાનો છદ્મ ઉપયોગ અને આદેશાધીન કાર્ય અંગે કરવામાં આવેલી રજૂઆતો જ્યાં સુધી સંબંધિત છે, ત્યાં સુધી આ અદાલત તેમાં ઊંડાણપૂર્વક જવું ઇચ્છતી નથી. પરંતુ, સીલિંગ અધિનિયમની કલમ ૩૭ હેઠળ પુનર્વિચાર સત્તાઓ કલેક્ટરમાં નિહિત છે. કલેક્ટર મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.ને હકીકતોની તપાસ કરવા તથા યોગ્ય કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે નિર્દેશ આપી શકે છે અને કાયદા મુજબ કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે કહેવું આવશ્યક રીતે કોઈ નિર્દેશ આપવાનો અને આદેશાધીન રીતે કાર્ય કરવાનો અર્થ થતો નથી. ઉપરાંત, કલેક્ટરે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.ને કોઈ વિશિષ્ટ હુકમ પસાર કરવા માટે કહ્યું/નિર્દેશ આપ્યો નથી. આમ, આ અદાલતનો મત છે કે એવો હુકમ પસાર કરવામાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા અને/અથવા સત્તાનો છદ્મ ઉપયોગ નથી.

૧૫.૮ અરજદાર તરફથી હાજર વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે રજૂ કર્યું છે કે આ તો માત્ર રિમાન્ડ માટે રિમાન્ડ છે, પરંતુ પ્રકરણના હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓમાં તથા ઉપર ચર્ચાયેલ મુજબ, પ્રશ્નાધીન મુદ્દાનો ક્યારેય નિર્ણય કરવામાં આવ્યો નથી; તેથી એવું કહી શકાય નહીં કે તે માત્ર રિમાન્ડ માટેનો (હુકમ) છે. વધુમાં, જી.આર.ટી.એ સીલિંગ અધિનિયમની લાગુ પડતાં સહિતના તમામ મુદ્દાઓ

ખુલા રાખ્યા હોવાનું જણાય છે. એ દલીલ પણ કરવામાં આવી છે કે જી.આર.ટી. પોતે જ આવા મુદ્દાઓનો નિર્ણય કરી શકતું હતું, પરંતુ કાયદા હેઠળ જ્યારે કોઈ એક સત્તાધિકારીને નિશ્ચિત સત્તાઓ સોંપવામાં આવી હોય અને તે માટે જ નિમણૂક કરવામાં આવી હોય, ત્યારે માત્ર એટલા કારણો કે અરજદારને સંબંધિત સત્તાધિકારી સમક્ષ ચોક્કસ પ્રક્રિયામાંથી પસાર થવું પડે છે, આ અદાલતના વિચારપૂર્વકના મતાનુસાર તેમાં કોઈ તર્કવિરુદ્ધતા અને/અથવા ગેરકાયદેસરતા નથી. આ સંદર્ભે, વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે અનેક નિર્ણયો પર આધાર મૂક્યો છે, જેમાંથી એક લલિતભાઈ મોરારજીભાઈ પટેલ તેમના વારસદારો મારફતે (પૂર્વોક્ત) ના કેસમાં છે; વિશેષ કરીને, મથાળાની નોંધો, જે નીચે મુજબ છે:

ભારતનું બંધારણ – કલમ ૨૨૬, ૨૨૭ – એપ્લિકેશન દ્વારા ટ્રિબ્યુનલના ચુકાદા અને હુકમને પડકારવામાં આવ્યો, જેના દ્વારા ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ પ્રસ્તુત કરવામાં આવેલી પુનર્વિચાર એપ્લિકેશન મંજૂર કરવામાં આવી અને અરજદારની ધારિત જમીન અંગે યોગ્ય રીતે વિચારણા કરવા માટે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. (સીલિંગ) સમક્ષ મેટર પરત મોકલવામાં આવ્યો – અરજદાર – એપ્લિકેશનકર્તા – દ્વારા કલમ ૨૨૬ અને ૨૨૭ હેઠળ અસાધારણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાની પરવાનગીક્ષમતા – ઠરાવવામાં આવ્યું કે, કેસના હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓમાં, વડી અદાલત વિવાદિત પરત-મોકલવાના હુકમ વિરુદ્ધ કલમ ૨૨૬/૨૨૭ હેઠળની વિશેષ અસાધારણ, પૂર્ણ,

ન્યાયસંગત રિટ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવા માટે આ એપિલકેશન સ્વીકારવા ઈચ્છુક નથી – એપિલકેશન ફગાવી દેવામાં આવી.

૧૫૮.૧ વિદ્વાન એડવોકેટ જનરલે વધુમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચેના કેસમાં આપેલા અન્ય એક નિર્ણય પર પણ આધાર રાખ્યો છે,

તેના જનરલ મેનેજર મારફતે પંજાબ રોડવેઝ મોગા (ઉપરોક્ત), ખાસ કરીને પરિચ્છેદ ૨૭, જે નીચે મુજબ છે:

ભારતના સંવિધાનની કલમ ૨૨૬ દ્વારા મૂળભૂત અધિકારોના અમલીકરણ માટે અથવા અન્ય કોઈ હેતુ માટે ઉચ્ચ પ્રોગેટિવ રિટો જારી કરવાની અસાધારણ અધિકારક્ષેત્ર વડી અદાલતને આપવામાં આવે છે; નિઃસંદેહ આ સત્તાઓ વ્યાપક અને વિસ્તૃત છે, પરંતુ ટ્રિબ્યુનલ અથવા અર્ધ-ન્યાયિક કાર્યો બજાવતી કોઈ સત્તાધિકારીએ નોંધેલા તથ્યનિષ્કર્ષોની અપીલકર્તા સત્તા તરીકે પુનઃમૂલવણી કરતાં તેનો ઉપયોગ કરવો નહિ. આ સત્તા સ્વભાવથી અત્યંત વૈકલ્પિક અને પર્યવેક્ષી છે. સ્ટેજ કેરેજ પરમિટો આપવાનો કાર્ય મુખ્યત્વે અધિનિયમની કલમ ૭૨ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરતી આર.ટી.એ. દ્વારા બજાવવાનું કાયદેસર કાર્ય છે, અને ભારતના સંવિધાનની કલમ ૨૨૬ અથવા ૨૨૭ હેઠળ સંવિધાનિક સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વડી અદાલત દ્વારા નહિ. અર્ધ-ન્યાયિક કાર્યો બજાવતી આવી સત્તાધિકારીઓ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશોમાં, ગંભીર પ્રક્રિયાગત ગેરકાયદેસરતા અથવા અનિયમિતતા ન હોય અથવા તેમણે પોતાની અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદા વટાવીને કાર્ય કર્યું ન હોય ત્યાં સુધી, રિટ અદાલત ભાગ્યે

જ હસ્તક્ષેપ કરે છે. યોજનામાં કોઈ રૂટ અથવા વિસ્તારના યોગ્ય અમલીકરણ, સમાવેશ અથવા બાકાત અંગે કોઈ વિવાદ હોય, તો આર.ટી.એ. સમક્ષ એપ્લિકેશન કરવામાં આવે તો તે હંમેશા તેની તપાસ કરી શકે છે. તેથી ખાનગી ઓપરેટરોને નિયમિત પરમિટો આપવા માટે આર.ટી.એ.ને હાઈકોર્ટે આપેલો નિર્દેશ સ્પષ્ટપણે ગેરકાયદેસર છે.

૧૫.૮.૨ વધુમાં, માનનીય એડિશનલ એડવોકેટ

જનરલ કર્મચારી ભવિષ્ય નિધિ સંગઠન વિ.

ફેઝ થ્રી લિમિટેડ (ઉપરોક્ત), ખાસ કરીને, પરિચ્છેદ ૧૧, જે નીચે મુજબ છે:

આથી, કહેવાતો ઈ-મેલ સંદેશવ્યવહાર ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણય પછીનો છે અને તે સમયેનો નથી જ્યારે મેટર ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ લંબિત હતો. વધુમાં, તપાસના હિતાર્થે એવું માનવામાં આવે કે તેણીએ સમય માગ્યો હતો અને એવો સમય ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આપવામાં આવ્યો નહોતો, તો પણ મેટર ત્યાં સમાપ્ત થતો નથી; વિશેષ કરીને, કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતના ભંગના પાસા અંગેનો કાયદો એટલી હદ સુધી વધુ વિકસિત થયો છે કે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતના ભંગને કારણે થયેલ હાનિ સંતોષકારક રીતે દર્શાવવી જરૂરી બને છે. જ્યારે, અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, કલમ ૭એ હેઠળ પ્રોવિડન્ટ ફંડ કમિશનર દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમમાં બે મૂળભૂત ખામીઓ હતી; એક તો મજૂરની ઓળખના હેતુસર મજૂર કોન્ટ્રાક્ટરની હાજરી ફરજિયાત ન કરવી અને બીજી સ્પષ્ટ રીતે ઉલટ-તપાસની તક ન

આપવી, અને આવી પરિસ્થિતિમાં ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા મેટર પરત મોકલવા બાબતે વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ કરવામાં આવે અને એવો ઉપયોગ તર્કવિરુદ્ધ ન હોય, ત્યારે અપીલકર્તાને, જે અન્યથા અર્ધ-ન્યાયિક સત્તાધિકારી તરીકે સ્વતંત્ર રીતે કાર્ય કરવાનું અનુમાનિત છે, કોઈ હાનિ પહોંચી હોવાનું કહી શકાય નહીં. તેથી, અમે માનીએ છીએ કે આવા આધાર પર ટ્રિબ્યુનલનો હુકમ અસ્થિર ગણાવી શકાય તેમ નથી. ઉપરોક્ત સિવાય, હકીકત એવી જ રહે છે કે આ અદાલત સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ અથવા ૨૨૭ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે ટ્રિબ્યુનલના હુકમમાં ત્યાં સુધી હસ્તક્ષેપ ન કરે જ્યાં સુધી આ અદાલત એવો નિષ્કર્ષ ન કરે કે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા વિવેકાધિકારનો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો નથી અથવા વિવેકાધિકારનો એવો ઉપયોગ તર્કવિરુદ્ધ છે. વધુમાં, જ્યારે અદાલત એવો નિષ્કર્ષ કરે કે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતના કથિત ભંગને કારણે કોઈ હાનિ થઈ નથી, ત્યારે અદાલત કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતના કથિત ભંગ અંગેની ફરિયાદને સ્વીકારવાનો ઇનકાર પણ કરી શકે છે.

૧૫.૯ તેથી, ઉપરોક્ત કાયદાની સ્થિર થયેલી સ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતાં, જો આવા સંજોગોમાં ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા મેટર પરત મોકલવા અંગેનો વિવેકાધિકાર ઉપયોગમાં લેવાયો હોય અને એવો ઉપયોગ તર્કવિરુદ્ધ ન હોય, તો અરજદારને કોઈ હાનિ પહોંચી છે એવું કહી શકાય નહિ; અને અરજદાર દ્વારા દર્શાવાયેલા આધારને ધ્યાનમાં લેતાં, એવો આધાર રાખીને જી.આર.ટી.નો હુકમ આક્ષેપ માટે અસમર્થ જણાતો નથી. વધુમાં, ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે

તેમ, હકીકત એ જ રહે છે કે બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ અથવા ૨૨૭ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે આ અદાલત ટ્રિબ્યુનલના હુકમમાં ત્યાં સુધી હસ્તક્ષેપ કરી શકતી નથી, જ્યાં સુધી આ અદાલતને એવું ન જણાય કે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા વિવેકાધિકારનો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો નથી અથવા વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ તર્કવિરુદ્ધ છે. આગળ, કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતના કથિત ભંગ અંગેની ફરિયાદનો સ્વીકાર કરવાનું અદાલત ઇનકાર પણ કરી શકે છે, જ્યારે અદાલતને એવું જણાય કે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતના કથિત ભંગના કારણે કોઈ હાનિ પહોંચી નથી. હાલના કેસમાં પણ, પ્રશ્નાધીન મુદ્દાઓ, જે હજી સુધી નિર્ધારિત થયા નથી, જો નક્કી કરવામાં આવે, તો કોઈપણ પક્ષને કોઈ હાનિ પહોંચશે નહીં અને તે મુજબ, જી.આર.ટી. દ્વારા કરાયેલા પરત મોકલવાના હુકમમાં આ અદાલતને કોઈ ગેરકાયદેસરતા અથવા તર્કવિરુદ્ધતા દેખાતી નથી.

૧૫.૧૦ આ બધાથી પરે, વિવાદિત જમીન સંબંધિત સમગ્ર વ્યવહાર ગંભીર શંકાઓ ઊભી કરે છે, ખાસ કરીને એ કારણસર કે અરજદારના માલિકી હકના પૂર્વવર્તી હક્કધારકો, અર્થાત્ મગનભાઈ પટેલ તથા અન્ય કુલ પાંચ વ્યક્તિઓના હિતમાં વેચાણખત અમલમાં આવે તે પહેલાં, વિવાદિત જમીન અંગે ૬૩ વ્યક્તિઓ સાથે (કુલ ૬૭ વ્યક્તિઓમાં) ૧૮.૦૮.૧૯૬૯ના રોજ રૂપિયા ૩/-ના સ્ટામ્પ પેપર પર એક ગોઠવણી કરાર (ઘોષણાખત) કરવામાં આવ્યો હતો અને સમગ્ર જમીનખંડ આ ૬૩ વ્યક્તિઓ (કુલ ૬૭ વ્યક્તિઓમાં) વચ્ચે પ્રમાણસર વહેંચવામાં આવ્યો હતો, જેમાં મહત્તમ લગભગ ૪૦ એકર

જેટલો હિસ્સો દર્શાવવામાં આવ્યો હતો; અને આ વ્યક્તિઓ પરસ્પર સંબંધિત જણાતી નથી, કારણ કે તેઓ ભિન્ન વંશો અને કુટુંબોમાંથી આવે છે. ત્યારબાદ, ઓક્ટોબરથી ડિસેમ્બર ૧૯૬૯ દરમિયાન ઉક્ત મગનભાઈ પટેલ તથા અન્ય કુલ પાંચ વ્યક્તિઓ, જે અરજદારના માલિકી હકના પૂર્વવર્તી હક્કધારકો છે, તેમની સાથે વેચાણખતો અમલમાં આવ્યા. આથી, આશ્ચર્યજનક રીતે, વેચાણખતો અમલમાં આવે તે પહેલાં અને ઉપરોક્ત વેચાણખતો દ્વારા તેઓ જમીનના માલિક બને તે પહેલાં જ, આ પાંચ વ્યક્તિઓએ ઓગસ્ટ ૧૯૬૯માં મૂળ ૬૭ વ્યક્તિઓ સાથે કરાર કરી લીધો હતો. રાજ્યએ પણ ૧૧.૦૩.૨૦૧૮ના તારીખવાળા સોગંદનામામાં પાનું ૧૦૦૫ પર ઉક્ત દસ્તાવેજ અનુબંધ ફા.૧ તરીકે, પાનું ૧૦૧૩થી શરૂ થાય તે રીતે રજૂ કર્યો છે અને રજૂઆત કરી છે કે તેમાં દર્શાવેલ તારીખ ૧૮.૦૮.૧૯૬૯ છે (જે પાનું ૧૦૨૦ પર પ્રતિબિંબિત થાય છે). આ કરાર ૧૯૬૯માં રૂપિયા ૩/-ના સ્ટામ્પ પેપર પર કુલ ૬૩ વ્યક્તિઓના હિતમાં કરવામાં આવ્યો હતો, જેઓ ભિન્ન સ્થળોના, ભિન્ન જાતિના અને ભિન્ન વયના હતા. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આ હકીકત એ દર્શાવે છે કે આ ગોઠવણી (૬૩ વ્યક્તિઓની માલિકી) માત્ર સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓથી બચવા અને તે વિશિષ્ટ વિસ્તારમાં નક્કી કરવામાં આવેલ ૩૯ એકરની સીલિંગ મર્યાદાને ટાળવા માટે જ કરવામાં આવી હતી. વિદ્વાન અધિક એડવોકેટ જનરલે ૦૮.૦૪.૧૯૭૬ના જી.આર.ટી.ના હુકમનો, વિશેષ કરીને તેના અમલકારી ભાગનો, જે પાનું ૬૪ પર છે, ઉલ્લેખ કરીને રજૂ કર્યું છે કે વર્ષ ૧૯૭૬માં ૦૫ વ્યક્તિઓની માલિકી જાહેર કરવામાં આવી હતી. મગનભાઈ તથા

અન્ય જી.આર.ટી. સમક્ષ ૧૯૭૬માં (૦૮.૦૪.૧૯૭૬) સફળ થયા હતા. ૧૯૬૯ના આ કરાર અને ૧૯૭૬ના હુકમના આધારે, મગનભાઈ તથા અન્ય સંબંધે પ્રવેશ નં. ૫૯૧ તારીખ ૦૫.૧૦.૧૯૭૬ અને ત્યારબાદ ૬૭ વ્યક્તિઓ સંબંધે પ્રવેશ નં. ૫૯૪ તારીખ ૦૯.૧૨.૧૯૭૬, સંબંધિત આવક નોંધોમાં ફેરફારરૂપે દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા, જેમાં દર્શાવાયું હતું કે ૧૬૦૩ એકર જમીન ૬૭ વ્યક્તિઓ પાસે તેમની ફાળવણી મુજબના હિસ્સામાં ધારિત છે. ત્યારપછી, અરજદારની તરફેથી કરવામાં આવેલી આ દલીલના પ્રતિઉત્તરમાં કે આ નોંધોએ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સુધી અંતિમતા પ્રાપ્ત કરી છે, તેમણે સંહિતાની જોગવાઈઓનો ઉલ્લેખ કર્યો. તેથી, પૂરતું સ્પષ્ટ થાય છે કે તેમણે (૬૭ વ્યક્તિઓએ) ઉપરોક્ત ૦૫ વ્યક્તિઓ સાથેના વેચાણખત પહેલાં જ જમીન વહેંચી લીધી હતી, અને તે પણ માત્ર સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓમાંથી બચવા માટે. આ બધાના પછી, અરજદાર — કંપની દૃશ્યમાં આવે છે. અરજદાર — કંપની વિવાદિત જમીન મગનભાઈ પટેલ તથા અન્ય પાસેથી ખરીદે છે. આથી, એવું જણાય છે કે વેચાણખતોના અમલ પહેલાં કરાર કરવો, એક નિશ્ચિત જમીનખંડ ૬૭ વ્યક્તિઓના હિતમાં વહેંચવો અને ત્યારબાદ આવા કરારના અમલ પછી ૨ થી ૪ મહિનામાં વેચાણખત કરવો — આ બધી ગોઠવણીઓ સીલિંગ અધિનિયમના લાગુ પડવાથી બચવા માટે જ સુચિંતિત રીતે ઘડાયેલી ગોઠવણીઓ હોવાનું પ્રત્યક્ષ થાય છે.

૧૫.૧૧ અરજદાર તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે અનેક નિર્ણયો પર આધાર મૂક્યો છે, જોકે, તે જના અવલોકન પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે પ્રકરણના હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓમાં તે અરજદારને કોઈ મદદરૂપ થવાના નથી.

૧૬. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાને લેતા, નીચે દર્શાવેલ મુખ્ય મુદ્દાઓનું અદાલતે મૂલવણ કર્યું છે:

૧) પ્રશ્નાધીન મુદ્દો કોઈપણ સત્તાધિકારી દ્વારા ક્યારેય નક્કી કરવામાં આવ્યો નથી અને તેના નિર્ધારણથી અરજદારને કોઈ હાનિ થવાની નથી; ૨) ‘પોટ ખરાબ’ ની વ્યાખ્યા મુજબ જ તે બે પ્રકારનું હોય છે, અર્થાત્ ૧) ખેડી શકાય તેવું અને ૨) ખેડી ન શકાય તેવું, અને કલેક્ટર દ્વારા તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭ના રોજ પારિત કરાયેલા હુકમ તથા મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. દ્વારા તા. ૧૮.૦૯.૨૦૦૦ના રોજ પારિત કરાયેલા હુકમ પરથી એવું પ્રગટ થાય છે કે પુનઃપ્રાપ્તિ અને સુધારણા કરવામાં આવે તો પ્રશ્નાધીન જમીન ખેતીલાયક બની શકે છે; ૩) પ્રશ્નાધીન જમીનને ખર લેન્ડ્સ અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ ‘ખર જમીન’ તરીકે સૂચિત અને જાહેર કરવામાં આવી નથી. જમીન ખર જમીન હોય તો પણ, મુકિત માટે સરકારને જાહેરનામું બહાર પાડવું આવશ્યક છે અને દાવેદારે તે જાહેરનામા સાથે મુકિત પ્રમાણપત્ર માટે એપ્લિકેશન કરવી આવશ્યક છે, જે હાલના કેસમાં સ્પષ્ટપણે કરવામાં આવ્યું નથી. આવા કોઈ જાહેરનામા અને/અથવા મુકિત પ્રમાણપત્રનો અભિલેખ પર અસ્તિત્વ નથી. ૪) કલમ ૩(૧)(એએ) હેઠળ જે પ્રક્રિયા અનુસરવાની હતી તે પણ અરજદારે હાથ ધરેલી

નથી. નિર્વિવાદ રીતે, અરજદાર પાસે નિર્ધારિત પ્રચલિત મહત્તમ મર્યાદા ૩૯ એકર કરતાં વધુ જમીન ધારિત છે;

વિ.) જી.આર.ટી.એ કાયદા હેઠળની સક્ષમ સત્તા સમક્ષ અમુક મુદ્દાઓના નિર્ધારણ માટે મેટર પરત મોકલ્યો છે, જે મુદ્દાઓનો ક્યારેય નિર્ણય કરવામાં આવ્યો નથી અને તે મુજબ તેને સત્તાનો આભાસી ઉપયોગ કહેવો શક્ય નથી;

વિ.) એપ્લિકેશનકર્તાએ કલેક્ટર, સુરતના તા. ૨૪.૦૮.૧૯૯૯ના તે પત્રને પડકાર્યો નથી, જેના દ્વારા ૬૦૦ એકર જમીન ઉમેરવા બાબતની તેની એપ્લિકેશન નકારી કાઢવામાં આવી હતી અને તેની નકલ અમુક સૂચનાઓ સાથે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી., ચોર્યાસી પ્રાંતને મોકલવામાં આવી હતી, જો એપ્લિકેશનકર્તાને ઉક્ત પત્ર સામે કોઈ ફરિયાદ હોય તો; (વિ.) આર.ટી.આઈ. અધિનિયમ હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલી માહિતી સામાન્ય સ્વરૂપની જણાય છે અને આવી માહિતીની લાગુ પડતા કોઈ ચોક્કસ પ્રકરણને લાગુ પડતા કાયદાઓના પ્રકાશમાં તપાસવી જોઈએ. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, માત્ર આવી માહિતીના આધારે વિધાનાત્મક જોગવાઈઓને સંપૂર્ણપણે નિષ્પ્રભ કરી શકાતી નથી; (વિ.) તા. ૦૮.૦૪.૧૯૭૬નો હુકમ દર્શાવે છે કે મગનભાઈ પટેલ અને અન્યની માલિકી અંતિમતા પામી છે અને કલેક્ટર દ્વારા તા. ૦૫.૧૧.૧૯૯૭નો પસાર કરાયેલ હુકમ માત્ર નોંધ નં. ૫૯૪ સંબંધિત છે અને અંતિમતા પ્રાપ્ત થવી એ માત્ર મહેસૂલી દફતરમાં થયેલી નોંધ સાથે સંબંધિત છે, તે મુદ્દા સાથે નહીં કે સીલિંગ અધિનિયમની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી નથી. તેથી, પ્રશ્નાધીન મુદ્દાનો

કોઈપણ સત્તાધિકારીએ ક્યારેય નિર્ણય કર્યો નથી; ઈક્ષ.) સમગ્ર વ્યવહાર, એટલે કે વેચાણખતના અમલીકરણ પહેલાં જાહેરાતખતનું અમલીકરણ, જેના દ્વારા પ્રશ્નાધીન જમીન ૬૭ વ્યક્તિઓ વચ્ચે વધુમાં વધુ ૪૦ એકરના પ્રમાણમાં વહેંચવામાં આવી હતી, શંકા ઊભી કરે છે અને સીલિંગ અધિનિયમની લાગુ પડતાને ટાળવા માટેના દષ્ટિકોણથી કરવામાં આવેલ સુઆયોજિત કૃત્ય જણાય છે;

૧૦) સ્થિર થયેલી કાનૂની સ્થિતિ મુજબ, બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ અથવા ૨૨૭ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતાં અદાલત, ટ્રિબ્યુનલના હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરી શકશે નહીં, સિવાય કે અદાલત એવું નિષ્કર્ષે કે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા વિવેકાધિકારનો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો નથી અથવા વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ તર્કવિરુદ્ધ છે. વધુમાં, જ્યારે અદાલત એવું માને છે કે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતના કથિત ભંગને કારણે કોઈ પૂર્વગ્રહ ઉપસ્થિત થયો નથી, ત્યારે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતના કથિત ભંગ અંગેની ફરિયાદનો વિચાર કરવાનું પણ અદાલત અસ્વીકાર કરી શકે છે. હાલના કેસમાં પણ, પડકારવામાં આવેલ પુનઃપ્રેષણના હુકમમાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા, તર્કવિરુદ્ધતા અને/અથવા ખામી જણાતી નથી.

૧૭. ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિની પૃષ્ઠભૂમિમાં, હાલની અરજિ નામંજૂર થવા પાત્ર છે અને તે મુજબ, નામંજૂર કરવામાં આવે છે. તારીખ ૧૧.૦૫.૨૦૧૦નો દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમ ગુજરાત મહેસૂલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા રીવિઝન કેસ નં. ટેન

બીએસ ૧૦૪ ઓફ ૨૦૦૩ માં આપવામાં આવેલ નિર્ણયથી આથી પુષ્ટિ કરવામાં આવે છે. નિયમનો નિવારણ કરવામાં આવે છે. અંતરિમ રાહત તાત્કાલિક અસરથી સમાપ્ત ગણાશે. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં લેતાં, સામાવાળા – રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૬૩૬૮ ઓફ ૨૦૧૭ પણ નામંજૂર કરવામાં આવે છે. કેસના હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓમાં, ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ કરવામાં આવશે નહીં.

[પી. પી. ભટ્ટ, ન્યાયમૂર્તિ]

*The translation of this judgment has been provided by M/s
Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.*

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.